

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Ірина Гудзеляк, Ірина Ванда

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

Навчальний посібник

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2021

УДК [911.3:32](075.8)

Г 93

Рецензенти:

Кисельов Ю. О. – д-р геогр. наук, проф. (Уманський національний університет садівництва);

Костащук І. І. – д-р геогр. наук, доц. (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича);

Голод А. П. – д-р екон. наук, проф. (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського).

Науковий редактор

доктор географічних наук, професор О. І. Шаблій

Рекомендовано до друку Вченою радою

Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол № 16/6 від 30 червня 2021 р.

Гудзеляк Ірина

Г 93 Політична географія : навч. посібник / Ірина Гудзеляк, Ірина Ванда. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 180 с.

ISBN 978-617-10-0672-0.

Навчальний посібник призначений для методичної допомоги студентам у вивченні навчальної дисципліни «Політична географія», виконанні практичних, самостійних, навчально-дослідницьких робіт, підготовки до семінарських занять і письмового опитування.

Для студентів географічних факультетів, а також усіх, хто вивчає проблеми політичної географії.

УДК [911.3:32](075.8)

ISBN 978-617-10-0672-0

© Гудзеляк Ірина, 2021

© Ванда Ірина, 2021

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ	7
Опис і структура навчальної дисципліни, система оцінювання знань студентів	7
Програма навчальної дисципліни	10
Рекомендована література	16
Електронні інформаційні ресурси	27
2 ЗАВДАННЯ ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКИХ РОБІТ	29
Тема 1. Історія політичної географії	29
Тема 2. Україна в міжнародних організаціях і глобальних політичних рейтингах	31
Тема 3. Політико-географічна характеристика Європи	33
Тема 4. Політико-географічна характеристика Північної Африки та Близького Сходу	36
Тема 5. Політико-географічна характеристика Азії та Тихоокеанського регіону	39
Тема 6. Політико-географічна характеристика Африки на південь від Сахари	43
Тема 7. Політико-географічна характеристика Америки	46
Тема 8. Сучасні геополітичні концепції	49
3 ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	51
4 ПИТАННЯ І ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	58
ДОДАТКИ	97
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	166

ПЕРЕДМОВА

Політична географія – це наука про геопросторову організацію політичної сфери суспільства. Вона є одним з чотирьох головних блоків суспільної географії поряд з економічною, соціальною географією та географією населення. Політико-географічні знання є основою розуміння внутрішньополітичних процесів у державі та її зовнішньополітичної діяльності, закономірностей інтеграційних процесів на регіональному та глобальному рівні, особливостей сучасного світового порядку та їх геополітичної детермінованості.

Політична географія як навчальна дисципліна – важлива складова підготовки бакалаврів, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Географія» (спеціальність 106 Географія) та «Середня освіта. Географія» (спеціальність 014 Середня освіта (географія)). Політична географія тісно пов'язана з навчальними дисциплінами «Суспільна географія макрорегіонів світу», «Географія населення», «Географічне країнознавство», «Географія світового господарства», «Суспільна географія України».

Мета навчального курсу «Політична географія» – сформувати у студентів систему політико-географічних наукових знань, виробити навички критичного осмислення суспільно-політичних процесів в Україні та світі загалом. Зокрема, ознайомити студентів з теоретичними та методичними основами політичної географії, особливостями історичного розвитку політико-географічного знання у світі та Україні; вивчити сутність головних категорій політичної географії: політична сфера суспільства, політична карта світу, геополітика, державна територія, столиця, кордон, електоральний процес, міжнародні організації, міжнародні конфлікти, геополітика, геостратегія тощо; опанувати методику політико-географічної характеристики держави, у тім числі окремих елементів політичної сфери суспільства.

Вивчивши цей курс, студент має знати:

- трактування об'єкта та предмета політичної географії, місце у системі наук, структуру політичної географії;
- історію формування політичної географії у світі та Україні;
- поняттєво-термінологічний апарат політичної географії;
- політичну карту світу та процеси, які відбуваються на регіональному рівні та в глобальному масштабі;
- суб'єкти політичної карти світу: держави, інтеграційні об'єднання, міжнародні організації, у тім числі природоохоронного спрямування;
- суть політико-географічних і геополітичних концепцій та теорій;
- методологію політико-географічних досліджень;
- вміти:
- окреслювати предметну сферу дослідження політичної географії;
- користуватися геоінформаційними ресурсами для пошуку інформації, орієнтуватися в потоці політико-географічної інформації та критично її аналізувати;
- інтерпретувати глобальні політичні індекси;
- аналізувати сучасні тенденції формування політичної карти світу;
- описувати політико-географічну ситуацію конкретної території на основі набутих знань з різних галузей географії, історії та розуміння базових світоглядних концепцій;
- аналізувати електоральні процеси в державі;
- пояснювати причини воєнно-політичних конфліктів та оцінювати їхні наслідки;
- обґрунтовувати геополітику та геостратегію держави;
- відстоювати принципи громадянського суспільства і правової держави.

У навчальному посібнику подано структуру навчальної дисципліни; навчальну програму; список рекомендованої літератури та електронних інформаційних джерел; плани практично-семінарських занять, тематику, план і методичні рекомендації для виконання індивідуального навчально-

дослідного завдання, питання для перевірки знань по розділах навчальної дисципліни.

Тематика практично-семінарських робіт тісно поєднується з програмою лекційного курсу. Виконання практичних робіт дає змогу студентам поглибити, розширити, закріпити знання, здобуті на лекціях. Під час виконання практичних робіт студенти вчать підбирати потрібну літературу, статистичні дані, картографічні джерела, опрацьовувати матеріали, робити узагальнення і письмові висновки. Практичні роботи розвивають у студентів навички політико-географічного аналізу й узагальнення, писемного наукового мовлення, картографічну культуру. На семінарських заняттях студенти мають підготувати доповіді по окремих темах та вивчити наукову літературу для аргументованого ведення дискусії з проблемних питань.

Тестові завдання та описові питання для модульного опитування укладено згідно з тематичною структурою навчальної дисципліни.

У додатках містяться логічні схеми, аналітичні та статистичні матеріали для виконання практичних і самостійних робіт, підготовки до семінарів.

1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ

Опис і структура навчальної дисципліни, система оцінювання знань студентів

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів денна – 3 заочна – 3	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u>	Нормативна циклу професійної та практичної підготовки	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: <u>106 Географія</u>	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
Загальна кількість годин денна – 90 заочна – 90	<u>014 Середня освіта (географія)</u>	Семестр	
		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2, самостійної роботи студента – 3,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	16 год	10 год
		Практичні, семінарські	
		16 год	4 год
		Самостійна робота	
		58 год	76 год
		ІНДЗ: реферат	
		Вид контролю: залік	

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тім числі			усього	у тім числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Змістовий модуль 1								
Тема 1. Теоретичні засади політичної географії		2	2	7		1		9
Тема 2. Історія розвитку політичної географії		2	2	7		1		9
Тема 3. Глобальні політико-географічні процеси та структури		2	2	8		2		9
Тема 4. Територія у політичній географії		2	2	7		1	2	11
Разом – модуль 1	45	8	8	29	45	5	2	38
Змістовий модуль 2								
Тема 5. Політико-географічна лімологія		2	2	7		1		9
Тема 6. Електоральна географія		2	2	7		1		9
Тема 7. Основи геоконфліктології		2	2	7		1	2	11
Тема 8. Основи геополітики		2	2	8		2		9
Разом – модуль 2	45	8	8	29	45	5	2	38
Усього годин	90	16	16	58	90	10	4	76

Теми лекцій

Тема 1. Теоретичні засади політичної географії.

Тема 2. Історія розвитку політичної географії.

Тема 3. Глобальні політико-географічні процеси та структури.

Тема 4. Територія у політичній географії.

Тема 5. Політико-географічна лімологія.

Тема 6. Електоральна географія.

Тема 7. Основи геоконфліктології.

Тема 8. Основи геополітики.

Методи контролю знань студентів

1. Оцінювання відповідей студентів на практично-семінарських заняттях у формі доповідей, участі у дискусії.

2. Виконання практичних робіт, перевірка знань і навичок за темою практичної роботи.

3. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, оцінка за ІНДЗ.

4. Письмове опитування студентів за змістовими модулями, що передбачає два типи запитань.

Оцінювання знань за видами робіт

Перший модуль				Другий модуль				ІНДЗ	Сума		
Практичні та семінарські заняття		Модуль-не опитування	Практичні та семінарські заняття		Модуль-не опитування						
1	2		3	4		5	6	7	8		
7	7	7	7	15	7	7	7	7	15	14	100

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Теоретичні засади політичної географії

Політична географія як галузь суспільної географії. Підходи до розуміння політичної географії українськими та зарубіжними вченими: О. Шаблія, О. Топчієва, Де Блія, С. Когена, Л. Розенталя, Р. Гартшорна, Дж. Прескота та ін.

Фундаментальний об'єкт політичної географії – політична сфера суспільства (ПСС). Філософські та політологічні підходи до поняття політики як особливої сфери суспільства. Конкретні об'єкти політичної географії – держави, міждержавні організації, політичні сили, процеси і явища, територіально-політичні системи.

Предмет політичної географії – геопросторова організація політичної сфери суспільства. Риси геопросторової організації ПСС. Рівні геопросторових форм ПСС: наддержавний, державний, субдержавний.

Зміст науки: наукові ідеї, концепції, принципи, факти, поняття, терміни, категорії, теорії тощо.

Структура політичної географії: загальна (теоретична) політична географія, політико-географічна глобалістика, політико-географічна регіоналістика, політико-географічне країнознавство, політико-географічна лімологія, етнополітична географія, географія адміністративно-територіального устрою, географія політичних сил (партій, рухів), географія виборів (електоральна географія), географія політичної активності, географія міжнародних відносин, географія міжнародних конфліктів, географія тероризму, географія міжнародних організацій.

Зв'язки політичної географії з іншими науками: соціальною та економічною географією, географією населення, географією культури, військовою географією, загальною теоретичною географією, політологією, правознавством (міжнародним

правом), економічними науками, соціологією, історією, філософією та ін.

Три підходи до розуміння політичної географії, геополітики та геостратегії: гуманістичний, екологічний, бігейвіористський.

Функції політичної географії: фундаментально-теоретична, конструктивна (практично-прикладна), пізнавально-освітня.

Тема 2. Історія розвитку політичної географії

Проблеми періодизації політичної географії. Протонауковий, квазінауковий і науковий періоди.

Протонауковий період (від найдавніших часів до кінця XIX ст.). Політико-географічні відомості про країни Стародавнього Сходу і Давньої Греції. Науковий внесок грецьких філософів: Гіппократ, Платон, Аристотель, Страбон.

Теократичний, астрономічний, географічний, економічний детермінізм у розвитку політичної географії. Внесок у розвиток політико-географічних знань арабських істориків, купців, мандрівників, філософів.

Політико-географічні та геополітичні ідеї Н. Макіавеллі, К. Клаузевіца, Ж. Бодена, Ш. Л. Монтеск'є, Й. Гердера, К. Ріхтера, В. Петті, Г. Ахенваля та ін.

Квазінауковий період (кінець XIX ст. – 1940-ві роки). Єдність політичної географії та геополітики. Німецька школа: Ф. Ратцель, Р. Челлен, К. Гаусгофер, К. Шмідт; французька школа: П. Відаль де ля Бляш, Ж. Ансель, А. Деманжон; японська школа; англійська школа: Г. Маккіндер; американська школа: А. Меган, Ж. Готтманн, І. Боумен, Н. Спайкмен.

Науковий період (початок XX ст. – 1970-ті роки). Функціональна держава Р. Гартшорна. Іконографія Ж. Готтманна. Теорія «єдиного поля» С. Джонса. Період позитивістської «кількісної революції». Структурно-функціональний аналіз у політичній географії. Бігейвіористський, екологічний і гуманістичний підходи в політичній географії.

Новітня політична географія: теорія «світових систем». Концепції держави. Постмодернізм і теорія «конструювання» простору. Політичний простір і геополітичне положення. Концепції мультикультуралізму. Концепції територіальності, теорія етнічної та політичної ідентичності. Проблема масштабу в політичній географії. Концепція місця і контекстуальний підхід.

Розвиток політико-географічних ідей в Україні¹. Уривкова політико-географічна інформація про Україну в літературних пам'ятках IX–XIII століть. Внесок у розвиток політико-географічної думки раних гуманістів (Ю. Дрогобич, С. Оріховський-Роксолан). Політико-географічні уявлення в період визвольної боротьби українського народу. «Історія Русів» Г. Кониського. Діяльність В. Капніста. Політико-географічні ідеї діячів Кирило-Мефодіївського братства (Т. Шевченко, М. Гулак, М. Костомаров). Внесок у розвитку політичної географії України М. Драгоманова, П. Чубинського, І. Франка, Ю. Бачинського, М. Міхновського, М. Грушевського. Політико-географічна проблематика в програмах українських політичних партій в кінці XIX – на початку XX ст. С. Рудницький – фундатор національної політичної географії та політичної географії України.

Політична географія і геополітика на початку XX ст.: В. Геринович, В. Кубійович, В. Садовський, М. Кордуба, В. Кучабський, С. Томашівський, Ю. Липа. Обґрунтування національної території України. Визначення місця України у «велепросторі» європейських держав (Р. Димінський, А. Синявський, В. Кубійович).

Тема 3. Глобальні політико-географічні процеси та структури

Поняття політичної карти світу. Етапи формування політичної карти світу: стародавній, середньовічний, новий і новітній. Імперії і колонії. Перші національні держави світу.

¹ Написання сучасних географічних назв у навчальному посібнику подано згідно з [12].

Сучасна політична карта світу. Поняття країни, держави. Критерії визначення держави. Поняття крихкої, не утвердженої держави. Утворення держав, не визнаних світовим співтовариством. Несамоправні та залежні території як елементи політичної карти світу. Типи несамоправних територій. Міжнародні організації, альянси, угоди як елементи політичної карти світу.

Головні форми політичної організації держав: форма правління, адміністративно-територіальний устрій і політичний режим. Політична система держави. Типи політичних режимів.

Тема 4. Територія у політичній географії

Поняття території у політичній географії. Політико-географічна геотерія. Політико-географічне розуміння території. Політико-географічні властивості території. Політико-географічне відношення території. Політико-географічні територіальні процеси. Держава і простір.

Юридичні характеристики території. Безпека території: політико-правова, соціально-економічна, екологічна, культурна, демографічна. Державна територія та її елементи: реальний простір (сухопутна територія, водний простір: внутрішні і територіальні води; територія мирного проходження, прилеглі зони, континентальний шельф; повітряний простір), квазі-простір (умовна територія).

Території з міжнародним режимом: відкрите море, Арктика, Антарктика. Міжнародні річки, протоки і канали. Територія зі змішаним режимом. Території дії виключних законів: виключна (морська) економічна зона; виключні положення держави: надзвичайний стан, воєнне положення, осадне положення. Оренда території.

Зовнішні морфологічні елементи держави: географічне положення, величина (площа), форма території (конфігурація), межі (кордони). Набуття території: акреція, окупація, анексія, цесія, ад'юдикація.

Внутрішні елементи морфології: положення історичного ядра, столиці; периферія. Ефективна територія держави. Державні стратегії перенесення столиці.

Модуль 2

Тема 5. Політико-географічна лімологія

Об'єкт і предмет географічної лімології. Традиційні підходи і методи географічних досліджень державних кордонів: історико-картографічний підхід; класифікаційний підхід; функціональний підхід; географо-політологічний підхід.

Новітні підходи та методи географічних досліджень державних кордонів: світосистемно-ідентичний (дослідження кордонів через призму концепцій світових систем та ідентичності), геополітичний підхід; кордон як соціальне представлення; кордон у контексті: політика – сприйняття (рецепція) – практика; екополітичний підхід.

Класифікація кордонів за природно-географічними, морфологічними, генетичними та функціональними ознаками. Делімітація, демаркація, редемаркація кордонів.

Поняття прикордонного і транскордонного регіону. Транскордонне співробітництво. Морфологічні моделі держав.

Тема 6. Електоральна географія

Об'єкт і предмет електоральної географії. Основні теорії західної електоральної географії. Типологія виборів. Типи виборчих систем. Політична поведінка населення. Мажоритарні системи. Напівпропорційні системи. Пропорційні системи. Змішані системи.

Політичні партії та партійні системи. Типологія політичних партій. Історія формування політичних партій. Суспільні рухи та громадсько-політичні об'єднання.

Сучасні політичні партії та суспільно-політичні рухи в Україні. Аналіз політичної ситуації. Географія політичного протесту.

Методика географічного аналізу та картографування електоральних явищ і процесів.

Тема 7. Основи геоконфліктології

Поняття конфлікту. Міжнародні, внутрішні та прикордонні конфлікти. Головні причини міжнародних конфліктів. Суб'єкти міжнародного конфлікту. Сучасні джерела інформації про міжнародні та внутрішньодержавні конфлікти.

Типологія міжнародних конфліктів: за сферою суперечностей – політичні, економічні, ідеологічні; за засобами – збройні та незбройні; за географічними масштабами – локальні, регіональні, глобальні; за складом конфліктуючих сторін – двосторонні, багатосторонні, коаліційні; за формою прояву – явні, приховані (гібридні, асиметричні, латентні); за тривалістю – короткотривалі (блискавичні), середньотривалі, довготривалі (затяжні). Типи збройних конфліктів.

Сучасні гібридні війни у світі.

Типи прикордонних конфліктів: територіальні, позиційні, функціональні, ресурсні. Географія прикордонних конфліктів у світі.

Поняття сепаратизму. Передумови сепаратизму. Форми сепаратистських рухів: сецесія, іредентизм, енозис. Географія сепаратизму в сучасному світі.

Тема 8. Основи геополітики

Сутність геополітики як конвергентної науки. Міжпредметні зв'язки з політологією, географією, наукою про міжнародні відносини, економікою, соціологією, історією, культурологією, міжнародним правом. Політична географія і геополітика. Культурно-психологічний підхід до геополітики. Концептуальний підхід.

Геополітична структура світу. Головні завдання геополітики. Академічна геополітика. Практична геополітика.

Геополітичний код. Геополітичні інтереси. Геополітичний вектор. Геополітичні стосунки. Геополітична ситуація. Геополітичне оточення держави. Геополітичний розвиток держави. Геополітична стратегія. Геостратегічний регіон. Геополітичні лінії. Пояси геополітичних інтересів.

Геополітичні концепції ХХ століття. Стратегія анаконди. Теорія доміно. Концепція «динамічного стримування» К. Грея. Ідея «Третього світу» як альтернатива «Півночі». Атомна дипломатія Г. Алперовця. Доктрина Л. Брежнєва. Доктрина Д. Майнінга «Два блоки – дві культури».

Геополітика в сучасній Європі: нові праві, група «Геродота». Внесок у розвиток геополітики П. Галуа, Й. Галтунга. Теорія мондіалізму Г. Кіссенджера. Доктрина «Великої Шахівниці» З. Бжезінського.

Сучасна геостратегія України. Євроатлантичний вибір України. Проблеми українсько-російських відносин. Американський вектор української геополітики. Чинники трансформації геополітичної стратегії держави.

Поняття світовий порядок (міжнародний порядок або геополітична структура світу). Вестфальська, Віденська, Версальська, Потсдамська геополітичні епохи. Післявоєнний біполярний і постбіполярний світ. Визначення світового порядку К. Ясперсом. Складові світового порядку О. Тоффлера.

Особливості сучасного світового порядку та їхня геополітична детермінованість. Концепція мондіалізму. Концепція нового світового порядку Римського клубу. Геополітичні погляди Ф. Фукуями.

Рекомендована література

Базова

1. *Дністрянський М. С.* Геополітика : навч. посібник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 436 с.
2. *Дністрянський М. С.* Політична географія та геополітика України : навч. посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 344 с.
3. *Колосов В. А.* Геополитика и политическая география / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – Москва : Аспект Пресс, 2005. – 479 с.

4. Політична географія і геополітика : навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський [та ін.]. – Київ : Либідь, 2007. – 256 с.
 5. Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу. – Київ : Вища школа, 2007. – 422 с.
 6. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії : підручник. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 444 с.
 7. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 744 с.
- Допоміжна*
8. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях : монографія / Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М. та ін. – Київ : Центр вільної преси, 2014. – 472 с.
 9. Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі : монографія. – Київ : Логос, 2005. – 286 с.
 10. Арон Р. Мир і війна між націями. – Київ : Юніверс, 2000. – 688 с.
 11. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти : монографія / Копійка В. В., Дорошко М. С., Кондратенко О. Ю. та ін. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. – 389 с.
 12. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
 13. Атлас світу. – Київ : ДНВП «Картографія», 2004. – 140 с.
 14. Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О.В. Литвиненка. – Київ : НІСД, 2020. – 85 с.
 15. Блій Г. де. Географія : світи, регіони, концепти // пер. з англ.; передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. – Київ : Либідь, 2004. – 740 с.
 16. Варзар І. М. Політична етнологія (Пропедевтичний курс). – Київ : Персонал, 2010. – 354 с.
 17. Василенко М. Д. Україна: міжнародні зв'язки : навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. / М. Д. Василенко, С. Д. Василенко. – Одеса : Юрид. літ., 2004. – 168 с.

18. *Василенко С. Д.* Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. – Одеса : ОДМА, 2000. – 208 с.
19. *Вегеш М.* Геополітика в постатях і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 786 с.
20. *Вісьтак О.* Геополітичне місце України у концепціях про велепростірне господарство (перша половина ХХ ст.) / Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки: Матеріали міжнар. конференції до 120-річчя географії у Львівському університеті. – Львів, 2003. – С. 80–83.
21. *Вісьтак О.* Обґрунтування політико-географічного і геополітичного положення України галицькими ученими у 20–30-х роках ХХ ст. / Праці НТШ. Т. XI. Матеріали міжнар. наук. конференції «Актуальні проблеми географічного українознавства на зламі тисячоліть» (до 100-річчя від дня народження Володимира Кубійовича). – Львів, 2003. – С. 222–228.
22. *Вісьтак О.* Суспільно-географічні дослідження українських вчених Галичини у міжвоєнний період (1919–1939): авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук. – Львів, 2001. – 19 с.
23. *Ворович Б. О.* Оцінка геополітичної обстановки та прийняття стратегічних рішень щодо запобігання воєнним конфліктам / Б. О. Ворович, Ю. В. Єгоров, Г. Ф. Костенко; Нац. ун-т оборони України, Центр воєнно-стратег. досліджень. – Київ : [Паливода А. В.], 2011. – 172 с.
24. *Гаврилишин Б.* До ефективних суспільств: Дорогоовкази в майбутнє: доп. Римському клубові / упорядн. В. Рубцов: 3-тє вид., доп. – Київ : Пульсари, 2009. – 248 с.
25. *Геоeкономіка та геополітика України: навч. посібник* / А. К. Шидловський, Г. Г. Півняк, М. В. Рогоза, С. І. Випанасенко. – Дніпропетровськ : НГУ, 2007. – 282 с.
26. *Геополітика України (військовий аспект): навч. посібник* / [Шлемкевич Л. П., Ткачук П. П., Гетьманчук М. П. та ін.]. – Львів : Військовий інститут, 2004. – 835 с.

27. Геополітика: енциклопедія / Є. М. Суліма, М. А. Шепелєв, І. П. Білецький [та ін.]. – Київ : Знання, 2013. – 919 с.
28. Геополітика : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов; Міжрегіон. акад. упр. персоналом, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – Київ : МАУП, 2004. – 293 с.
29. *Геффернен М.* Значення Європи. Географія та геополітика: [пер. з англ.]. – Київ : Дух і Літера, 2011. – 462 с.
30. Глобальне управління. 2025: вирішальний момент / пер. з англ. Г. Лелів. – Львів : Літопис, 2011. – 120 с.
31. Глобальні зміни світу. 2025 : доповідь Нац. розвід. ради США / пер. з англ. – Львів : Літопис, 2010. – 188 с.
32. Глобальні проблеми світу : атлас. – Київ : ДНВП «Картографія», 2009. – 144 с.
33. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. – Київ : Фенікс, 2003. – 584 с.
34. *Головченко В. І.* Регіонаознавство: Азія, Африка й Латинська Америка : навч. посібник. – Київ, 2012.
35. *Гудзеляк І. І.* Географія населення: навч. посібник. 2-ге вид., переробл., доп. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 256 с. +8 с. кол. іл.
36. *Дергачев В. А.* Геополитический словарь-справочник / В. А. Дергачев. – Київ : КНТ, 2009. – 592 с.
37. *Дергачев В. А.* Геоэкономика Украины: теоретические и прикладные основы. – Одесса : ИПРЭИ НАНУ, 2002. – 244 с.
38. *Дергачев В. А.* Цивилизационная геополитика (Большие многомерные пространства) / В. А. Дергачев; НАН Украины, Ин-т проблем рынка и экон.-экол. исследований. – Одесса, 2003. – 262 с.
39. *Дністрянський М. С.* Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології : монографія. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка. 2003. – 114 с.
40. *Дністрянський М. С.* Кордони України. Політико-адміністративний устрій. – Львів : Світ, 1992. – 86 с.
41. *Дністрянський М. С.* Політична географія України. – Львів : Світ, 1997. – 144 с.

42. *Дністрянський М. С.* Україна в політико-географічному вимірі. – Львів : ЛНУ, 2000. – 310 с.
43. *Дорошко М. С.* Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору. – Київ : Ніка-Центр, 2011. – 228 с.
44. *Дубович І. А.* Країнознавчий словник-довідник. – Київ : Вища школа, 2008. – 839 с.
45. *Європейська інтеграція : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. В. Федонюк та ін.; за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. Вид. 2-ге, переробл. й доповн.* – Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2011. – 760 с.
46. *Європейський Союз: економіка, політика, право. Енциклопедичний словник.* – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 368 с.
47. *Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посібник / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губерського.* – Київ : Знання, 2009. – 751 с.
48. *Єременко О. К., Матвієнко В. М.* ООН в документах. – Київ : ІМВ, 2009. – 95 с.
49. *Жити разом: поєднання різноманіття і свободи в Європі ХХІ століття / пер. з англ. Г. Лелів, М. Комарницький, Г. Сташків.* – Львів : Літопис, 2011. – 112 с.
50. *Зінько С. Ю.* Іслам у сучасній світовій політиці / С. Ю. Зінько; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : Простір-М, 2005. – 276 с.
51. *Зленко А.* Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен. – Харьков : Фолио, 2004. – 559 с.
52. *Ігнат'єва Т.* Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність : навч. посібник для студентів вищ. навч. закл. спец. «Політологія», «Історія України» / Т. Ігнат'єва. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка, 2015. – 112 с.
53. *Інформаційна безпека держави : навч. посібник / Рижков М. М., Макаренко А. Є., Ожеван М. А.* – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 476 с.

54. *Камінський А.* Основи міжнародних відносин. – Львів : ЛНУ, 2001. – 208 с.
55. *Кандиба Ю. І.* Політична географія з основами геополітики : навч.-метод. комплекс / Кандиба Ю. І., Кучер І. І. – Харків, 2010. – 100 с.
56. *Капітоненко М. Г.* Міжнародні конфлікти : навч. посібник. – Київ: Либідь, 2009. – 352 с.
57. *Кисельов Є. Л.* Методологія геополітики / Є. Л. Кисельов; Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. інститут. – Харків : Вид-во ХарРІ УАДУ «Магістр», 2002. – 136 с.
58. *Книш М. М.* Політико-географічна глобалістика : навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів / М. М. Книш, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 138 с.
59. *Книш М. М.* Завдання до виконання практичних робіт з курсу «Політична карта світу». – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002.
60. *Книш М. М.* Суспільна географія країн, що розвиваються: проблеми теорії, методології та методики : монографія. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 276 с. +8 кол. с.
61. *Кондратенко О. Ю.* Геостратегічний вимір зовнішньої політики Російської Федерації : монографія. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. – 607 с.
62. *Копійка В. В., Шинкаренко Т. І.* Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посібник. 2-ге вид., виправлене і доповнене. – Київ : Знання, 2012. – 759 с.
63. *Корома Н. С.* Політико-географічні передумови формування Балто-Чорноморського регіону: геостратегічні інтереси України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: 11.00.02; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2012. – 20 с.
64. *Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи та Північної Америки : навч. посібник / Дорошко М. С., Крижанівський В. П., Кривонос Р. А., Сербіна Н. Ф.* – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.

65. *Кузь О. М.* Геополітика: конспект лекцій / О. М. Кузь, Д. С. Коротков; Харків. нац. екон. університет. – Харків, 2008. – 180 с.
66. *Кучик О. С.* Україна в міжнародних організаціях: підручник. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 410 с.
67. *Лотоцький С.* Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С. Трохимчук; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2002. – 192 с.
68. *Лукашевич В. М.* Глобалістика : навч. посібник; 2-е вид. допов. і перероб. – Львів : «Новий Світ-2000», 2010. – 440 с.
69. *Мадіссон В. В., Шахов В. Л.* Політологія міжнародних відносин : навч. посібник. – Київ : Либідь, 1997. – 176 с.
70. *Макаренко Є. А.* Європейські комунікації / Макаренко Є. А., Рижков М. М. та ін. – Київ : Видавничий дім LAt&K, 2012. – 632 с.
71. *Макаренко Є. А.* Інноваційна дипломатія XXI ст. : монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М. та ін. – Київ : Видавничий дім LAt&K, 2012. – 464 с.
72. *Мальська М. П.* Основи європейської інтеграції : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 319 с.
73. *Мальський М. З.* Теорія міжнародних відносин : підручник / Мальський М. З., Мацяк М. М. 2-ге вид, доп. та випр. – Київ : Кобза, 2003. – 528 с.
74. *Мартинюк В. О.* Політична географія та геополітика : словник-довідник / В. О. Мартинюк, С. С. Троян; Рівн. ін-т слов'янознавства Київ. славіст. університету. – Київ : НВЦ ВО, 2005. – 224 с.
75. *Масляк П. О.* Країнознавство. – Київ : Вища школа, 2008. – 292 с.
76. Міжнародна інтеграція : навч. посібник // Серія Євроінтеграція: український вимір / за ред. проф. Телешуна С. О., Бакуменка В. Д. Ужгород : «Ліра», 2009. – 472 с.
77. Міжнародна інформаційна безпека: теорія та практика / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Ожеван М. А. та ін. – Київ : Видавничий дім Lat&K, 2012. – 350 с.

78. Міжнародні відносини (Історія. Теорія. Економіка) : навч. посібник / за ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 463 с.
79. Міжнародні відносини та світова політика / Кер. авт. колективу В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. – 863 с.
80. Міжнародні організації : навч. посібник / за ред. Кучика О. С. – Київ : Знання, 2010. – 756 с.
81. *Окунев И. Ю.* Политическая география : учеб. пособие для вузов / И. Ю. Окунев. – Москва : Аспект Пресс, 2019.
82. *Олійник Я. Б., Шищенко П. Г.* Географія: Україна і світ. – Київ : Вид-во КНУ ім. Шевченка, 2008. – 456 с.
83. *Парахонський Б. О., Яворська Г. М.* Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. – Київ: НІСД, 2019. – 560 с.
84. *Пирожник И. И.* Проблемы политической географии и геополитики : учеб. пособие. – Минск : БГУ, 2004. – 200 с.
85. Политическая география и геополитика : методические рекомендации к практическим занятиям / сост. О. Д. Строчко. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2016. – 49 с.
86. Політологічний словник : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. – Київ : МАУП, 2005. – 792 с.
87. *Ровенчак І. І.* Міжнародні політичні, військові та економічні організації : навч.-метод. посібник / І. І. Ровенчак, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 142 с.
88. *Сирота М. Д.* Україна в геополітичному просторі третього тисячоліття / М. Д. Сирота. Вид. 2-ге. – Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2007. – 216 с.
89. СІПРІ 2020: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2021. – 662 с.

90. Словник геополітичних термінів та понять / за заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка; Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки, НДІ українознавства. – Київ : Фоліант, 2008. – 207 с.
91. *Сорос Дж.* Джордж Сорос про глобалізацію / пер. з англ. А. Фролкін. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 173 с.
92. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство : кол. монографія / за ред. І. М. Посохова, П. Г. Перерви, О. Д. Матросова, В. Г. Дюжева, В. О. Матросової. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 450 с.
93. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : підручник. – Одеса : Астропринт, 2009. – 544 с.
94. *Туровский Р. Ф.* Политическая география : учеб. пособие. – Москва; Смоленск : Изд-во СГУ, 1999. – 381 с.
95. Україна в європейському безпековому просторі : монографія / В. А. Манжола, О. Л. Хилько, С. О. Божко, В. М. Вдовенко; кер. авт. кол. В. А. Манжола; за заг. ред. В. В. Копійки. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. – 320 с.
96. Україна в Європі: контекст міжнародних відносин / Губерський Л. В., Головченко В. І., Матвієнко В. М. та ін. – Київ : Фенікс, 2011. – 500 с.
97. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / за ред. Ф. М. Рудича. – Київ, 2002.
98. Україна та Європейський Союз / В. В. Копійка, В. А. Манжола, Н. М. Весела. – Київ : Знання, 2012. – 78 с.
99. Український дипломатичний словник. Вид. друге доповнене та перероблене / за ред. Мальського М. З. та Мороза Ю. М. – Київ : Знання, 2011. – 864 с.
100. Фактор російської пропаганди та дезінформації під час виборів 2019 року в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iwrp.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/>
101. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций. – Москва : Изд-во АСТ, 2003. – 603 с.

102. *Чугаєв О. А.* Глобальні виміри економічної сили країни : монографія. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. – 495 с.
103. *Шаблій О.* Новітня українська суспільна географія : хрестоматія. – Львів, 2007. – 1008 с.
104. *Яковенко Н. Л., Халаджи В. В.* Європейська політика сусідства: роль та місце України : монографія. – Київ : Науковий світ, 2012. – 218 с.
105. *Яценко Б. П., Бабарицька В. К.* Країнознавство: основи теорії : навч. посібник. – Київ : Либідь, 2009. – 312 с.
106. Conflict barometer 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hiik.de/conflict-barometer/bisherigeausgaben/?lang=en>
107. Fragile States Index 2021 / Fund for Peace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fragilestatesindex.org/2021/05/20/fragile-states-index-2021-annual-report/>
108. GDP per capita 2020 / World Development Indicators data base // World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?view=chart>
109. Global Peace Index 2020/ Institute for Economics and Peace; Vision of Humanity [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf
110. Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility // Monty G. Marshall Gabrielle C. Elzinga-Marshall / Center for Systemic Peace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf>
111. Index of Globalization / KOF Swiss Economic Institute, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
112. The Global Risks Report. 2018. 13th Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GRR18_Report.pdf
113. Worldwide Governance Indicators / World Bank, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

Періодичні видання

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин.
2. Актуальні проблеми політики.
3. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Міжнародні відносини.
4. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Філософія, політологія.
5. Вісник Львівського університету. Серія географічна.
6. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.
7. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії.
8. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології».
9. Глобальні та національні проблеми економіки.
10. Грані: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах.
11. Економічна та соціальна географія. Науковий журнал Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
12. Зовнішні справи: суспільно-політичний журнал.
13. Історико-політичні проблеми сучасного світу (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича).
14. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки.
15. Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).
16. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Географія.
17. Національна безпека і оборона.
18. Політичне життя.
19. Політичні дослідження.
20. Стратегічна панорама.
21. Стратегічні пріоритети.

22. Східний світ: щоквартальний науковий журнал.
23. Український географічний журнал.
24. Часопис соціально-економічної географії (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна).

Електронні інформаційні ресурси

<i>Національні</i>	
Євроінтеграційний портал	http://eu-ua.org/
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України	https://ipend.gov.ua/
Національний інститут проблем міжнародної безпеки	http://niisp.org.ua/
Національний інститут стратегічних досліджень	https://niss.gov.ua/
Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел	https://bintel.org.ua/
Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова	https://razumkov.org.ua/
Фонд громадської дипломатії	http://civildiplomat.com/
Центр воєнної політики та політики безпеки	http://defpol.org.ua/
Центр «Нова Європа»	http://neweurope.org.ua/
<i>Закордонні</i>	
Інститут економіки і миру (Австралія, США) Institute for Economics and Peace, IEP	https://www.economicsandpeace.org/
Гейдельберзький Інститут дослідження міжнародних конфліктів (ФРН) Heidelberg Institute for International Conflict Research, HIIC	https://hiik.de/
Інститут політичних досліджень (Франція) Sciences Po	https://www.sciencespo.fr/

Королівський інститут міжнародних справ (Велика Британія) Chatham House	https://www.chathamhouse.org/
Міжнародна група із запобігання криз (США) The International Crisis Group	https://www.crisisgroup.org/
Міжнародний інститут стратегічних досліджень (Італія) Istituto per gli Studi di Politica Internazionale, ISPI	https://www.ispionline.it/en
Римський клуб (Італія) The Club of Rome	https://www.clubofrome.org/
Стокгольмський інститут дослідження проблем миру (Швеція) Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI	https://sipri.org/
Фонд миру (США) The Fund for Peace	https://fundforpeace.org/
Швейцарський економічний інститут (Швейцарія) KOF Swiss Economic Institute	https://kof.ethz.ch/en/

2. ЗАВДАННЯ ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКИХ РОБІТ

Тема 1. Історія політичної географії

Мета: вивчити історію становлення політичної географії як науки.

Знати: етапи становлення політичної географії; головні ідеї учених політико-географів.

Вміти: аналізувати політико-географічні праці та критично осмислювати погляди учених, які стосуються політико-географічної сфери.

План семінарського заняття

1. Протонауковий період розвитку політичної географії.
2. Ф. Ратцель і його «Політична географія».
3. Німецька школа політичної географії (Р. Челлен, К. Гаусгофер, К. Шмідт).
4. Англійська школа політичної географії (Г. Маккінедер).
5. Американська школа політичної географії (А. Меган, Ж. Готтманн, І. Боумен, Н. Спайкмен).
6. Науковий період (Ж. Готтманн, Р. Гартшорн).
7. Бігейвіористський, екологічний та гуманістичний підходи в політичній географії.
8. Періодизація розвитку політичної географії в Україні.
9. Політико-географічні погляди українських вчених у новий період (Т. Шевченко, М. Костомаров, П. Чубинський, М. Драгоманов, І. Франко, Ю. Бачинський, М. Міхновський, М. Грушевський, Д. Донцов).
10. Обґрунтування політико-географічного та геополітичного положення України (С. Рудницький, Ю. Липа, В. Кубійович, В. Геринович, В. Садовський, М. Кордуба, В. Кучабський, С. Томашівський).
11. Місце України у «велепросторі» Європи (Р. Димінський, Ю. Липа, Л. Биковський).

Список джерел інформації

1. *Вісьтак О.* Обґрунтування політико-географічного і геополітичного положення України галицькими ученими у 20–30-х роках ХХ ст. / Праці НТШ. Т. XI. Матеріали міжнар. наук. конференції «Актуальні проблеми географічного українознавства на зламі тисячоліть» (до 100-річчя від дня народження Володимира Кубійовича). – Львів, 2003. – С. 222–228.
2. *Вісьтак О.* Геополітичне місце України у концепціях про велепростірне господарство (перша половина ХХ ст.) / Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки: Матеріали міжнар. конференції до 120-річчя географії у Львівському університеті. – Львів, 2003. – С. 80–83.
3. *Дністрянський М. С.* Політична географія та геополітика України : навч. посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010.
4. *Дністрянський М.* Поняття нації в українській суспільно-географічній і громадсько-політичній думці першої половини ХХ ст. / Праці НТШ. Т. XI. Матеріали міжнар. наук. конференції «Актуальні проблеми географічного українознавства на зламі тисячоліть» (до 100-річчя від дня народження В. Кубійовича). – Львів, 2003. – С. 144 – 146.
5. *Колосов В. А.* Геополитика и политическая география / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – Москва : Аспект Пресс, 2005. – 479 с.
6. Політична географія і геополітика : навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський [та ін.]. – Київ : Либідь, 2007. – 256 с.
7. *Трохимчук С. В.* Політична географія світу / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – Київ : Вища школа, 2007. – 422 с.
8. *Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : підручник. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003 – 444 с.
9. *Шаблій О.* Особливості формування новітньої української суспільної географії / Новітня українська суспільна географія : хрестоматія. – Львів, 2007. – С. 7–16.
10. *Шаблій О. І.* Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 744 с.

Тема 2. Україна в міжнародних організаціях і глобальних політичних рейтингах

Мета: ознайомитися з методикою розробки індексів, які відображають геополітичне позиціонування держав у світі. Дослідити особливості участі України у міжнародних організаціях.

Знати: методику розрахунку індексів, розподіл країн світу за індексами миру, політичної глобалізації, крихких держав, урядування; перелік міжнародних організацій, членом яких є Україна, або налагоджена тісна співпраця.

Вміти: обґрунтовувати чинники зміни рейтингів держав, пояснювати передумови та переваги членства України в міжнародних організаціях.

План практично-семінарського заняття

Практичні завдання

1. Ознайомитися з розробками індексів, які відображають геополітичне позиціонування держав у світі. Охарактеризувати місце України у глобальних рейтингах за такими індексами:

- миру (Global Peace Index);
- політичної глобалізації (Index of Political Globalization);
- крихких держав (Fragile States Index);
- урядування (Worldwide Governance Indicators).

У характеристиці (за кожним індексом) подати сутність і методику розрахунку індексу; графічно відобразити динаміку рейтингу України; у таблицях (картосхемах) показати сучасну ситуацію у світі; сформулювати висновки, які розкривають розподіл країн світу за індексами; чинники динаміки й актуальної позиції України серед країн світу.

Питання на семінар

1. Розкрити участь України у міжнародних глобальних і регіональних організаціях:

- Організація Об'єднаних Націй (ООН);
- Світова організація торгівлі (СОТ);

- Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС);
 - Організація з безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ);
 - Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ);
 - Співдружність Незалежних Держав (СНД).
2. Систематизувати напрямки співпраці України з міжнародними організаціями:
- Європейський Союз (ЄС);
 - Організація Північноатлантичного договору (НАТО).

Список джерел інформації

1. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти: монографія / Копійка В. В., Дорошко М. С., Кондратенко О. Ю. та ін. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. – 389 с.
2. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. Кучик О. С. Україна в міжнародних організаціях: підручник. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 410 с.
4. Міжнародні організації : навч. посібник / за ред. Кучика О.С. – Київ : Знання, 2010. – 756 с.
5. Ровенчак І. І. Міжнародні політичні, військові та економічні організації : навч.-метод. посібник / І. І. Ровенчак, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012 – 142 с.
6. Україна в глобальних рейтингах: зручний доступ до актуальних даних про позиції України у ключових міжнародних індексах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/#aboutіндексах>
7. Україна в рейтингах: як змінювалася позиція крани за шість років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/06/25/infografika/polityka/ukrayin-a-rejtynhax-yak-zminyuvalysya-pozycziyi-krayiny-shist-rokiv>
8. Fragile States Index / Fund for Peace, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fragilestatesindex.org/analytics/>
9. Global Peace Index / Institute for Economics and Peace; Vision of Humanity, 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf

10. Index of Globalization / KOF Swiss Economic Institute, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
11. Worldwide Governance Indicators / World Bank, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

Тема 3. Політико-географічна характеристика Європи

Мета: проаналізувати геопросторову організацію політичної сфери Європи.

Знати: сучасну політико-географічну ситуацію в Європі; особливості інтеграційних процесів у Європі.

Вміти: проводити порівняльний аналіз політико-географічного положення держави.

План практично-семінарського заняття

Практичні завдання

1. Провести порівняльний аналіз політико-географічного положення держав.
2. Позначити на картосхемі типи держав за формою державного устрою.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз політико-географічного положення держав

	Україна	Франція
Параметри території, вихід до моря		
Властивості кордонів		
Особливості сусідства (політична, економічна, демографічна, цивілізаційна оцінка)		
Контроль над міжнародними транспортними комунікаціями		
Передумови членства у регіональних міжнародних організаціях		

Питання на семінар

На підставі літературних і картографічних джерел, додатків проаналізувати й описати політико-географічну ситуацію у Європі:

- типи держав за географічним положенням, форма правління та адміністративно-територіальний устрій;
- територіальний потенціал держав, ефективна територія;
- демографічний потенціал; цивілізаційні відмінності у регіоні;
- економічний потенціал держав;
- гео економічні та геополітичні зв'язки і залежності, у тім числі енергетична залежність;
- держави-реципієнти мігрантів, проблеми інтеграції мігрантів;
- військовий потенціал держав;
- внутрішні та міждержавні конфлікти;
- Європейський Союз та інші регіональні міжнародні організації;
- Росія як держава агресор.

Список джерел інформації

1. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях : монографія / Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М. та ін. – Київ : Центр вільної преси, 2014. – 472 с.
2. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. *Гудзеляк І. І.* Географія населення : навч. посібник. 2-ге вид., переробл., доп. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – С. 234–243.
4. *Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О.* Географія: світи, регіони, концепти / переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – Київ : Либідь, 2004. – С. 59–203.
5. *Дубовик В. Б.* Політичні і міжнародно-правові етапи історії становлення ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://app.nuoua.od.ua/archive/63_2019/4.pdf
6. Європа в глобальному просторі безпеки на початку нового десятиліття. Частина 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- <https://bintel.org.ua/analytics/geopolitics/evropa-v-globalnomu-prostori-bezpeki-na-pochatku-novogo-desyatilittya-chastina-1/>
7. Європа в глобальному просторі безпеки на початку нового десятиліття. Частина 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bintel.org.ua/analytics/geopolitics/evropa-v-globalnomu-prostori-bezpeki-na-pochatku-novogo-desyatilittya-chastina-2/>
 8. Європейський Союз: економіка, політика, право. Енциклопедичний словник. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 368 с.
 9. *Книш М.* Завдання до виконання практичних робіт з курсу «Політична карта світу». – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С. 66–69.
 10. *Книш М. М., Котик Л. І.* Політико-географічна глобалістика : навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – С. 214–239.
 11. *Корома Н. С.* Політико-географічні передумови формування Балто-Чорноморського регіону: геостратегічні інтереси України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. геогр. наук: 11.00.02; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2012. – 20 с.
 12. Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи та Північної Америки : навч. посібник / М. С. Дорошко, В. П. Крижанівський, Р. А. Кривonos, Н. Ф. Сербіна. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.
 13. *Масляк П. О.* Країнознавство. – Київ : Вища школа, 2008. – 292 с.
 14. *Ровенчак І. І.* Міжнародні політичні, військові та економічні організації : навч.-метод. посібник / І. І. Ровенчак, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012 – 142 с.
 15. СІПРІ 2020: Щорічник: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2021. – С. 109–126, 255–264.
 16. Conflict barometer 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hiik.de/conflict-barometer/bisherige-ausgaben/?lang=en>
 17. GDP per capita 2020 / World Development Indicators data base World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?view=chart>
 18. Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility // Monty G. Marshall Gabrielle C. Elzinga-Marshall / Center for Systemic Peace

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf>
19.KOF Index of Globalization 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

Тема 4. Політико-географічна характеристика Північної Африки та Близького Сходу

Мета: проаналізувати геопросторову організацію політичної сфери держав Північної Африки та Близького Сходу.

Знати: сучасну політико-географічну ситуацію у Північній Африці та Близькому Сході.

Вміти: пояснювати причини геополітичної нестабільності в регіоні, причини і наслідки внутрішньодержавних та міжнародних конфліктів, оцінювати проблему біженців.

План практично-семінарського заняття

Практичні завдання

1. Позначити на картосхемі центри притоку мігрантів і країни-донори мігрантів, держави з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб.

2. Побудувати гістограму розподілу держав регіону за ВНД (ПКС) на 1 особу у 2021 році.

3. Сформувати таблицю «Внутрішні та міждержавні конфлікти у регіоні Північна Африка та Близький Схід».

Питання на семінар

1. На підставі літературних і картографічних джерел, додатків проаналізувати й описати політико-географічну ситуацію у Північній Африці та Близькому Сході:

- типи держав за географічним положенням, відмінності державного ладу, політичні режими;
- територіальний і природно-ресурсний потенціал держав;
- демографічна ситуація та міграційні процеси, проблема біженців і внутрішньо переміщених осіб;

- економічний потенціал держав;
- геоетомічні (у тім числі енергетична) та геополітичні зв'язки і залежності;
- військовий потенціал держав;
- географія внутрішніх і міждержавних конфліктів;
- регіональні міжнародні організації.

Рис. 1. Держави Північної Африки та Близького Сходу

Список джерел інформації

1. Асиметрична стратегія Ізраїлю в період становлення держави: аналітична доповідь. – Київ : НІСД, 2018. – 59 с.
2. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України: аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. – Київ : НІСД, 2020.
4. Вітман К. М. Кіпрський етнополітичний конфлікт: витоки та сучасний етап врегулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://app.nuoua.od.ua/archive/61_2018/12.pdf
5. Головченко В. І. Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка : навч. посібник. – Київ, 2012.
6. Гудзеляк І. І. Географія населення: навч. посібник. 2-ге вид., переробл., доп. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – С. 234–243.
7. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія: Світи, регіони, концепти / Переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – Київ: Либідь, 2004. – С. 390–448.

8. Іран–Саудівська Аравія: близькосхідна холодна війна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bintel.org.ua/analytics/voenni-voprosy/konflikt-zones/iran-sauidivska-araviya-blizkosxidna-xolodna-vijna/>
9. *Калитчак Р. Г.* Концептуальні засади зовнішньої політики Держави Ізраїль / Р. Г. Калитчак, Р. Й. Романюк // Політологія. – 2015. – № 11/1. – С. 38–43.
10. *Книш М. М., Котик Л. І.* Політико-географічна глобалістика : навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012.
11. *Масляк П. О.* Країнознавство. – Київ : Вища школа, 2008.
12. *Мішин О.* «Угода століття» між Ізраїлем та Палестиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tyzhden.ua/World/241104>
13. *Нахла Юсеф.* Політичні пріоритети розвитку Близького Сходу в контексті глобальних процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/yusef_politychni.pdf
14. СІПРІ 2020: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2021.
15. Conflict barometer 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hiik.de/conflict-barometer/bisherige-ausgaben/?lang=en>
16. GDP per capita 2020 / World Development Indicators database World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?view=chart>
17. *Heishtein A., Rakov D., Guzansky Y.* What will the Middle East look like in 2030? An Israeli perspective / Middle East Institute. – Washington : 2021. – Р. 5–19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.mei.edu/publications/what-will-middle-east-look-2030-israeli-perspective>
18. The politics of pandemics: Evolving regime-opposition dynamics in the MENA region / Ed. by K. Mezran, A. Perteghella; Atlantic Council. – Milan, 2020. – Р. 8–12, 95–98. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2020/12/ispi-ac_2020_politics_of_pandemics1-2.pdf

Тема 5. Політико-географічна характеристика Азії та Тихоокеанського регіону

Мета: проаналізувати геопросторову організацію політичної сфери в державах Азії та Тихоокеанського регіону, визначити геополітичну роль найбільших держав регіону у світовій політичній системі.

Знати: сучасну політико-географічну ситуацію в Азії та Тихоокеанському регіоні, відмінності між державами за геополітичним і гео економічним потенціалом.

Вміти: оцінювати геополітичне позиціонування окремих держав у глобальному та регіональному масштабі, значення інтеграційних процесів у регіоні; аналізувати політико-географічні аспекти внутрішньодержавних і міждержавних конфліктів.

План практично-семінарського заняття

Практичні завдання

1. У формі таблиці подати макроекономічні показники десяти найпотужніших економік регіону.
2. Позначити на картосхемі військовий потенціал держав.
3. На картосхемі зобразити географію прикордонних конфліктів у регіоні.

Питання на семінар

1. На підставі літературних і картографічних джерел, додатків проаналізувати й описати політико-географічну ситуацію в Азії та Тихоокеанському регіоні:

- типи держав за географічним положенням, державний устрій і політичні режими;
- залежні та самоврядні території (Гонконг, Аоминь (Макао), Тайвань);
- територіальний потенціал держав, демографічна ситуація, міграційні процеси;
- цивілізаційні відмінності у регіоні;
- економічний і природно-ресурсний потенціал держав, у тім числі місце Китаю, Індії та інших з групи G20;

- гео економічні (у тім числі ресурсна й енергетична) та геополітичні зв'язки та залежності;
- військовий потенціал держав;
- внутрішні та міждержавні конфлікти;
- регіональні інтеграційні процеси;
- геополітичні інтереси та глобальне позиціонування Китаю.

Рис. 2. Азія та Тихоокеанський регіон

Список джерел інформації

1. 15 країн Азії та Тихоокеанського регіону створили найбільший у світі торговельний блок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/Azija-vilna-torhivla/30952949.html>
2. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. Близький Далекий Схід: НАТО потребує не лише стратегічної риторики про Китай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bintel.org.ua/analytics/geopolitics/blizkij-dalekij-sxid-nato-kitaj/>

4. *Волохов В.* Таліби: загроза регіону Середня Азія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bintel.com.ua/uk/article/taliby_zahroza_rehionu_serednoyi_aziyi/
5. *Гвоздь В.* Індійсько-пакистанський конфлікт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bintel.com.ua/uk/article/indiysko_pakystansky_konflikt/
6. *Головченко В. І.* Регіонознавство: Азія, Африка й Латинська Америка : навч. посібник. – Київ, 2012.
7. *Гудзеляк І. І.* Географія населення : навч. посібник. 2-ге вид., переробл., доп. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – С. 234–243.
8. *Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О.* Географія: Світи, регіони, концепти / переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – Київ : Либідь, 2004. – С. 501–689.
9. Економічні проблеми КНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bintel.com.ua/uk/article/ekonomichni_problemy_knr/
10. «Заморожені конфлікти» у російсько-китайських відносинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/zamorozheni-konflikty-u-rosiysko-kytayskykh-vidnosynakh>
11. *Книш М. М., Котик Л. І.* Політико-географічна глобалістика : навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012.
12. *Масляк П. О.* Країнознавство. – Київ : Вища школа, 2008.
13. *Милосердна І. М., Краснопольська Т. М.* Азіатсько-Тихоокеанський регіон та проекти його розвитку: кінець ХХ – початок ХХІ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/317/326>
14. *Пойта Ю.* Економічне зростання Китаю в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://voxukraine.org/uk/ekonomichne-zrostannya-kitayu-v-suchasnih-umovah/>
15. *Польовик С.* Прихована боротьба країн Азійсько-Тихоокеанського регіону за власні геополітичні інтереси [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/prykhovana-borotba-krayin-atr-za-vlasni-heopolitychni-interesy/>
16. *Раткович О.* Особливості регіону Східної Азії, як одного з центрів світової сили [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/osoblyvosti-rehionu-skhidnoyi-aziyi/>
17. *Редзюк Є. В.* Інвестиційний потенціал Китаю в глобальному торговельно-економічному співробітництві [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу :
<https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/65/53>
18. СІПРІ 2020: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2021.
 19. *Шергін С. О.* Азійсько-тихоокеанський регіоналізм у контексті проблем безпеки // Зовнішні справи. – 2015. – С. 16 – 21.
 20. *Шинкаренко В. І.* Створення АСЕАН і особливості її еволюції // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 119 (част. II). 2014. – С. 129–142. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2332/2067>
 21. Conflict barometer 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hiik.de/conflict-barometer/bisherige-ausgaben/?lang=en>
 22. GDP per capita 2020 / World Development Indicators data base World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?view=chart>
 23. Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility // Monty G. Marshall Gabrielle C. Elzinga-Marshall / Center for Systemic Peace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf>
 24. KOF Index of Globalization 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
 25. *Nakano J.* The Geopolitics of Critical Minerals Supply Chains / Center for Strategic and International Studies. – Washington, 2021. – 38 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210311_Nakano_Critical_Minerals.pdf?DR03x5jlrwLnNjmPDD3SZjEkGEZFEcgt
 26. *Petri P. A., Plummer M. G.* East Asia Decouples from the United States: Trade War, COVID-19, and East Asia's New Trade Blocs / Peterson Institute for International Economics. – Washington, 2020. – 35 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.piie.com/system/files/documents/wp20-9.pdf>

Тема 6. Політико-географічна характеристика Африки на південь від Сахари

Мета: проаналізувати геопросторову організацію політичної сфери Африки на південь від Сахари.

Знати: сучасну політико-географічну ситуацію в Африці.

Вміти: визначати типи кордонів між державами, пояснювати причини та геополітичні наслідки внутрішньодержавних і міжнародних конфліктів, оцінювати проблему біженців у регіоні та інші проблеми безпекового характеру.

План практично-семінарського заняття

Практичні завдання

1. Укласти таблицю «Типи державних кордонів». Навести приклади.

2. Згрупувати держави регіону за часом набуття незалежності та колоніальним минулим.

Питання на семінар

1. На підставі літературних, картографічних джерел і додатків проаналізувати й описати політико-географічну ситуацію в Африці на південь від Сахари:

- типи держав за географічним положенням і державним устроєм;
- політико-географічні аспекти формування кордонів між державами;
- територіальний і демографічний потенціал держав, проблема біженців у регіоні;
- природно-ресурсний та економічний потенціал держав, продовольча безпека;
- гео економічні (у тім числі ресурсна й енергетична) і геополітичні зв'язки та залежності;
- географія внутрішніх та міждержавних конфліктів;
- регіональні інтеграційні процеси.

Рис. 3. Африка на південь від Сахари

Список джерел інформації

1. *Абравітова Л.* Африка стає центром світового розвитку, де пересікаються інтереси всіх основних геополітичних гравців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bintel.org.ua/analytics/politics/lyubov-abravitova-afrika-staye-centrom-svitovogo-rozvitku-de-peresikayutsya-interesi-vsix-osnovnix-geopolitichnix-gravciv/>
2. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. *Вегеш М.* Інтеграція основних чинників політичного розвитку країн Тропічної Африки як умова демократичного транзиту / М. Вегеш, В. Кухта // *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences.* – 2020. – №3 (2). – С. 92–101. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31961/1/document.pdf>
4. *Волович О.* Африканська політика Китаю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bintel.org.ua/publication/regions/china/afrikanska-politika-kitayu/>
5. *Гайдай О. М.* Регіональні інтеграційні об'єднання в Африці / О. М. Гайдай / *Світова та європейська інтеграція : навч. посібник.* – Миколаїв, 2008. – С. 278–302. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/15.pdf>

6. *Гардецький О.* Боротьба за Африку набирає обертів: геополітичний трикутник Африки: Росія, Китай, США. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://civildiplomat.com/borotba-za-afriku-nabiraye-obertiv-geopolitichnij-trikutnik-afriki-rosiya-kitaj-ssha>
7. Глобальні проблеми світу: атлас. – Київ: ДНВП «Картографія», 2009. – 144 с.
8. *Головченко В.І.* Регіоназнавство: Азія, Африка й Латинська Америка : навч. посібник. – Київ, 2012.
9. *Гудзеляк І.І.* Географія населення : навч. посібник. 2-ге вид., переробл., доп. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – С. 234–243.
10. *Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О.* Географія: Світи, регіони, концепти / переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – Київ : Либідь, 2004. – С. 501–689.
11. *Дейвіс Я.* Збройні конфлікти та мирні процеси у Субекваторіальній Африці / Я. Дейвіс, Н. Мелвін / СІПРІ 2019: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2020. – С. 110–138. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRI_2019_Ukr_Fnl_Output_small%2B0bkl.pdf
12. *Іващук І. О.* Передумови інтеграції економік країн Африки на південь від Сахари у глобальний простір / І. О. Іващук, Л. Т. Герман, О. С. Ксенжук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Вип. 6 (128). – С. 155–162. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/sepspu_2017_6_36.pdf
13. *Книш М. М., Котик Л. І.* Політико-географічна глобалістика : навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012.
14. *Косса А. С.* Трансформаційні процеси в контексті сталого розвитку країн Субсахарної зони / А. С. Косса // Економіка і організація управління. – 2020. – № 2 (38). – С. 134–145. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/9386/9322>
15. *Кучменко Е.* Трансформації африканського суспільства в контексті взаємодії історико-культурних процесів (історіографічний огляд) / Е. Кучменко // Література та культура Полісся. – № 99. – Серія «Історичні науки». – С. 121–132. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.ndu.edu.ua:8080/dspace/bitstream/123456789/1778/1/99-12.pdf>
16. *Масляк П. О.* Країнознавство. – Київ : Вища школа, 2008.

17. Олійник Ю. І. Національні інтереси України в Африці: чинники присутності та перспективи розвитку / Ю. І. Олійник // Стратегічні пріоритети. – 2016. – № 1(38). – С. 22–30. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/spopol_2016_1_5.pdf
18. СІПРІ 2020: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ: Заповіт, 2021.
19. Africa Center for Strategic Studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://africacenter.org/>
20. Conflict barometer 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://hiik.de/wp-content/uploads/2020/08/ConflictBarometer_2019_4.pdf
21. GDP per capita 2020 / World Development Indicators data base World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?view=chart>
22. Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility // Monty G. Marshall Gabrielle C. Elzinga-Marshall / Center for Systemic Peace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf>
23. KOF Index of Globalization 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

Тема 7. Політико-географічна характеристика Америки

Мета: проаналізувати геопросторову організацію політичної сфери Америки.

Знати: сучасну політико-географічну ситуацію в Америці; передумови та проблеми інтеграційних процесів у регіоні.

Вміти: оцінювати роль США як глобальної держави, проводити порівняльний аналіз електоральних систем держав.

План практично-семінарського заняття

Практичні завдання

1. Виконати порівняльний аналіз електоральних систем США та України.

2. Описати головні напрями співпраці України та США.

Питання на семінар

1. На підставі літературних, картографічних джерел і додатків проаналізувати й описати політико-географічну ситуацію в Америці:

- географічне положення держав регіону, державний устрій;
- територіальний, демографічний і природно-ресурсний потенціал;
- економічний потенціал держав регіону, гео економічні та геополітичні зв'язки і залежності;
- США як глобальна держава;
- геополітичні передумови та напрями співпраці України та США;
- військовий потенціал держав;
- внутрішні та міждержавні конфлікти;
- передумови та проблеми членства держав Америки у регіональних міжнародних організаціях;
- електоральні системи США та України.

Список джерел інформації

1. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях: монографія / Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М. та ін. – Київ : Центр вільної преси, 2014. – 472 с.
2. Атлас вчителя / відп. ред. В. В. Молочко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. Виборча система для місцевих виборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://auc.org.ua/novyna/vyborcha-systema-dlya-miscevyh-vyboriv-ukrayiny>
4. Виборча система в США: чи справді кожен голос почуто? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dastra.org.ua/blog/viborcha-sistema-v-ssha-chi-spravdi-kozhen-golos-pochuto
5. *Гавриленко І.* Місце «м'якої сили» у стратегіях національної безпеки США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/download/3961/3614>
6. *Головченко В. І.* Регіонознавство: Азія, Африка й Латинська Америка : навч. посібник. – Київ, 2012.

7. Гудзеляк І. І. Географія населення : навч. посібник. 2-ге вид., переробл., доп. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – С. 234–243.
8. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія: Світи, регіони, концепти / переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – Київ : Либідь, 2004. – С. 249–389.
9. Жемчужникова К. Історія виборів: виборчі системи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.opora.ua.org/news/vybory/election_history/22821-istoriia-vivoriv-viborchi-sistemi-v-ukrayini
10. Книш М. Завдання до виконання практичних робіт з курсу «Політична карта світу». – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 2002.
11. Книш М. М., Котик Л. І. Політико-географічна глобалістика: навч.-метод. посібник для самост. роботи студентів. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012.
12. Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи та Північної Америки : навч. посібник / Дорошко М. С., Крижанівський В. П., Кривонос Р. А., Сербіна Н. Ф. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.
13. Масляк П. О. Країнознавство. – Київ : Вища школа, 2008.
14. СІПРІ 2020: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2021.
15. Як голосує Америка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nv.ua/ukr/world/countries/vibori-v-ssha-yak-vibirayut-prezidenta-v-americi-viborniki-sistema-partiy-koli-rezultati-50116088.html>
16. Які виборчі системи діють в Україні та інших країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slovoidilo.ua/2019/05/08/infografika/polityka/yaki-viborchi-systemy-diyut-ukrayini-ta-inshyx-krayinax>
17. Conflict barometer 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://hiik.de/wp-content/uploads/2020/08/ConflictBarometer_2019_4.pdf
18. GDP per capita 2020 / World Development Indicators data base World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?view=chart>
19. Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility // Monty G. Marshall Gabrielle C. Elzinga-Marshall / Center for Systemic Peace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf>

20. KOF Index of Globalization 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
21. Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America / US Department of Defense, 2018. – 14 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

Тема 8. Сучасні геополітичні концепції

Мета: ознайомитися з головними положеннями сучасних геополітичних концепцій.

Знати: сучасні погляди на світовий порядок, геополітичні процеси у світі, чинники, які їх визначають.

Вміти: критично аналізувати геополітичні концепції, визначати геостратегічні інтереси України й обґрунтовувати геополітику держави.

План семінарського заняття

1. Поняття світового порядку (Р. Арон, К. Ясперс, О. Тоффлер та ін.).
2. Теорія мондіалізму Г. Кіссенджера.
3. Концепція нового світового порядку Римського клубу.
4. Економічний підхід у геополітиці Ж. Атталі.
5. Цивілізаційна концепція С. Гантінгтона.
6. Геополітичні погляди Ф. Фукуями.
7. Доктрина «Великої Шахівниці» З. Бжезінського.
8. Балто-Чорноморська геополітична концепція.

Список джерел інформації

1. *Бжезінський З.* Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів, 2000. – 236 с.
2. *Вегеш М.* Геополітика в постанях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 786 с.
3. *Бжезінський З.* Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів, 2000. – 236 с.

4. *Вегеш М.* Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М.Вегеш, М.Палінчак, В.Петрінко. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 786 с.
5. *Гейффернен М.* Значення Європи. Географія та геополітика. [Пер. з англ.]. – Київ : Дух і літера, 2011. – 464 с.
6. *Гумилёв Л.* *Passionarium.* Теория пассионарности и этногенеза. Этногенез и биосфера земли. Конец и вновь начало. – Москва : АСТ, 2016. – 936 с.
7. *Дашевська О. В.* Геополітичний статус держави : сутність, фактори та функції // Грані. – 2015. – № 9 (125). – С. 33–37.
8. *Дністрянський М. С.* Геополітика : навч. посібник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 436 с.
9. *Кіссінджер Г.* Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. – Київ : Наш формат, 2020.
10. *Русанова М.* Класична геополітика як наука, що сприяє створенню імперій: критичний зсув у дослідницькій парадигмі геополітики // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 74. – С. 400–402.
11. *Саїд В. Е.* Орієнталізм [Пер. В. Шовкун]. – Київ : Основи, 2001. – 511 с.
12. *Ставицький А.* Вплив сучасних геополітичних викликів на економічну безпеку держави // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2018. – № 4 (199). – С. 45–55.
13. *Фукуяма Ф.* Конец истории и последний человек [Пер. с англ. М. Б. Левина]. – Москва: АСТ, 2007. – 588 с.
14. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций / Политические исследования. – 1994 – №1. – С. 33–48.
15. *Хитрич Г.* Едвард Саїд, «Орієнталізм». Короткий аналіз першоджерела // *Cultura Libera.* – 2013. – 8 квітня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://anculture.blogspot.com/2013/04/blog-post_6742.html
16. *Шпенглер О.* Закат Европы. – Москва : Мысль, 1993. – Т. 1–2.
17. *Ялі М.* Поняття та підходи до тлумачення світового порядку // Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. Вип. 48. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16005/14-ljalipdf?sequence=1>
18. *Attali J.* *Millennium: winners and losers in the coming world order* / Jacques Attali. – New York : Random House, 1991. – 132 с.
19. *The Global Risks Report. 2018. 13th Edition* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GRR18_Report.pdf

3. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) виконують протягом семестру. ІНДЗ є двох типів (на вибір студента):

- 1) підготовка реферату на запропоновану тему;
- 2) політико-географічна характеристика держави.

Вимоги до структури: титульна сторінка, план, основний текст, висновки, список використаних джерел.

Вимоги до змісту:

- відповідність змісту темі роботи; науковий стиль;
- застосовування поняттєво-термінологічного апарату політичної географії;
- використання сучасних літературних, картографічних джерел та актуальної емпіричної бази;
- наявність ілюстрацій (у тім числі картосхем), які доповнюють основний текст;
- коректне цитування першоджерел;
- демонстрація власної аналітики та сформульовані авторські висновки.

Вимоги до оформлення:

- ІНДЗ виконувати на стандартних листках формату А-4, обсяг 14–15 сторінок;
- поля: зверху, знизу, справа – 1,5 см, зліва – 2 см;
- шрифт Times New Roman, розмір кегля 14, міжрядковий інтервал 1,5;
- уніфікувати шрифтове оформлення роботи;
- кожен розділ роботи розпочинати з нової сторінки;
- нумерація сторінок – наскрізна;
- ілюстрації мають мати номер і назву. Назву таблиці розмістити над таблицею, рисунка – під ним. У тексті в круглих дужках подати відповідне посилання на таблиці та рисунки;
- посилання на джерела інформації роботи у квадратних дужках;

▪ список джерел формувати в алфавітному порядку згідно з вимогами бібліографічного опису. Джерела спочатку подавати кирилицею, а потім латинською графікою.

Темі рефератів

1. «Політична географія» Ф. Ратцеля.
2. Внесок Р. Челлена у розвиток політичної географії і геополітики.
3. Геодетерміністичний аспект розвитку політичної географії.
4. Економічний детермінізм у розвитку політичної географії.
5. Гуманістичний підхід у політичній географії та геополітиці.
6. Екологічний підхід у політичній географії та геополітиці.
7. Бігейвіористський підхід у політичній географії і геополітиці.
8. Культурно-психологічний аспект геополітики.
9. Реалістична й ідеалістична традиції в геополітиці.
10. Геополітичні та політико-географічні ідеї К. Гаусгофера.
11. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї А. Мегана.
12. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї Г. Маккіндера.
13. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї Н. Спайкмена.
14. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї Р. Гартшорна.
15. Трактатування «геополітики хаосу» І. Рамона.
16. Погляди Н. Макіавеллі: політико-економічні аспекти.
17. Геополітичні ідеї К. Шмітта.
18. Геополітичні ідеї І. Боумена.
19. Геополітичні ідеї К. Грея.
20. Політико-географічні та геополітичні ідеї П. Тейлора.
21. Політико-географічні та геополітичні ідеї Дж. Готтмана.
22. Концепції держави в політичній географії.
23. Постмодернізм і теорії конструювання простору.
24. Концепція мультикультуралізму в політичній географії.

25. Концепція територіальності і теорії етнічної та політичної ідентичності.
26. Проблема масштабу в політичній географії. Концепція місця та контекстуальний підхід.
27. Політико-географічні та геополітичні ідеї С. Рудницького.
28. Політико-географічні погляди українських вчених у новий період:
Тарас Шевченко,
Микола Костомаров,
Павло Чубинський,
Михайло Драгоманов,
Іван Франко,
Юліан Бачинський,
Микола Міхновський,
Михайло Грушевський,
Дмитро Донцов.
29. Культурологічно-геополітична концепція «Два блоки – дві культури» Д. Майнінга.
30. Політико-географічні та геополітичні ідеї С. Когена.
31. Політико-географічні ідеї групи «нові праві».
32. Особливості французької геополітичної думки.
33. Іконографія держави як напрям політичної географії.
34. Політико-географічні та геополітичні ідеї С. Гантінгтона.
35. Політико-географічні та геополітичні ідеї З. Бжезінського.
36. Політико-географічні та геополітичні ідеї О. Дугіна.
37. Концепція світового панування Б. Гейтса «Хто володіє інформацією, той володіє світом».
38. «Промосковська» геополітична доктрина в Україні.
39. «Західна» геополітична доктрина в Україні.
40. Балто-Чорноморська геополітична доктрина в Україні.
41. Південна геополітична доктрина в Україні (чорноморська).
42. Геополітичні доктрини Росії: Теорія «Третього Риму» і Панславізм.
43. Геополітичні доктрини Росії: Євразійство і Правозахисна.
44. Польські геополітичні доктрини.
45. Сучасна геополітична доктрина України.

46. Атлантизм як напрям сучасної геополітичної думки.
47. Мондіалізм і неомондіалізм як напрям сучасної геополітичної думки.
48. Доктрина неосвразійства.
49. Глобалізм як напрям сучасної геополітичної думки.
50. Теорія «світових систем» І. Валлерстейна та політична географія.
51. Сучасна геополітична доктрина США.
52. Росія у системі геополітичних і геостратегічних відносин.
53. Геополітичні виміри Європейського Союзу.
54. Геополітична модель сучасної ФРН.
55. Геополітика та геостратегія Китаю.
56. Геополітика Японії.
57. Геополітика країн Близького Сходу.
58. Конструювання простору: політико-географічні аспекти.
59. Концепція мультикультуралізму: політико-географічні аспекти.
60. Індивідуальна та колективна ідентичність: політико-географічні аспекти.
61. Етнічна та національна ідентичність: політико-географічні аспекти.
62. Політична та регіональна ідентичність: політико-географічні аспекти.
63. Концепція місця Дж. Егню та контекстуальний підхід у політичній географії.
64. Наддержавні територіально-політичні системи: поняття, види, функції.
65. Роль держави як територіально-політичної системи в умовах глобалізації.
66. «Географія кордонів» (Ж. Ансель).
67. Класифікаційний підхід у політико-географічному вивченні кордонів (М. Фуше).
68. Кордони та ідентичності: політико-географічні аспекти (М. Фуше).
69. Примордіалістські теорії нації: політико-географічні аспекти (Л. Гумільов, К. Маркс, В. Ленін).

70. Інструменталістські теорії нації: політико-географічні аспекти.
71. Регіональні ідентичності в Україні: політико-географічні аспекти.
72. Українсько-польський кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
73. Українсько-білоруський кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
74. Українсько-російський кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
75. Українсько-молдовський кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
76. Українсько-румунський кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
77. Українсько-словацький кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
78. Українсько-угорський кордон: генезис, морфологія, сучасні проблеми.
79. Політико-географічна специфіка морських кордонів.
80. Україна та ЄС: політико-географічні аспекти інтеграції.
81. Україна та США: політико-географічні аспекти співпраці.
82. Політико-географічні аспекти українсько-російських відносин.
83. Україна та держави Центрально-Східної Європи.
84. Міжнародна співпраця і режим кордонів України.
85. Неконтрольовані державами території: політико-географічні аспекти.
86. Географія поширення сепаратизму в світі: кількісний та якісний аналіз.
87. Миротворчі операції ООН для припинення збройних конфліктів у світі.
88. Характеристика самопроголошених держав на пострадянському просторі.
89. Політико-географічні аспекти функціонування сучасних несамоуправних територій у світі.

90. Порівняльна характеристика монархічних форм устрою різних країн.
91. Загальна характеристика невизнаних й самопроголошених країн.
92. Політико-географічний аналіз територіальних претензій держав у полярних регіонах планети.
93. Типологія держав за наявністю та характером виходу до моря.
94. Типологія федеративних держав світу.
95. Політико-географічний аналіз перенесення столиць.
96. Проблеми діяльності ООН.
97. Політико-географічні аспекти функціонування ЄС.
98. Роль НАТО в глобальній безпеці.
99. Інституційні форми співпраці держав Південно-Східної Азії.
100. Проблеми інтеграційних процесів в Африці.
101. Енергетична залежність держав та енергетичні війни.
102. Міграційна зброя у гібридній війні.

Політико-географічна характеристика держави

План

1. Площа та конфігурація державної території.
2. Положення держави на цивілізаційній карті світу та регіону.
3. Характер державних кордонів. Пункти пропуску через кордон.
4. Оцінка сусідства держави:
 - рівень економічного розвитку сусідніх країн;
 - належність сусідніх країн до політичних блоків.
5. Державний устрій і внутрішньо-політична ситуація:
 - державний лад (форма правління та форма адміністративно-територіального устрою);
 - структура політичних рухів і партій;
 - правова, у тім числі електоральна культура;
 - якість політичної еліти;
 - легітимність влади;
 - внутрішньо-політичні відмінності.

6. Столиця.
 7. Геодемографічна ситуація:
 - демографічні процеси;
 - етнічний і конфесійний склад населення;
 - зовнішні міграції;
 - якість робочої сили порівняно з сусідніми країнами.
 8. Геоекономічна ситуація:
 - структура ВВП;
 - роль інноваційних галузей;
 - головні торговельні партнери;
 - забезпеченість сировиною та продукцією;
 - енергетична та продовольча безпека держави;
 - оцінка транзитного положення, транспортні комунікації.
 9. Військово-стратегічний потенціал і наявність військових баз за кордоном.
 10. Внутрішні та міжнародні конфлікти. Оцінка загрози державному суверенітету.
 11. Участь у глобальних і регіональних міжнародних організаціях.
 12. Геополітична стратегія держави.
- Висновки.
- Список джерел інформації.

4. ПИТАННЯ І ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

Питання

1. Об'єкт і предмет політичної географії.
2. Структура політичної географії.
3. Поняття політичної сфери суспільства.
4. Методи політико-географічних досліджень.
5. Головні етапи розвитку політичної географії як науки.
6. «Політична географія» Ф. Ратцеля.
7. Внесок Р. Челлена у розвиток політичної географії та геополітики.
8. Геополітичні та політико-географічні ідеї К. Гаусгофера.
9. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї А. Мегана.
10. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї Г. Маккіндера.
11. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї Н. Спайкмена.
12. Геостратегічні, геополітичні та політико-географічні ідеї Р. Гартшорна.
13. Політична карта світу як наукова категорія.
14. Періоди формування політичної карти світу.
15. Сучасна територіально-політична організація світу.
16. Поняття держави. Ознаки державності.
17. Головні форми політичної організації держав.
18. Державне правління, державний устрій.
19. Типи федерацій.
20. Держави у складі Співдружності націй.
21. Типи політичних систем.
22. Концепції держави в політичній географії.
23. Роль держави як територіально-політичної системи в умовах глобалізації.
24. Несамоправні території на політичній карті світу.
25. Наддержавні територіально-політичні системи: поняття, види, функції.

26. Міжнародні організації. Їхня роль у глобальній політичній системі.
27. Діяльність природоохоронних міжнародних організацій.
28. Поняття державної території, її елементи.
29. Зовнішні морфологічні ознаки.
30. Політико-географічне положення держави.
31. Форма та розміри державної території.
32. Внутрішні елементи морфології державної території.
33. Типи столиць.
34. Політико-географічна лімологія: предмет дослідження.
35. Наукові підходи дослідження державних кордонів.
36. Класифікація кордонів.
37. Поняття про транскордонний регіон і прикордонну співпрацю.
38. Морфологічні моделі держав.
39. Предмет дослідження геоконфліктології.
40. Типологія конфліктів.
41. Прикордонні конфлікти.
42. Гібридна війна.
43. Сепаратизм у сучасному світі.
44. Етапи становлення міжнародних організацій.
45. Глобальні міжнародні організації.
46. Регіональні міжнародні організації.
47. Спеціалізовані міжнародні організації.
48. Міжнародні неурядові організації.
49. Електоральна географія: об'єкт і предмет дослідження.
50. Типи виборчих систем.
51. Географічні чинники електоральної поведінки.
52. Географія представництва.
53. Електоральне районування України.

Тести

Теоретичні засади політичної географії

Фундаментальний об'єкт політичної географії – це:

- 1) країна;
- 2) політична система суспільства;
- 3) держава;
- 4) політична сфера суспільства.

Що не є конкретним об'єктом політичної географії?

- 1) міжнародні організації;
- 2) політичні процеси та явища;
- 3) трудовий кодекс країни;
- 4) держави.

Політична сфера суспільства – це:

- 1) конкретний об'єкт дослідження політичної географії;
- 2) предмет дослідження політичної географії;
- 3) фундаментальний об'єкт дослідження політичної географії;
- 4) зміст політичної географії.

Геопросторова організація політичної сфери суспільства – це:

- 1) конкретний об'єкт дослідження політичної географії;
- 2) предмет дослідження політичної географії;
- 3) фундаментальний об'єкт дослідження політичної географії;
- 4) зміст політичної географії.

НАТО, ЄС – це:

- 1) державний рівень геопросторових форм політичної сфери суспільства;
- 2) наддержавний рівень геопросторових форм політичної сфери суспільства;
- 3) субдержавний рівень геопросторових форм політичної сфери суспільства;
- 4) локальний рівень геопросторових форм політичної сфери суспільства.

Просторові дисципліни політичної географії – це:

- 1) географія політичної думки, електоральна географія, географія політичних парій і рухів;
- 2) геостратегія, геоекономіка, геоекологія;
- 3) політико-географічна регіоналістика, політико-географічне державознавство, політико-географічна глобалістика;

4) історична політична географія, політична географія сучасності, політико-географічне прогнозування.

Предметом дослідження політичної географії є:

1) геопросторова організація політичної сфери суспільства;	3) політична сфера суспільства;
2) держава;	4) політика.

Яка галузь політичної географії вивчає проблеми загального об'єкта, предмета та змісту науки, її місця у системі наук, вчення про чинники геопросторової організації політико-географічних явищ і утворень, закони і закономірності їхнього розвитку та функціонування?

1) загальна політична географія;	3) геополітика;
2) політико-географічне державознавство;	4) політико-географічна лімологія.

Яка наука вивчає політико-географічні аспекти формування та функціонування державного кордону?

1) електоральна географія;	3) етнополітична географія;
2) політико-географічне державознавство;	4) політико-географічна лімологія.

Політична географія є складовою:

1) геополітики;	3) суспільної географії;
2) політології;	4) економічної та соціальної географії.

Які блоки формують суспільну географію разом з політичною географією?

1) геополітика;	3) географія населення;
2) економічна географія;	4) соціальна географія.

Держави та міждержавні організації є:

1) конкретними об'єктами політичної географії;	3) загальними об'єктами політичної географії;
2) предметом дослідження політичної географії;	4) загальними об'єктами геополітики.

Об'єктивно взаємозалежні поєднання елементів політичної сфери, що функціонують на певній території.

1) політичні відносини;	3) політична сфера;

2) територіально-політичні системи;

4) столиці та регіональні центри.

Історія розвитку політичної географії

Протонауковий етап розвитку політичної географії, за проф. О. Шаблієм, охоплює період:

1) від стародавніх часів до кінця XVII ст.;

3) XVIII – перша половина XIX ст.;

2) від стародавніх часів до кінця XIX ст.;

4) кінець XIX – кінець XX ст.

Квазінауковий етап розвитку політичної географії, за проф. О. Шаблієм, охоплює період:

1) XVIII – перша половина XIX ст.;

3) перша половина XX ст.;

2) друга половина XIX ст.;

4) друга половина XX ст.

Етапи періодизації розвитку політичної географії, за проф. О. Шаблієм:

1) класичний, новий та новітній;

4) становлення (кінець XIX ст. – 10-ті роки XX ст.), прикладний

2) протонауковий, квазінауковий та науковий;

(кінець 10-х – кінець 40-х років XX ст.), стагнація (кінець 40-х –

3) I (1897–1914), II (1915–1949), III (1950–1973/75) та

початок 80-х років XX ст.), сучасний (початок 1980-х років

IV (до наших днів);

XX ст. – до тепер).

Риси протонаукового етапу розвитку політичної географії:

1) політична географія вийшла на глобальний рівень; використання гуманістичного, екологічного, бігейвіористського підходів;

2) політична географія розвивалася трансформовано у геополітику; використання ідей соціального дарвінізму; увага до рівня держави;

3) політична географія розвивалася у недиференційованій науковій сфері; використання ідей детермінізму.

Риси квазінаукового етапу розвитку політичної географії:

- 1) політична географія вийшла на глобальний рівень; використання гуманістичного, екологічного, бігейвіористського підходів;
- 2) політична географія розвивалася трансформовано у геополітику; використання ідей соціального дарвінізму; увага до рівня держави;
- 3) політична географія розвивалася у недиференційованій науковій сфері; використання ідей детермінізму.

Науковий етап розвитку політичної географії був започаткований працями:

- 1) А. Т. Мегана; 2) Р. Челлена; 3) Ф. Ратцеля; 4) В. Кубійовича.

Риси наукового етапу розвитку політичної географії:

- 1) політична географія вийшла на глобальний рівень; використання гуманістичного, екологічного, бігейвіористського підходів;
- 2) політична географія розвивалася трансформовано у геополітику; використання ідей соціального дарвінізму; увага до рівня держави;
- 3) політична географія розвивалася у недиференційованій науковій сфері; використання ідей детермінізму.

Представники економічного детермінізму у політичній географії:

1) Ш. Л. Монтеск'є,	3) Ф. Ратцель, Р. Челлен,
Й. Г. Гердер, К. Ріттер;	К. Гаусхофер;
2) В. Петті, К. Маркс,	4) Ж. Ансель, Ш. Л. Монтеск'є,
Г. Ахенваль;	П. В. де ля Бляш.

К. Гаусхофер, Ф. Ратцель, Р. Челлен – це представники:

- 1) квазінаукового етапу розвитку політичної географії;
- 2) наукового етапу розвитку політичної географії;
- 3) протонаукового етапу розвитку політичної географії.

У праці «Географічна вісь історії» висунув гіпотезу «світового острова» та ідею «серцевинної країни» (гартленду):

- 1) Г. Дж. Маккіндер; 2) Н. Спайкмен; 3) Р. Челлен; 4) Ф. Ратцель.

Автор книг «Вплив морської сили на історію», «Проблеми Азії» висунув ідею переваги морської держави над континентальною, вперше висловив думку про «серце» світу в Азії:

1) К. Гаусхофер; 2) Г. Дж. Маккіндер; 3) А. Т. Меган; 4) Н. Спайкмен.

Засновник «Журналу геополітики», прихильник органістичної теорії держави для обґрунтування геостратегії Німеччини:

1) К. Ріттер; 2) К. Гаусхофер; 3) Р. Челлен; 4) Ф. Ратцель.

Автор праць «Антропогеографія», «Політична географія» вважав об'єктом політичної географії державу, зокрема її географічне положення та розміри, розвивав органістичну теорію держави:

1) К. Ріттер; 2) К. Гаусхофер; 3) Р. Челлен; 4) Ф. Ратцель.

Термін «геополітика» вперше використав:

1) Й. Г. Гердер; 2) О. Шаблій; 3) Р. Челлен; 4) Ф. Ратцель.

Автор праці «Листи до братів-хліборобів» наголошував на політико-практичному значенні наукових студій, використання історичних студій для визначення орієнтирів побудови Української держави і проект її конструювання на ґрунті концепції утвердження української трудової монархії:

1) Юрій Липа; 2) В'ячеслав Липинський; 3) Дмитро Донцов; 4) Микола Костомаров.

Ідеолог української державницької думки розглядав проблеми організації політико-адміністративного устрою на українських землях, висунув пропозицію поділу, враховуючи етнічні землі; доводив важливість освоєння українцями Причорномор'я для зміцнення українських геополітичних позицій:

1) Юліан Бачинський; 2) Михайло Грушевський; 3) Михайло Драгоманов; 4) Дмитро Донцов.

Автор праць «Вільна Україна», «Хто такі українці і чого вони хочуть» вважав, що нація є суб'єктом історії; прихильник ідеї «генетичності» української держави: Антська, Київська Русь, Гетьманщина, УНР; підтримував необхідність поєднання національних і соціальних завдань у процесі відбудови державності – ці тези описують внесок у розвиток українського політико-географічного та геополітичного знання:

- 1) Михайла Грушевського; 3) Юрія Липи;
2) Михайла Драгоманова; 4) Степана Рудницького.

Головний ідеолог української державницької думки висунув ідею спільних політичних дій українців та інших національних груп на території України на засадах політичної свободи; намагався налагодити порозуміння наддніпрянської та галицької гілок українського народу; вважав за необхідне створення України як парламентської держави з засадами самоуправління:

- 1) Михайло Грушевський; 3) В'ячеслав Липинський;
2) Михайло Драгоманов; 4) Володимир Кубійович.

Автор праці «Самостійна Україна» ставить вимогу «повної автономії України у внутрішніх справах із забезпеченості рівності населяючих її національностей»; перший ідеолог українського націоналізму, висуває лозунг «Україна – для українців»:

- 1) Юліан Бачинський; 3) Іван Франко;
2) Микола Міхновський; 4) Володимир Кубійович.

Автор праці «Україна irredenta» поставив питання про політичну незалежність українського народу в єдиній соборній державі; стверджував, що самостійність України не стосується лише українського народу, а є справою всіх націй, які населяють її етнічну територію, спільний інтерес змусить їх стати українськими патріотами:

- 1) Юліан Бачинський; 3) Михайло Драгоманов;
2) Микола Міхновський; 4) Степан Рудницький.

Автор праць «Формальний і реальний націоналізм», «Що таке поступ?» прихильник принципу, що кожна нація має природне право на політичну самостійність; прихильник федералізму:

- 1) Юліан Бачинський; 3) Іван Франко;
2) Микола Міхновський; 4) Степан Рудницький.

Глобальні політико-географічні процеси і структури

Кількісні зміни на політичній карті світу:

- 1) об'єднання або розпад держави; 3) добровільна передача території або обмін територіями;

2) здобуття країною суверенітету;

4) колонізація країни.

Вибрати неправильне завершення фрази: «Підсумком розпаду світової соціалістичної системи в кінці 1980 – початку 1990-х років»:

1) став розпуск у 1991 р.

3) стала радикальна

Організації Варшавського Договору і Ради Економічної Взаємодопомоги;

трансформація суспільного ладу в більшості країн Східної Європи;

2) стало збільшення кількості суверенних держав на політичній карті;

4) стало зникнення групи соціалістичних країн.

Новітній період формування політичної карти світу почався:

1) після розпаду СРСР;

3) після Другої світової війни;

2) після Першої світової війни;

4) після об'єднання Німеччини.

Якісні зміни на політичній карті світу:

1) об'єднання або розпад держави;

3) добровільна передача

2) здобуття країною суверенітету;

території або обмін територіями;

4) колонізація країни.

Назвати наукові критерії визначення держави:

1) визнання Економічною і Соціальною Радою ООН;

3) немає територіальних суперечок з сусідами;

2) визнання іншими державами;

4) автохтонність.

Назвати наукові критерії визначення держави:

1) визнання іншими державами;

3) немає територіальних суперечок з сусідами;

2) визнання світовим лідером – США;

4) визнання місцевим населенням.

Формування колоніальної системи зумовлене:

1) завоюваннями Олександра Македонського;

3) нарощуванням економічного потенціалу Китаєм;

2) Великими географічними відкриттями;

4) посиленням могутності морських держав.

Найбільша за площею колоніальна імперія у кінці XIX ст.:

- 1) Російська; 2) Німецька; 3) Британська; 4) Іспанська.

Який рік увійшов в історію людства як «Рік Африки»?

- 1) 1991; 2) 1960; 3) 1970; 4) 1980.

Африканська країна, яка останньою здобула суверенітет:

- 1) Південний Судан; 2) Ерітрея; 3) Есватіні; 4) Лівія.

Що не є елементом територіально-політичної організації світу?

- 1) спірні території; 3) акваторія Світового океану;
2) Антарктида; 4) міжнародні організації.

Назви суверенні держави:

- 1) Судан; 3) Тайвань; 5) Країна Басків;
2) Сомаліленд; 4) Курдистан; 6) Іран.

Назви незнані держави:

- 1) Абхазія; 3) Північний Кіпр; 5) Країна Басків;
2) Сомаліленд; 4) Курдистан; 6) Сирія.

Назви протодержави:

- 1) Афганістан; 3) Північний Кіпр; 5) Країна Басків;
2) Сомаліленд; 4) Курдистан; 6) Іран.

Назви держави-юрисдикції:

- 1) Ватикан; 3) Курдистан; 5) Країна Басків;
2) Сомаліленд; 4) Північний Кіпр; 6) Мальтійський Орден.

Знайти помилки в списку суверенних держав:

- 1) Білорусь; 2) Каталонія; 3) Сан-Маріно; 4) Канарські острови.

Знайти помилки в списку суверенних держав:

- 1) Західна Сахара; 2) Ерітрея; 3) Тайвань; 4) Лівія.

Знайти помилки в списку суверенних держав:

- 1) Сомаліленд; 2) Ірландія; 3) Пунтленд; 4) Камбоджа.

Знайти помилку в списку нових держав, що виникли внаслідок розпаду соціалістичної системи на початку 1990-х років:

1) ФРН; 2) Боснія та Герцеговина; 3) Словенія; 4) Вірменія.

Знайти помилку в списку нових держав, що виникли внаслідок розпаду соціалістичної системи на початку 1990-х років:

1) Угорщина; 2) Латвія; 3) Грузія; 4) Казахстан.

Знайти помилку в списку нових держав, що виникли внаслідок розпаду соціалістичної системи на початку 1990-х років:

1) Словаччина; 2) Північна Корея; 3) Хорватія; 4) Литва.

Суверенна держава, яка з'явилася на політичній карті з 1990-х років:

1) Болгарія; 2) Молдова; 3) Туреччина; 4) Мальта.

Суверенна держава, яка з'явилася на політичній карті з 1990-х років:

1) Судан; 2) Лівія; 3) Ерітрея; 4) ОАЕ.

Суверенна держава, яка з'явилася на політичній карті з 1990-х років:

1) Угорщина; 2) Литва; 3) Панама; 4) Ірак.

Назвати абсолютні монархії:

1) Катар; 2) Японія; 3) Кувейт; 4) Саудівська Аравія.

Назвати абсолютні монархії:

1) Іспанія; 2) Оман; 3) Швеція; 4) Бруней.

Назвати теократичну монархію:

1) Малайзія; 2) Саудівська Аравія; 3) ОАЕ; 4) Іран.

Назвати теократичну монархію:

1) Японія; 2) Росія; 3) Бруней; 4) Таїланд.

Назвати конституційну монархію:

1) ОАЕ; 2) Ірак; 3) Ізраїль; 4) Ліван.

Назвати конституційну монархію:

1) Австрія; 2) Швейцарія; 3) Люксембург; 4) Німеччина.

Назвати конституційну монархію:

1) Бангладеш; 2) Індія; 3) Південна Корея; 4) Японія.

Назвати столиці держав з федеративним устроєм:

1) Тбілісі; 2) Сараєво; 3) Копенгаген; 4) Брюссель.

Назвати столиці держав з федеративним устроєм:

1) Берлін; 2) Хартум; 3) Монтевідео; 4) Луанда.

Назвати столиці держав з федеративним устроєм:

1) Делі; 2) Київ; 3) Мехіко; 4) Кіто.

Назвати столиці унітарних за устроєм держав:

1) Варшава; 2) Хартум; 3) Сараєво; 4) Белград.

Назвати столиці унітарних за устроєм держав:

1) Берлін; 2) Брюссель; 3) Лондон; 4) Осло.

Назвати столиці унітарних за устроєм держав:

1) Пекін; 2) Джуба; 3) Ліма; 4) Москва.

Територія у політичній географії

Частина Земної кулі, яка перебуває під суверенітетом певної країни:

1) геоторія; 3) сухопутний простір держави;
2) акваторія; 4) державна територія.

Що не входить в поняття геоторія?

1) надра під державною територією; 3) територія держави;
2) акваторія держави; 4) аероторія.

Назвати головні ознаки держави:

1) самостійна політична влада; 3) постійне населення;
2) демарковані кордони; 4) наявність столиці.

Назвати головні ознаки держави:

1) внутрішній суверенітет; 3) приналежність до ООН;
2) зовнішній суверенітет; 4) наявність армії.

Назвати головні ознаки держави:

1) наявність офіційної столиці; 3) наявність органів місцевого самоврядування;
2) чітко визначена територія; 4) наявність армії.

Територія дипломатичних представництв і консульств держави за кордоном:

- 1) умовний простір держави;
- 2) реальний простір держави;
- 3) сухопутний простір держави;
- 4) геотерія.

На скільки морських миль від узбережжя простягається прилегла зона держави?

- 1) 12;
- 2) 22;
- 3) 24;
- 4) 100.

На скільки морських миль від узбережжя простягаються територіальні води держави?

- 1) 12;
- 2) 22;
- 3) 24;
- 4) 200.

Синоніми до терміна квазіпростір держави:

- 1) умовний простір держави;
- 2) реальний простір держави;
- 3) сухопутний простір держави;
- 4) екстериторіальні об'єкти.

На скільки морських миль простягається виключна (морська) економічна зона держави?

- 1) 12;
- 2) 22;
- 3) 24;
- 4) 200.

Чи можуть континентальні держави користуватися водами відкритого моря?

- 1) ні;
- 2) так;
- 3) так, якщо надано дозвіл суміжною з водами відкритого моря державою;
- 4) так, якщо вони є членами ООН.

Яка верхня межа (км) повітряного простору держави згідно з підходом Міжнародної організації цивільної авіації?

- 1) 10;
- 2) 50;
- 3) 80;
- 4) 100.

Збільшення державної території за рахунок природного або штучного утворення в її межах сухопутної території, внаслідок чого може відбуватися перенесення кордону територіальних вод:

- 1) ад'юдикація;
- 2) цесія;
- 3) акреція;
- 4) анексія.

Збільшення площі суходолу Нідерландів і Сінгапуру це:

- 1) природна акреція;
- 2) штучна акреція;
- 3) цесія;
- 4) анексія.

Добровільна передача частини території однієї держави іншій на підставі договору.

- 1) ад'юдикація; 2) цесія; 3) акреція; 4) анексія.

Поява нової території держави внаслідок утворення острова у межах територіальних вод – це:

- 1) природна акреція; 2) штучна акреція; 3) цесія; 4) анексія.

Поява нової ділянки суходолу в державі внаслідок розширення дельти річки – це:

- 1) природна акреція; 2) штучна акреція; 3) цесія; 4) анексія.

Вибрати держави, які належать до групи надвеликих за площею державної території:

- 1) Туреччина; 2) Бразилія; 3) Казахстан; 4) Індія.

Вибрати держави, які належать до групи надвеликих за площею державної території:

- 1) Росія; 2) Бразилія; 3) Казахстан; 4) Аргентина.

Вибрати держави, які належать до групи надвеликих за площею державної території:

- 1) Канада; 2) Саудівська Аравія; 3) ДРК; 4) США.

Частина державної території, відділена від основної території іншою державою:

- 1) анклав; 2) ексclave; 3) буфер; 4) прилегла зона.

Назвати держави-анклави.

- 1) Вірменія; 2) Лесото; 3) Сан-Маріно; 4) Гамбія.

Напіванклавом є:

- 1) Вірменія; 2) Лесото; 3) Сан-Маріно; 4) Гамбія.

Назвати напіванклав:

- 1) Бруней; 2) Лесото; 3) Сан-Маріно; 4) Кувейт.

Вибрати держави з ексclавами:

- 1) Україна; 2) Ангола; 3) Польща; 4) Бельгія.

Держави з ексклавами:

- 1) Молдова; 2) Росія; 3) Грузія;
4) Нідерланди.

Вибрати держави з кількома столицями:

- 1) Нідерланди; 2) Бельгія; 3) Німеччина; 4) Танзанія.

Держави з двома столицями:

- 1) Молдова; 2) Болівія; 3) Шрі-Ланка; 4) Ірландія.

Назвати держави з кількома столицями:

- 1) США; 2) Малайзія; 3) Індія; 4) ПАР.

Політико-географічна лімологія

Лімологія – це:

- 1) дисципліна суспільної географії, яка вивчає геопросторову організацію кордонів;
2) дисципліна суспільної географії, яка вивчає усі типи кордонів;
3) міждисциплінарна наука, яка вивчає кордони та прикордонні території;
4) дисципліна у складі політичної географії, що вивчає кордони.

Які типи кордонів виділяють за природно-географічними ознаками?

- 1) орографічні; 2) зональні; 3) кліматичні; 4) гідрографічні.

Які типи кордонів виділяють за морфологічними ознаками?

- 1) річкові; 2) геометричні; 3) вододільні; 4) астрономічні.

Назвати регіон з найбільшою протяжністю астрономічних і геометричних кордонів:

- 1) Європа; 2) Азія; 3) Африка; 4) Латинська Америка.

Який підхід дає змогу вивчати походження кордонів, тривалість їхнього існування, умови виникнення?

- 1) генетичний; 3) географічний;
2) функціональний; 4) політологічний.

Кордони, проведені після заселення території та формування культурних ландшафтів:

1) антецедентні; 2) субсеквентні; 3) геометричні; 4) астрономічні.

Кордони, визначені до остаточного заселення і формування культурного ландшафту:

1) антецедентні; 2) субсеквентні; 3) геометричні;
4) астрономічні.

До якого типу належать більшість європейських кордонів?

1) антецедентні; 2) субсеквентні; 3) геометричні;
4) астрономічні.

До якого типу належать більшість кордонів країн переселенського типу?

1) антецедентні; 2) субсеквентні; 3) орографічні; 4) нав'язані.

Кордони, визначені через міждержавні конфлікти, не враховують інтереси переможеної сторони:

1) антецедентні; 2) субсеквентні; 3) орографічні; 4) нав'язані.

Назвати два різновиди нав'язаних кордонів:

1) арбітражні; 2) антецедентні; 3) компенсаційні;
4) субсеквентні.

Назвати два типи кордонів, які виділяють згідно з функціональним підходом:

1) контактні; 2) бар'єрні; 3) реліктові; 4) післявоєнні.

Договірне визначення напряму та положення кордонів:

1) демаркація; 2) делімітація; 3) трифінія; 4) акреція.

Визначення кордонів на місцевості за допомогою різних знаків:

1) демаркація; 2) делімітація; 3) трифінія; 4) акреція.

Трифінія – це:

1) місце сходження кордонів трьох країн;
2) загороджувальна інфраструктура на кордоні;
3) пункти перетину кордону з особливим режимом;
4) ділянка кордону, яку не визнає одна з держав.

Основи геоконфліктології

Яка інституція з 1991 року проводить щорічний огляд конфліктів усіх країн світу?

1) ПРООН;	3) Швейцарський економічний інститут КОФ;
2) ЮНЕСКО;	4) Інститут досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН).

Типи політичних конфліктів залежно від сторін конфлікту, які виділяє Інститут досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН):

- 1) латентний конфлікт, ненасильницька криза, насильницька криза, обмежена війна, війна;
- 2) внутріособистісні, міжособистісні, внутрігрупові, міжгрупові, тотальні;
- 3) міждержавні, внутрідержавні, субдержавні, трансдержавні;
- 4) територіальні, сецесії, деколонізації, автономії, ідеології, ресурсів.

Які типи конфліктів (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН)) переважають у сучасному світі?

- 1) міждержавні;
- 2) субдержавні;
- 3) внутрідержавні;
- 4) трансдержавні.

Які типи конфліктів (залежно від рівня застосування насильства, згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН)) переважають у сучасному світі?

1) латентний конфлікт;	4) обмежена війна;
2) ненасильницька криза;	5) війна;
3) насильницька криза;	6) сецесія.

Назвати тип політичного конфлікту з найвищим рівнем насильства:

1) латентний конфлікт;	4) обмежена війна;
2) ненасильницька криза;	5) війна;
3) насильницька криза;	6) сецесія.

Тип політичного конфлікту з найнижчим рівнем насильства:

1) латентний конфлікт;	4) обмежена війна;
2) ненасильницька криза;	5) війна;
3) насильницька криза;	6) сецесія.

Назвати причини конфліктів, які найпоширеніші у сучасному світі (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН)):

1) ідеологія, ресурси;	4) територія, автономія;
2) сецесія, автономія;	5) міжнародна влада, територія;
3) деколонізація, національна влада;	6) субнаціональне домінування, деколонізація.

Який регіон світу має найбільшу кількість конфліктів типу «війна» (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

- 1) Європа; 2) Азія; 3) Америка; 4) Африка; 5) Океанія.

Який регіон світу має найбільшу кількість конфліктів типу «обмежена війна» (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

- 1) Європа; 2) Азія; 3) Америка; 4) Африка; 5) Океанія.

Який регіон світу має лише один конфлікт типу «обмежена війна» (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

- 1) Європа; 2) Азія; 3) Америка; 4) Африка; 5) Океанія.

Який регіон світу має лише один конфлікт типу «війна» (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

- 1) Європа; 2) Азія; 3) Америка; 4) Африка; 5) Океанія.

Який регіон світу має найбільшу кількість політичних конфліктів (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

- 1) Європа; 2) Азія; 3) Америка; 4) Африка; 5) Океанія.

Які причини конфліктів найпоширеніші в Америці (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

1) ідеологія, ресурси;	4) територія, автономія;
2) сецесія, автономія;	5) міжнародна влада, територія;
3) деколонізація, національна влада;	6) субнаціональне домінування, деколонізація.

Які причини конфліктів найпоширеніші у Європі (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

1) ідеологія, сецесія;	4) територія, автономія;
2) сецесія, автономія;	5) міжнародна влада, територія;
3) деколонізація, національна влада;	6) субнаціональне домінування, деколонізація.

Які причини конфліктів найпоширеніші в Азії (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

1) деколонізація, національна влада;	4) національна влада, субнаціональне домінування;
2) сецесія, автономія;	5) міжнародна влада, територія;
3) ідеологія, субнаціональне домінування;	6) територія, ресурси.

Які причини конфліктів найпоширеніші в Африці (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН))?

1) деколонізація, національна влада;	4) національна влада, субнаціональне домінування;
2) сецесія, автономія;	5) міжнародна влада, територія;
3) ідеологія, субнаціональне домінування;	6) територія, ресурси.

Держави Африки, в яких відбувалися конфлікти типу «війна»:

- 1) Єгипет, Нігерія, ЦАР, Ефіопія;
- 2) Конго, Джибуті, Ангола, Південна Африка;
- 3) Алжир, Малі, ДРК, Південний Судан;
- 4) Туніс, Руанда, Уганда, Намібія.

Держави Африки, в яких відбувалися конфлікти типу «обмежена війна»:

- 1) Єгипет, Нігерія, ЦАР, Ефіопія;
- 2) Конго, Джибуті, Ангола, Південна Африка;
- 3) Алжир, Малі, ДРК, Південний Судан;
- 4) Туніс, Руанда, Уганда, Намібія.

Конфлікти типу «обмежена війна» в Африці мають головні причини:

1) автономія, сецесія;	3) деколонізація, територія;
2) міжнародна влада, система / ідеологія;	4) ресурси, субнаціональне домінування.

Конфлікти типу «війна» в Африці мають головні причини:

1) автономія, сецесія;	3) деколонізація, територія;
2) міжнародна влада, система / ідеологія;	4) ресурси, субнаціональне домінування.

Найбільша кількість конфліктів у Африці мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) національна влада;	6) автономія.

Конфлікти типу «жорстка криза» в Африці мають головні причини:

1) автономія, сецесія;	3) деколонізація, територія;
2) національна влада, система / ідеологія;	4) ресурси, субнаціональне домінування.

Протягом 2018–2019 років у країнах Африки на південь від Сахари у розгортанні воєн та обмежених воєн відзначається:

1) ескалація конфліктів;	3) деескалація конфліктів.
2) незмінність конфліктів;	

Основи геополітики

У який період домінувала німецька школа геополітики?

1) 1870– 920 роки;	3) 1945–1980 роки;
2) 1920–1945 роки;	4) після 1980 року.

У який період домінувала американська школа геополітики?

1) 1870–1920 роки;	3) 1945–1980 роки;
2) 1920–1945 роки;	4) після 1980 року.

У який період домінувала критична геополітика?

1) 1870–1920 роки;	3) 1945–1980 роки;
2) 1920–1945 роки;	4) після 1980 року.

Автор першої моделі геополітичного світоустрою, концепції гартленда:

1) Г. Маккіндер;	2) Н. Спайкмен;	3) Ф. Ратцель;	4) Р. Челлен.

Автор геополітичної концепції Примор'я–Рімленд:

1) Г. Маккіндер;	2) Н. Спайкмен;	3) Ф. Ратцель;	4) Р. Челлен.

У геополітичній доктрині якого автора Україна є геополітичною віссю на Євразійській шахівниці?

- 1) Г. Маккіндер; 2) З. Бжезінський; 3) Ф. Ратцель; 4) Р. Челлен.

Концепція, яка пропонує злиття всіх держав і народів у єдине планетарне утворення з виникненням Світового Уряду, знищенням расових, релігійних, етнічних, національних та культурних кордонів:

- 1) нового світового порядку; 3) мондіалізм;
2) неоатлантизм; 4) «Великої шахівниці».

Хто вперше застосував термін «геополітика»?

- 1) Г. Маккіндер; 3) Ф. Ратцель;
2) Н. Спайкмен; 4) Р. Челлен.

Автор органістичної концепції держави:

- 1) Р. Челлен; 3) Ф. Ратцель;
2) Н. Спайкмен; 4) Г. Маккіндер.

Геополітика – це:

- 1) міждисциплінарне знання; 3) напрям політичної географії;
2) напрям суспільної географії; 4) напрям політичної науки.

Спосіб реалізації геополітичних інтересів держави, технологія поведінки держави на міжнародній арені:

- 1) геополітичний вектор; 3) геополітична концепція;
2) геополітична стратегія; 4) геополітичні інтереси.

Сукупність географічних, політичних, воєнних, економічних та інших факторів, які визначають стан і перспективи взаємовідносин держав у конкретному регіоні чи світі загалом:

- 1) геостратегічний регіон; 3) геополітична ситуація;
2) геополітичне оточення; 4) світовий порядок.
держави;

Напрямок руху держави, що отримав суспільне, культурне, цивілізаційне осмислення та обумовлений певною зовнішньополітичною метою:

- 1) геополітична стратегія; 3) геополітичні стосунки;
2) геополітичний код; 4) геополітичний вектор.

Країна, яка розташована між двома конкуруючими або потенційно ворожими (у геополітичному сенсі) великими державами, розмежує їх кордони і забезпечує таким чином відсутність контакту ворожих армій:

1) регіональна;	3) рімленд;
2) буферна;	4) гартленд.

Автор цивілізаційної концепції в геополітиці:

1) С. Гантінгтон;	3) Ф. Ратцель;
2) Н. Спайкмен;	4) К. Гаусгофер.

Сучасний американський філософ, політолог, який у праці «Кінець історії і остання людина» проголосив, що поширення ліберальних демократій у всьому світі може свідчити про кінцеву точку соціокультурної еволюції людства і стати остаточною формою людського уряду:

1) С. Гантінгтон;	3) Ф. Фукуяма;
2) Н. Спайкмен;	4) З. Бжезінський.

Назвіть ученого, який розвинув економічний підхід в геополітиці:

1) Р. Челлен ;	3) Ж. Атталі;
2) Н. Спайкмен;	4) Г. Маккіндер.

Назвіть ученого, який вперше обґрунтував ідею Балто-Понтійської федерації:

1) С. Рудницький;	3) Ф. Ратцель;
2) В. Кубійович;	4) К. Гаусгофер.

Назвіть ученого, який запропонував ідею Чорноморсько-Адріатичного об'єднання:

1) С. Рудницький;	3) В. Липинський;
2) В. Кубійович;	4) З. Бжезінський.

*Україна в міжнародних організаціях і
глобальних політичних рейтингах*

Яка інституція з 2005 року проводить щорічний розрахунок індексу крихких держав?

1) Фонд миру;	3) Швейцарський економічний інститут КОФ;

2) Світовий банк;

4) Інститут досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН).

Назвати кількість індикаторів, які враховують під час розрахунку індексу крихких держав:

1) три; 2) сім; 3) дванадцять; 4) двадцять три.

Індикатори індексу крихких держав, за якими Україна має найліпшу позицію, багаторічну тенденцію покращання (порівняно з іншими індикаторами):

- 1) ситуація з безпекою, економічні показники;
- 2) демографічний тиск, економічна нерівність;
- 3) зовнішнє втручання, поведінка керівних еліт;
- 4) еміграція, економічні показники;
- 5) легітимність держави, громадські послуги;
- 6) права людини і верховенство права, біженці.

Індикатори індексу крихких держав, за якими Україна має найнижчу позицію (порівняно з іншими індикаторами):

- 1) ситуація з безпекою, економічні показники;
- 2) демографічний тиск, економічна нерівність;
- 3) зовнішнє втручання, поведінка керівних еліт;
- 4) еміграція, економічні показники;
- 5) легітимність держави, громадські послуги;
- 6) права людини і верховенство права, біженці.

Індикатор індексу крихких держав, за яким Україна має найнижчу позицію, стрімке погіршення значення у 2015 році (порівняно з іншими індикаторами):

- 1) ситуація з безпекою, економічні показники;
- 2) демографічний тиск, економічна нерівність;
- 3) зовнішнє втручання, поведінка керівних еліт;
- 4) еміграція, економічні показники;
- 5) легітимність держави, громадські послуги;
- 6) права людини і верховенство права, біженці.

Держави світу з найближчим до України значенням індексу крихких держав:

1) Малайзія, Філіппіни;	3) Молдова, Сербія;
2) Нідерланди, Бельгія;	4) Габон, ПАР.

Позиція України за значенням індексу крихких держав у світі:

- 1) у верхній частині рейтингу;
- 2) приблизно посередині;
- 3) у нижній частині рейтингу;
- 4) остання.

Яка інституція з 1970 року проводить щорічний розрахунок індексу глобалізації?

- 1) ПРООН;
- 2) Швейцарський економічний інститут KOF;
- 3) ЮНЕСКО;
- 4) Інститут досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, ФРН).

Назвати субіндекси глобалізації (за Швейцарським економічним інститутом KOF):

- 1) економічний, соціальний, політичний;
- 2) освіта, здоров'я, рівень життя;
- 3) очікувана тривалість життя, освіченість, рівень доходів;
- 4) фінансовий, технологічний, міграційний.

Які значення може приймати індекс глобалізації (за Швейцарським економічним інститутом KOF)?

- 1) від -1 до 1;
- 2) від 0 до 1;
- 3) від 0 до 7;
- 4) від 0 до 100.

Вага субіндексу «політична глобалізація» в індексі глобалізації (%)?

- 1) 10;
- 2) 25;
- 3) 33,3;
- 4) 40;
- 5) 50;
- 6) 100.

Яка вага субіндексу «соціальна глобалізація» в обчисленні індексу глобалізації (%) (за Швейцарським економічним інститутом KOF)?

- 1) 10;
- 2) 25;
- 3) 33,3;
- 4) 40;
- 5) 50;
- 6) 100.

Яка вага субіндексу «економічна глобалізація» в обчисленні індексу глобалізації (%) (за Швейцарським економічним інститутом KOF)?

- 1) 10;
- 2) 25;
- 3) 33,3;
- 4) 40;
- 5) 50;
- 6) 100.

Назвати індикатори індексу економічної глобалізації:

- 1) обсяг експорту й імпорту товарів і послуг, портфельних інвестицій, торговельні мита;
- 2) ресторани McDonald's, міжнародний туризм, експорт високотехнологічної продукції;
- 3) посольства, міжнародні угоди, витрати на миротворчі місії;
- 4) міжнародні аеропорти, мігранти, міжнародні телефонні розмови.

Назвати індикатори індексу економічної глобалізації:

- 1) магазини ІКЕА, іноземні студенти, свобода преси;
- 2) ресторани McDonald's, міжнародний туризм, експорт високотехнологічної продукції;
- 3) посольства, міжнародні угоди, витрати на миротворчі місії;
- 4) відкритість балансу руху капіталів і кредитів, інвестиційні обмеження, податкові надходження від міжнародної торгівлі.

Назвати індикатори соціальної глобалізації:

- 1) обсяг експорту й імпорту товарів і послуг, портфельних інвестицій, торгівельні мита;
- 2) посольства, міжнародні угоди, витрати на миротворчі місії;
- 3) торгівля товарами культури, урядові витрати на освіту, індивідуальні інтернет-користувачі;
- 4) відкритість балансу руху капіталів і кредитів, інвестиційні обмеження, податкові надходження від міжнародної торгівлі.

Назвати індикатори індексу соціальної глобалізації:

- 1) громадянські свободи, гендерний паритет, пропускна здатність інтернету;
- 2) посольства, міжнародні угоди, витрати на миротворчі місії;
- 3) кількість партнерів підписаних двосторонніх угод, участь у миротворчих місіях ООН, кількість міжнародних НУО, членами яких є громадяни країни;
- 4) відкритість балансу руху капіталів і кредитів, інвестиційні обмеження, податкові надходження від міжнародної торгівлі.

Назвати індикатори політичної глобалізації:

- 1) громадянські свободи, гендерний паритет, пропускна здатність інтернету;
- 2) ресторани McDonald's, міжнародний туризм, експорт високотехнологічної продукції;
- 3) кількість партнерів підписаних двосторонніх угод, участь у миротворчих місіях ООН, кількість міжнародних НУО, членами яких є громадяни країни;
- 4) відкритість балансу руху капіталів і кредитів, інвестиційні обмеження, податкові надходження від міжнародної торгівлі.

Індикатори індексу політичної глобалізації (за Швейцарським економічним інститутом КОФ):

- 1) обсяг експорту та імпорту товарів і послуг, портфельних інвестицій, торгівельні мита;
- 2) ресторани McDonald's, міжнародний туризм, експорт високотехнологічної продукції;
- 3) посольства, міжнародні угоди, витрати на миротворчі місії;
- 4) міжнародні аеропорти, мігранти, міжнародні телефонні розмови.

Індикатори індексу політичної глобалізації (за Швейцарським економічним інститутом KOF):

- 1) обсяг експорту та імпорту товарів і послуг, портфельних інвестицій, торгівельні мита;
- 2) торгівля товарами культури, урядові витрати на освіту, індивідуальні інтернет-користувачі;
- 3) магазини ІКЕА, іноземні студенти, свобода преси;
- 4) міжнародні неурядові організації, кількість партнерів у інвестиційних угодах, витрати на миротворчі місії.

За субіндексом якого виміру глобалізації Україна має найвищий ранг серед країн світу (за Швейцарським економічним інститутом KOF)?

- 1) економічної;
- 2) політичної;
- 3) соціальної;
- 4) технологічної.

За субіндексом якого виміру глобалізації Україна має найнижчий ранг серед країн світу (за Швейцарським економічним інститутом KOF)?

- 1) економічної;
- 2) політичної;
- 3) соціальної;
- 4) технологічної.

Держави з найближчим до України значенням індексу глобалізації:

- 1) Індонезія, Малайзія, Філіппіни;
- 2) Швейцарія, Нідерланди, Бельгія;
- 3) ОАЕ, Катар, Йорданія;
- 4) Лівія, Кот-д'Івуар, Конго.

Яка тенденція динаміки індексу глобалізації України протягом 2010–2017 років?

- 1) стрімке зростання;
- 2) повільне зростання;
- 3) майже не змінюється;
- 4) повільне зменшення;
- 5) стрімке зменшення.

Який субіндекс глобалізації має тенденцію повільного зменшення в Україні протягом 2013–2017 років?

- 1) економічної;
- 2) соціальної;
- 3) політичної;
- 4) технологічної.

Позиція України за значенням індексу глобалізації у світі:

- 1) входить у другий десяток; 3) входить у сьомий десяток;
2) входить у п'ятий десяток; 4) входить у дев'ятий десяток.

Кількість індикаторів, які враховують під час розрахунку індексу миру:

- 1) три; 2) сім; 3) дванадцять; 4) двадцять три.

Назвати кількість субіндексів індексу миру:

- 1) три; 2) сім; 3) дванадцять; 4) двадцять три.

Яка інституція з 2005 року проводить щорічний розрахунок індексу крихких держав?

- 1) Інститут економіки і миру; 3) Швейцарський економічний інститут КОФ;
2) Світовий банк; 4) ПРООН.

Вкажіть позицію України за значенням індексу миру серед країн світу:

- 1) у верхній частині рейтингу; 3) у нижній частині рейтингу.
2) посередині;

Яка тенденція динаміки індексу миру для України протягом 2018–2019 років?

- 1) стрімке зростання; 4) повільне зменшення;
2) повільне зростання; 5) стрімке зменшення.
3) майже не змінюється;

Держави світу з найближчим до України значенням індексу миру:

- 1) Малайзія, Філіппіни; 3) Молдова, Сербія;
2) Судан, КНДР; 4) Габон, ПАР.

Економічні втрати України внаслідок застосування насильства (у % від ВВП), згідно з індексом миру:

- 1) до 5 %; 2) приблизно 10 %; 3) приблизно 15 %; 4) приблизно 25 %.

Яка інституція з 1996 року щороку розраховує індекс урядування?

- 1) Інститут економіки і миру; 3) Швейцарський економічний інститут КОФ;
2) Світовий банк; 4) ПРООН.

Назвати кількість субіндексів індексу урядування:

- 1) три; 2) сім; 3) дванадцять; 4) двадцять три.

Які значення може приймати кожен з субіндексів індексу урядування?

- 1) від -2,5 до 2,5; 2) від -1 до 1; 3) від 0 до 1; 4) від 0 до 100.

Назвати субіндекс індексу урядування, за яким Україна має найнижчу позицію після 2013 року (порівняно з іншими субіндексами):

- 1) голосування і підзвітність; 4) верховенство права;
2) політична стабільність і відсутність насильства; 5) ефективність уряду;
3) якість законодавства; 6) контроль корупції.

Субіндекс індексу урядування, який протягом тривалого часу в Україні має найгірші значення (порівняно з іншими субіндексами):

- 1) голосування і підзвітність; 4) верховенство права;
2) політична стабільність і відсутність насильства; 5) ефективність уряду;
3) якість законодавства; 6) контроль корупції.

Субіндекс індексу урядування, який протягом тривалого часу в Україні має найліпші значення (порівняно з іншими субіндексами):

- 1) голосування і підзвітність; 4) верховенство права;
2) політична стабільність і відсутність насильства; 5) ефективність уряду;
3) якість законодавства; 6) контроль корупції.

Позиція України за значеннями усіх субіндексів індексу урядування у світі:

- 1) у верхній частині рейтингу; 3) у нижній частині рейтингу;
2) посередині; 4) остання позиція.

Політико-географічна характеристика Європи

Держави Європи з найнижчим значенням індексу політичної глобалізації:

- 1) Андорра, Ліхтенштейн, Монако; 3) Норвегія, Чехія, Україна;
2) Італія, Франція, Німеччина; 4) Ірландія, Білорусь,
Велика Британія.

Держави Європи з найвищим значенням індексу політичної глобалізації:

1) Андорра, Ліхтенштейн, Монако;	3) Норвегія, Чехія, Україна;
2) Італія, Франція, Німеччина;	4) Ірландія, Білорусь,
Велика Британія.

Держави, що не входять до ЄС:

1) Болгарія, Румунія;	3) Словенія, Австрія;
2) Чорногорія, Норвегія;	4) Мальта, Кіпр.

Держави, що не входять до ЄС:

1) Польща, Чехія;	3) Швейцарія, Албанія;
2) Франція, Люксембург;	4) Греція, Словаччина.

Держави, що не входять до ЄС:

1) Ісландія, Сербія;	3) Словаччина, Угорщина;
2) Іспанія, Фінляндія;	4) Греція, Кіпр.

Держави, що входять до ЄС:

1) Болгарія, Північна Македонія;	3) Словенія, Австрія;
2) Чорногорія, Німеччина;	4) Мальта, Швейцарія.

Держави, що входять до ЄС:

1) Болгарія, Ірландія;	3) Сербія, Австрія;
2) Албанія, Франція;	4) Швеція, Ісландія.

Держави, що входять до ЄС:

1) Австрія, Ліхтенштейн;	3) Україна, Чехія;
2) Греція, Люксембург;	4) Північна Македонія, Ісландія.

Держава Європи з найбільшою у світі кількістю конфліктних зв'язків з іншими державами у 2018–2019 роках:

1) Німеччина;	2) Греція;	3) Росія;	4) Сербія.

Назвати конфлікт у Європі з високим рівнем насильства:

1) Іспанія / Каталонія;	3) Німеччина / ксенофобія;
2) Косово / Сербія;	4) Україна / Донбас.

Причини конфліктів, які найпоширеніші у Європі (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, Німеччина)):

1) територія;	4) ресурси;
2) система й ідеологія;	5) автономія;
3) деколонізація;	6) субнаціональне домінування.

Які типи конфліктів (згідно з Інститутом досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг, Німеччина)) переважають у Європі?

1) міждержавні;	3) субдержавні;
2) внутрідержавні;	4) трансдержавні.

Конфлікти між Косово – Сербія, у Молдові (Придністров'я), Іспанії (Баскська провінція) мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Конфлікти у Грузії (Абхазія), Великій Британії (Шотландія, Північна Ірландія), Боснії та Герцеговині (боснійські серби, Сербська Республіка) мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Держави, де були конфлікти зумовлені імміграційною політикою, зокрема ксенофобією:

1) Велика Британія, Італія,
Ісландія;	3) Німеччина, Угорщина,
Швеція;
2) Норвегія, Іспанія, Росія;	4) Польща, Україна, Франція.

Конфлікти між Великою Британією та Іспанією (Гібралтар), Вірменією та Азербайджаном, Грецією і Туреччиною мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

*Політико-географічна характеристика
Північної Африки та Близького Сходу*

Держави Північної Африки та Близького Сходу, в яких відбувалися (2018–2019) конфлікти рівня війни:

1) Марокко, Алжир;	3) Туреччина, Ємен;
2) Саудівська Аравія, Катар;	4) Оман, Бахрейн.

Назвати держави Північної Африки та Близького Сходу, в яких відбувалися (2018–2019) конфлікти рівня війни:

- 1) Туніс, Алжир;
- 2) Саудівська Аравія, Катар;
- 3) Кувейт, Іран;
- 4) Сирія, Афганістан.

Країни Північної Африки та Близького Сходу, в яких відбувалися (2018–2019) конфлікти рівня війни:

- 1) Туніс, Алжир;
- 2) Лівія, Єгипет;
- 3) Кувейт, Іран;
- 4) Саудівська Аравія, Катар.

Країни Північної Африки та Близького Сходу з найвищою часткою військових витрат до ВВП (8–9 %):

- 1) Марокко, Туніс;
- 2) Оман, Саудівська Аравія;
- 3) Ізраїль, Кувейт;
- 4) Ємен, Сирія.

Країна Північної Африки та Близького Сходу з найвищими (у регіоні та у світі) військовими витратами на особу (понад 2 тис. дол. на рік):

- 1) Алжир;
- 2) Ізраїль;
- 3) Саудівська Аравія;
- 4) Єгипет.

Назвати країни Північної Африки та Близького Сходу з найвищою часткою військових витрат в урядових витратах (понад 20 %):

- 1) Ліван, Іран;
- 2) Оман, Саудівська Аравія;
- 3) Ізраїль, Кувейт;
- 4) Єгипет, Туреччина.

Назвати державу, яка не входить в Раду співробітництва держав Перської затоки:

- 1) Бахрейн;
- 2) Саудівська Аравія;
- 3) ОАЕ;
- 4) Іран.

Назвати держави-члени Ради співробітництва держав Перської затоки:

- 1) Бахрейн, Катар;
- 2) ОАЕ, Кувейт;
- 3) Саудівська Аравія, Ірак;
- 4) Іран, Оман.

Назвати правильне твердження:

- 1) Єрусалим – визнана в кінці XX ст. усіма державами столиця Ізраїлю;
- 2) Єрусалим – визнана в кінці XX ст. усіма державами столиця Палестини;
- 3) Єрусалим згідно резолюції Генеральної асамблеї ООН від 2004 року лише частково належить Ізраїлю;

4) Єрусалим як столицю Ізраїлю визнали лише США та Іран.

Назвати держави, між якими упродовж декількох десятиліть існує дуже жорстке протистояння:

1) Єгипет, Лівія;	3) Кувейт, Ірак;
2) Іран, Ізраїль;	4) ОАЕ, Саудівська Аравія.

Кордони якої імперії майже збігаються з сучасними кордонами регіону Північна Африка і Близький Схід?

- 1) Римська; 2) Османська; 3) Візантійська; 4) Британська.

Назвати неарабські держави Близького Сходу та Північної Африки:

1) Туреччина, Іран;	3) Ізраїль, Йорданія;
2) Єгипет, Марокко;	4) Саудівська Аравія, Кувейт.

Неарабські держави Близького Сходу та Північної Африки:

1) Сирія, Туреччина	3) Ізраїль, Іран;
2) Єгипет, Марокко;	4) Саудівська Аравія, Кувейт.

Назвати державу з групи «Великої двадцятки» (G20):

- 1) Єгипет; 2) Іран; 3) Ізраїль; 4) Саудівська Аравія.

Держава з групи «Великої двадцятки» (G20):

- 1) Єгипет; 2) Іран; 3) Ізраїль; 4) Туреччина.

Назвати державу з найбільшим демографічним потенціалом:

- 1) Єгипет; 2) Іран; 3) Ірак; 4) Туреччина.

Назвати державу з тривалим внутрішнім конфліктом, найбільшою кількістю біженців і внутрішньо переміщених осіб:

- 1) Ізраїль; 2) Ірак; 3) Алжир; 4) Сирія.

У межах яких держав розташована країна Курдистан?

- 1) Туреччина, Іран, Ірак, Сирія;
2) Кувейт, Іран, Ірак, Сирія;
3) Туреччина, Іран, Ірак, Кувейт;
4) Туреччина, Іран, Ірак, Ліван.

Назвати регіон, у якому переважають авторитарні режими:

- 1) Південно-Східна Азія; 3) Північна Африка і Близький Схід;

2) Південна Азія;

4) Латинська Америка.

Назвати державу арабського світу з позитивними тенденціями демократичної політичної трансформації:

- 1) Сирія; 2) Туніс; 3) Лівія; 4) Іран.

Які держави Північної Африки та Близького Сходу належать до категорії крихких держав?

- 1) Кіпр, Йорданія, Сирія; 3) Сирія, Лівія, Ємен;
2) Сирія, Іран, Ємен; 4) Лівія, Ємен, Марокко.

У якій державі 2010 року розпочалася Арабська весна?

- 1) Туніс; 2) Єгипет; 3) Ірак; 4) Ізраїль.

Яка подія призвела до послаблення партнерських взаємовідносин Туреччини з іншими членами НАТО?

- 1) визнання Сполученими Штатами Америки курдів як союзників у боротьбі з ІДІЛ;
2) партнерство Туреччини і Росії у сирійському конфлікті;
3) протистояння Туреччини і Росії у конфлікті в Лівії;
4) визнання Туреччиною анексії Росією Криму.

*Політико-географічна характеристика
Азії та Тихоокеанського регіону*

Держави Азії з найвищим значенням індексу політичної глобалізації:

- 1) Сінгапур, Гонконг; 3) Катар, Кувейт;
2) Індія, Туреччина; 4) Китай, Японія.

Держави Азії з найнижчим значенням індексу політичної глобалізації:

- 1) Індонезія, Малайзія; 3) Бутан, Мальдіви;
2) Індія, Туреччина; 4) Китай, Японія.

Держава Азії з рівнем політичної глобалізації найближчим до України:

- 1) Сінгапур; 2) Індія; 3) Катар; 4) Японія.

Найбільша кількість конфліктів у Азії мають головну причину:

- 1) територія; 3) деколонізація; 5) міжнародна влада;
2) сецесія; 4) ресурси; 6) система й ідеологія.

Держави Азії з найбільшим застосуванням насильства у конфліктних зв'язках з іншими державами у 2018 році:

1) КНДР, Республіка Корея;	3) Китай, Японія;
2) Вірменія, Азербайджан;	4) Індія, Пакистан.

Найменша кількість конфліктів у Азії мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Головна причина конфліктів у Малайзії (Султанат Сулу), Китаї (Тайвань), Індії (Кашмір) мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Головна причина конфліктів у Китаї (опозиція / уряд), Індії (ісламістські групи), Пакистані (ісламістські групи) мають головну причину:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Головна причина конфліктів між Китаєм та Японією (у Східно-Китайському морі), Вірменією та Азербайджаном, Ізраїлем і Ліваном:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Головна причина конфліктів у Афганістані (уряд / Талібан), Іраку (опозиція, групи сунітів, шіїтів / уряд), Індонезії (ісламістські групи):

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Головна причина конфліктів, спричинених курдськими групами у Сирії, Туреччині, Іраку; у Індії (Західна Бенгалія, Ассам), Китаї (Внутрішня Монголія, Гонконг):

1) автономія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система й ідеологія.

Назвати держави Азії, в яких відбувалися конфлікти рівня обмеженої війни:

1) М'янма, Філіппіни;	3) Лаос, В'єтнам;
2) Вірменія, Азербайджан;	4) Монголія, Шрі-Ланка.

Держави Азії, в яких відбувалися конфлікти рівня обмеженої війни:

- 1) Вірменія, Азербайджан;
- 2) Індія, Пакистан;
- 3) Лаос, В'єтнам;
- 4) Китай, КНДР.

Держави Азії з найбільшою кількістю конфліктних зв'язків з іншими державами у 2018 році:

- 1) КНДР, Республіка Корея;
- 2) Вірменія, Азербайджан;
- 3) Китай, Іран;
- 4) Індія, Пакистан.

Субрегіон Азії з найбільшою кількістю конфліктів з високим рівнем застосування насильства:

- 1) Південно-Західна Азія;
- 2) Південна Азія;
- 3) Східна Азія;
- 4) Південно-Східна Азія.

Держави Океанії (не враховуючи Австралію та Нову Зеландію), які займають найвищі рейтингові позиції за рівнем життя (ВНД на особу):

- 1) Папуа-Нова Гвінея, Фіджі;
- 2) Соломонові о-ви, Вануату;
- 3) Тувалу, Тонга;
- 4) Науру, Палау.

Держави Океанії, що займають найнижчі рейтингові позиції за рівнем життя (ВНД на особу):

- 1) Папуа-Нова Гвінея, Фіджі;
- 2) Соломонові о-ви, Вануату;
- 3) Тувалу, Тонга;
- 4) Науру, Палау.

Держави Океанії (не враховуючи Австралію та Нову Зеландію), які займають найвищі рейтингові позиції за індексом політичної глобалізації:

- 1) Папуа-Нова Гвінея, Фіджі;
- 2) Соломонові о-ви, Вануату;
- 3) Тувалу, Тонга;
- 4) Науру, Палау.

Держави Океанії, які займають найнижчі рейтингові позиції за густотою та площею території:

- 1) Папуа-Нова Гвінея, Фіджі;
- 2) Соломонові о-ви, Вануату;
- 3) Тувалу, Науру;
- 4) Самоа, Нова Зеландія.

Назвати державу Океанії, що займає другу (після Австралії) рейтингову позицію за площею території:

- 1) Папуа-Нова Гвінея; 2) Соломонові о-ви; 3) Самоа; 4) Нова Зеландія.

Держава Океанії, яка займає другу (після Австралії) рейтингову позицію за людністю:

1) Папуа-Нова Гвінея; 2) Соломонові о-ви; 3) Фіджі; 4) Нова Зеландія.

У якому десятилітті ХХ ст. виникло найбільше незалежних держав Океанії:

1) 1950-ті роки; 2) 1960-ті роки; 3) 1970-ті роки; 4) 1990-ті роки.

У яких державах Океанії відбувалися політичні конфлікти, згідно зі звітом Інституту досліджень міжнародних конфліктів (м. Гейдельберг):

1) Папуа-Нова Гвінея, Фіджі; 3) Тувалу, Науру;
2) Соломонові о-ви, Вануату; 4) Самоа, Нова Зеландія.

Держави з найвищими військовими витратами у 2018 році:

1) Китай, Австралія; 2) Індія, Японія; 3) Китай, Індія; 4) Китай, Японія.

Назвати ядерні держави:

1) Китай, Індія; 2) Японія, Індія; 3) Китай, Японія; 4) Австралія, КНДР.

Ядерні держави:

1) КНДР, Індія; 2) Японія, Індія; 3) Китай, Японія; 4) Австралія, Індонезія.

Назвати державу Азії, яка входить до Великої сімки:

1) Китай; 2) Японія; 3) Індія; 4) Республіка Корея.

До Великої двадцятки належить:

1) Австралія; 2) Республіка Корея; 3) Таїланд; 4) КНДР.

До Великої двадцятки належить:

1) Пакистан; 2) Китай; 3) Японія; 4) В'єтнам.

До Великої двадцятки належить:

1) КНДР; 2) Індія; 3) Індонезія; 4) Нова Зеландія.

Які держави співпрацюють з АСЕАН у форматі «АСЕАН плюс три»?

1) Таїланд, Японія, Індонезія; 3) КНДР, Індія, Китай;
2) Японія, Китай, Республіка Корея; 4) США, Росія, Іран.

Назвати азійські держави-члени Ісламської вісімки:

- 1) Туреччина, Бангладеш, Малайзія; 3) Китай, Індія, Пакистан;
2) Афганістан, Казахстан, Індонезія; 4) Індонезія, Індія, Пакистан.

Азійські держави-члени Ісламської вісімки:

- 1) Афганістан, Казахстан, Малайзія; 3) Індонезія, Іран; Пакистан;
2) Китай, Бангладеш, Пакистан; 4) Туреччина, Індія, Малайзія.

Яка з міжнародних організацій належить до типу універсальних?

- 1) АСЕАН; 3) План Коломбо;
2) Шанхайська організація; 4) Форум Тихоокеанських островів.

Міжнародна організація, яка виникла в Азії та Тихоокеанському регіоні 2020 року:

- 1) План Коломбо; 3) АСЕАН;
2) Всеохоплююче регіональне економічне партнерство; 4) Шанхайська організація співробітництва.

Політико-географічна характеристика Африки на південь від Сахари

Назвати країни Африки, що займають найвищі рейтингові позиції за рівнем життя (ВНД на особу):

- 1) Єгипет, Південна Африка; 3) Нігерія, Ефіопія;
2) Маврікій, Сейшели; 4) Алжир, ДРК.

Назвати країни Африки, що займають найвищі рейтингові позиції за розміром території:

- 1) Єгипет, Південна Африка; 3) Нігерія, Ефіопія;
2) Маврікій, Сейшели; 4) Алжир, ДРК.

Назвати країни Африки, що займають найвищі рейтингові позиції за кількістю населення:

- 1) Єгипет, Південна Африка; 3) Нігерія, Ефіопія;
2) Маврікій, Сейшели; 4) Алжир, ДР Конго.

Країна Африки з військовими витратами понад 10 млрд дол. на рік:

- 1) Єгипет; 2) Нігерія; 3) Південна Африка; 4) Алжир.

Назвати країну Африки з найвищою часткою військових витрат до ВВП (близько 6 %):

- 1) Єгипет; 2) Нігерія; 3) Південна Африка; 4) Алжир.

Назвати країни Африки з найвищими військовими витратами на особу (понад 200 дол. на рік):

- 1) Єгипет, Кот-д'Івуар;
- 2) Ангола, Республіка Конго;
- 3) Нігерія, Руанда;
- 4) Алжир, Сейшели.

Головна причина скорочення військових витрат у країнах Африки у 2016–2019 роках:

- 1) зниження цін на світовому ринку на головні експортні товари країн, зокрема нафту;
- 2) переорієнтація урядових витрат на інші потреби, зокрема подолання бідності;
- 3) зниження цін на світовому ринку на військову техніку і зброю;
- 4) демілітаризація, скорочення кількості військових.

Держава Африки з рівнем політичної глобалізації найближчим до України:

- 1) Південна Африка;
- 2) Єгипет;
- 3) Нігерія;
- 4) Ангола.

Держави Африки з найвищим значенням індексу політичної глобалізації:

- 1) ЦАР, Судан;
- 2) Ліберія, Маврікій;
- 3) Гана, Алжир;
- 4) Єгипет, Південна Африка.

Політико-географічна характеристика Америки

Держава з рівнем політичної глобалізації найближчим до України:

- 1) США;
- 2) Мексика;
- 3) Бразилія;
- 4) Куба.

Конфлікти з найтривалішою історією у Америці (почалися у XIX ст.) мають головну причину:

- 1) територія / ресурси;
- 2) сецесія;
- 3) деколонізація;
- 4) субнаціональне домінування;
- 5) міжнародна влада;
- 6) система й ідеологія.

Держави Америки, в яких відбувався конфлікт типу «війна» у 2018 році:

- 1) США;
- 2) Венесуела;
- 3) Гаїті;
- 4) Мексика.

Держави Америки, в яких відбувалися конфлікти типу «обмежена війна»:

1) Колумбія, Нікарагуа;	3) Чилі, Аргентина;
2) Канада, Венесуела;	4) Куба, Бразилія.

Держави Америки, в яких відбувалися конфлікти типу «обмежена війна»:

1) Еквадор, Нікарагуа;	3) Мексика, Бразилія;
2) Сальвадор, Панама;	4) Венесуела, США.

Боротьба з наркокартелями у Мексиці, Бразилії, Колумбії за переважаючою причиною належить до виду конфліктів за:

1) територію / ресурси;	4) субнаціональне домінування, ресурси;
2) сецесію та автономію;	5) міжнародну владу;
3) деколонізацію;	6) систему й ідеологію.

Конфлікт рівня обмеженої війни у Нікарагуа має головну причину:

1) автономія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) система / ідеологія.

Конфлікти між Аргентиною та Великою Британією (Фолклендські острови), Колумбією і Нікарагуа (морський кордон) мають головну причину:

1) територія / ресурси;	4) субнаціональне домінування;
2) сецесія;	5) міжнародна влада;
3) деколонізація;	6) система й ідеологія.

Конфлікти між Колумбією та Венесуелою (за острови Лос-Монджес), Болівією і Чилі (доступ до моря) мають головну причину:

1) територія / ресурси;	4) субнаціональне домінування;
2) сецесія;	5) міжнародна влада;
3) деколонізація;	6) система й ідеологія.

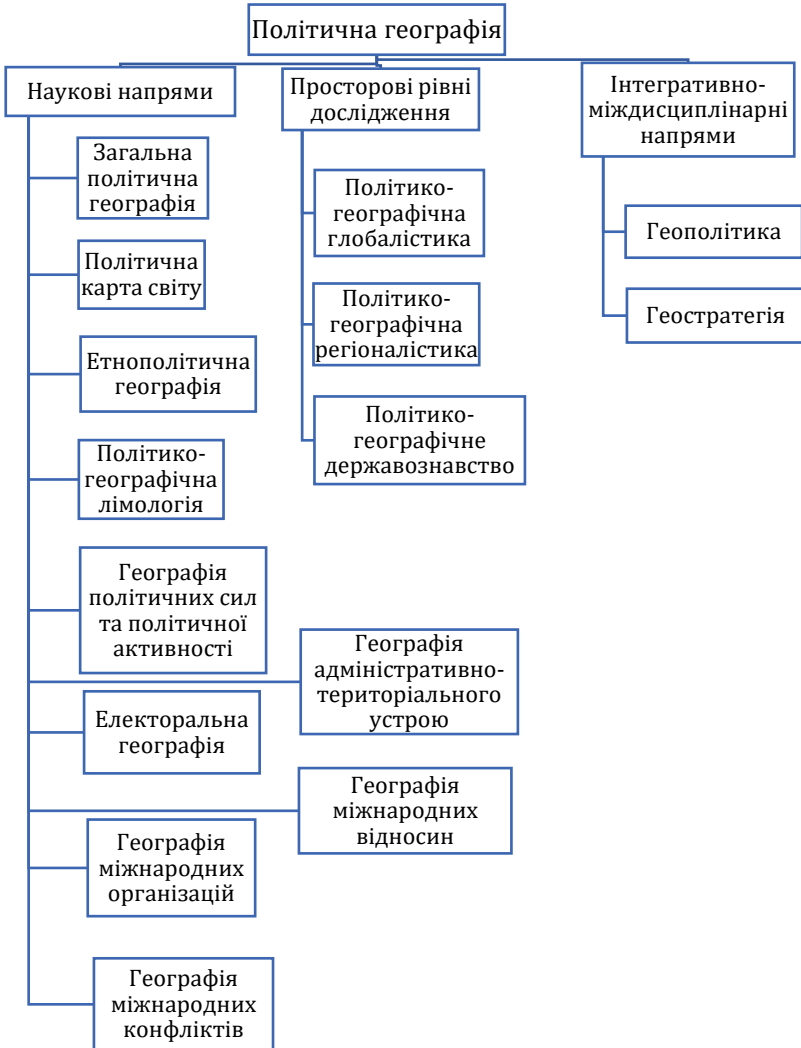
Головна причина конфліктів у Америці:

1) територія;	3) деколонізація;	5) міжнародна влада;
2) сецесія;	4) ресурси;	6) автономія.

ДОДАТКИ

Додаток А

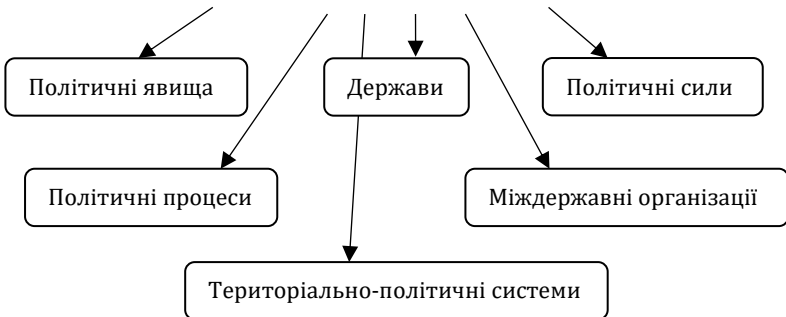
Структура політичної географії

Загальний об'єкт політичної географії –
політична сфера суспільства

Конкретні об'єкти політичної географії

Елементи політичної карти світу

<i>Елементи політичної карти світу</i>	<i>Кількість, приклади</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
Незалежні держави	195
Держави-члени ООН	193
Держава, яка визнана ООН, але не входить до її складу	Ватикан
Держава-спостерігач, що визнана де-юре переважною більшістю держав світу, але де-факто не існує	Держава Палестина
Держави з невизначеним статусом	9
Держава, визнана понад 70 державами світу, але окупована Марокко, ООН не визнає окупації	Західна Сахара
Держава, що не входить до ООН, але офіційно визнана більшістю держав світу	Косово
Держави, де-факто незалежні і визнані де-факто багатьма державами світу, але абсолютною більшістю держав не визнані де-юре	Тайвань, Сомаліленд
Державні утворення формально незалежні, де-факто керовані окупантами, але майже ніким не визнані	Республіка Абхазія, Нагірний Карабах, Придністров'я, Північний Кіпр, Південна Осетія
Інші залежні та самоврядні території	53
Острівні території США	
у т. ч. неінкорпоровані	Американські Віргінські острови, Гуам, Північні Маріанські острови, Пуерто-Ріко
інкорпоровані	Американське Самоа
Території Великої Британії	
у т. ч. коронні землі	Ґернсі, Джерсі, Острів Мен
заморські території	Ангілья, Акротири і Декелія, Бермудські острови, Піткерн, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Монтсеррат,

Продовження додатка В.1

1	2
	Острови Святої Єлени, Вознесіння і Трістан-да-Кунья, Острови Теркс і Кайкос, Британська територія в Індійському океані, Південна Джорджія та Південні Сандвічеві острови, Фолклендські острови
керована Сполученим королівством спірна територія	Гібралтар
Території Нідерландів	
у т. ч. заморські території	Аруба, Кюрасао, Сінт-Мартен
віддалені території	муніципалітети Бонайре, Сінт-Естатіус, Саба
Території Нової Зеландії	
у т. ч. самоврядні території у вільній асоціації	Острови Кука, Ніуе
залежна територія	Токелау
Території Франції	
у т. ч. заморські території	Волліс і Футуна, Нова Каледонія, Кліппертон, Сен-Бартелемі, Сен-Мартен, Сен-П'єр і Мікелон, Французька Полінезія
заморські департаменти	Гваделупа, Мартініка, Майотта, Реюньйон, Французька Гвіана
Заморські території Австралії	Кокосові острови, Острів Норфолк, Острів Різдва
Території Данії	Гренландія, Фарерські острови
Території Іспанії	Канарські острови, автономні міста – Сеута і Мелілья
Автономні регіони Португалії	Азорські острови, Острови Мадейра
Територія з особливим статусом	Свальбард (під управлінням Норвегії, територіальні претензії РФ)

Продовження додатка В.1

1	2
Території у складі інших держав з особливим статусом	Аландські острови у складі Фінляндії, Сянган (Гонконг) і Аоминь (Макао) у складі КНР
Території, які не мають постійного населення	20
Території Австралії	Австралійська антарктична територія острови Ашмор і Картє, острів Герд і острови Макдональд, острови Коралового моря
Території Великої Британії	Британська Антарктична Територія
Територія Нової Зеландії	Територія Росса
Території Норвегії	острів Буве, острів Петра I, Земля Королеви Мод
Території США	
у т. ч. інкорпоровані	атол Пальміра
неінкорпоровані	острів Бейкер, атол Джонстон, острів Джарвіс, риф Кінгмен, острів Гаулєнд, острів Вейк, атол Мідвей, острів Навасса, острів Бахо-Нуєво, Банка Серранілья
Територія Франції	острів Кліппертон, Французькі Південні і Антарктичні території
Території, що оспорується кількома державами	Парасельські Острови, Острови Спратлі
Території з міжнародним режимом	Арктика і Антарктика, води відкритого моря, повітряний простір за межами державних територій (міжнародний повітряний простір), морське дно і його надра за межами виключних економічних зон і континентального шельфу

Закінчення додатка В.1

<i>1</i>	<i>2</i>
	прибережних держав, космічний простір, Місяць та інші небесні тіла
Території зі змішаним режимом	виключна економічна зона і континентальний шельф
Території зі спеціальним режимом	
міжнародні протоки	Босфор, Берінгова та ін.
міжнародні морські канали	Суецький, Панамський, Кільський, Коринфський, Сайменський
міжнародні річки та озера	Дунай, Рейн, Танганьїка та ін.
буферні зони	Зелена лінія на Кіпрі
Вільні території	Горна Сіга, Бір-Тавіль

Політична карта світу

№	Субрегіони, держави	Час утворення, набуття суверенітету	Площа, тис. км ²	Населення, млн осіб, 2020 р.	Столиця, (людність, млн осіб, 2018 р.)	Форма правління	Форма устрою	ВНД на 1 особу (ПКС), 2019 р., дол. США	Індекс людського розвитку, ранг у світі, 2019 р.	Індекс політичної глобалізації, 2018 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Північна Європа</i>										
1	Велика Британія (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)	829	244,89	67,2	Лондон (9,0)	Конституційна монархія	Федерація	49 040	0,932	97,08
2	Данія (Королівство Данія)	сер. X ст.	43,09	5,8	Копенгаген (1,3)	Конституційна монархія	Унітарна	63 920	0,940	92,63
3	Естонія (Естонська Республіка)	1991 р.	45,23	1,3	Таллінн (0,4)	Республіка	Унітарна	39 080	0,892	78,63
4	Ірландія (Ірландія)	1921	70,27	5,0	Дублін (1,2)	Республіка	Унітарна	71 150	0,955	81,52
5	Ісландія (Республіка Ісландія)	1944	102,82	0,4	Рейк'явік (0,2)	Республіка	Унітарна	61 240	0,949	60,16
6	Латвія (Латвійська Республіка)	1991	64,61	1,9	Рига (0,6)	Республіка	Унітарна	32 550	0,866	77,27
7	Литва	1991	65,30	2,8	Вільнюс	Республіка	Унітарна	38 630	0,882	78,67

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Литовська Республіка)				(0,5)					
8	Норвегія (Королівство Норвегія)	1905	323,76	5,4	Осло (1,0)	Конституційна монархія	Унітарна	72 920	0,957	89,28
9	Фінляндія (Фінляндська Республіка)	1917	338,15	5,5	Гельсінкі (1,3)	Республіка	Унітарна	53 430	0,938	93,65
10	Швеція (Королівство Швеція)	1523	449,96	10,4	Стокгольм (1,6)	Конституційна монархія	Унітарна	58 060	0,945	96,43
<i>Західна Європа</i>										
11	Австрія (Австрійська Республіка)	1156	83,86	8,9	Відень (1,9)	Республіка	Федерація	60 720	0,922	95,45
12	Бельгія (Королівство Бельгія)	1830	30,53	11,5	Брюссель (2,1)	Конституційна монархія	Федерація	57 050	0,931	96,62
13	Ліхтенштейн (Князівство Ліхтенштейн)	1719 р.	0,16	0,04	Вадуц (0,005)	Конституційна монархія	Унітарна		0,919	23,27
14	Люксембург (Велике Герцогство Люксембург)	1815	2,59	0,6	Люксембург (0,1)	Конституційна монархія	Унітарна	79 670	0,916	70,66
15	Монако (Князівство Монако)	1641	0,002	0,04	Монако (0,039)	Конституційна монархія	Унітарна			26,09
16	Нідерланди (Королівство Нідерландів)	1581	41,53	17,5	Амстердам (1,1)	Конституційна монархія	Унітарна	61 520	0,944	96,59

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
17	Німеччина (Федеративна Республіка Німеччина)	911	357,02	83,3	Берлін (3,6)	Республіка	Федерація	59 090	0,947	97,90
18	Франція (Французька Республіка)	843	543,97	64,9	Париж (10,9)	Республіка	Унітарна	52 050	0,901	97,98
19	Швейцарія (Швейцарська Конфедерація)	1291	41,29	8,6	Берн (0,4)	Республіка	Федерація	73 800	0,955	95,62
<i>Східна Європа</i>										
20	Білорусь (Республіка Білорусь)	1991 р.	207,60	9,4	Мінськ (2,0)	Республіка	Унітарна	19 400	0,823	74,19
21	Болгарія (Республіка Болгарія)	1908	110,99	6,9	Софія (1,3)	Республіка	Унітарна	24 900	0,816	86,75
22	Молдова (Республіка Молдова)	1991	33,70	3,5	Кишинів (0,5)	Республіка	Унітарна	14 330	0,750	70,14
23	Польща (Республіка Польща)	1918	312,69	38,4	Варшава (1,8)	Республіка	Унітарна	33 770	0,880	90,78
24	Росія (Російська Федерація)	1991	17075,40	146,7	Москва (12,4)	Республіка	Федерація	28 270	0,824	92,69
25	Румунія (Румунія)	1878	238,39	19,2	Бухарест (1,8)	Республіка	Унітарна	32 860	0,828	90,60
26	Словаччина (Словацька Республіка)	1993	49,03	5,5	Братислава (0,4)	Республіка	Унітарна	32 920	0,860	84,48

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
27	Угорщина (Угорська Республіка)	1918	93,03	9,8	Будапешт (1,8)	Республіка	Унітарна	34 020	0,854	90,81
28	Україна (Україна)	1991	603,70	41,8	Київ (3,0)	Республіка	Унітарна	13 750	0,779	88,32
<i>Південна Європа</i>										
30	Албанія (Республіка Албанія)	1912	28,75	2,8	Тірана (0,5)	Республіка	Унітарна	14 450	0,795	63,28
31	Андорра (Князівство Андорра)	1272	0,45	0,08	Андорра-ла- Велья (0,023)	Конституційна монархія	Унітарна		0,868	22,19
32	Боснія та Герцеговина (Республіка Боснія та Герцеговина)	1992	51,13	3,3	Сараєво (0,3)	Республіка	Федерація	16 280	0,780	74,97
33	Ватикан (Держава-місто Ватикан)	1929	0,00044	0,0	Ватикан	Абсолютна теократична монархія	-			
34	Греція (Грецька Республіка)	1822	131,96	10,7	Афіни (3,2)	Республіка	Унітарна	31 540	0,888	92,04
35	Іспанія (Королівство Іспанія)	718	505,99	47,6	Мадрид (6,5)	Конституційна монархія	Унітарна	43 560	0,904	91,49
36	Італія (Італійська Республіка)	1870	301,31	60,3	Рим (4,2)	Республіка	Унітарна	46 110	0,892	97,80
37	Північна Македонія	1991	25,71	2,1	Скоп'є (0,6)	Республіка	Унітарна	17 270	0,774	70,88

Продовження додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Північна Македонія)									
38	Мальта (Республіка Мальта)	1964	0,32	0,5	Валлетта (0,2)	Республіка	Унітарна	43 970	0,895	61,51
39	Португалія (Португальська Республіка)	1143	91,83	10,3	Лісабон (2,9)	Республіка	Унітарна	37 040	0,864	93,18
40	Сан-Маріно (Республіка Сан-Маріно)	885	0,06	0,03	Сан-Маріно (0,004)	Республіка	Унітарна			32,35
41	Сербія (Республіка Сербія)	2006	88,40	8,8	Белград (1,4)	Республіка	Унітарна	18 440	0,806	85,68
42	Словенія (Республіка Словенія)	1991	20,27	2,1	Любляна (0,3)	Республіка	Унітарна	41 50	0,917	82,74
43	Хорватія (Республіка Хорватія)	1991	56,54	4,0	Загреб (0,7)	Республіка	Унітарна	30 660	0,851	85,79
44	Чорногорія (Республіка Чорногорія)	2006 р.	13,80	0,6	Подгорица (0,2)	Республіка	Унітарна	24 120	0,829	58,67
<i>Західна Азія</i>										
45	Азербайджан (Азербайджанська Республіка)	1991	86,6	10,1	Баку (2,1)	Республіка	Унітарна	14 400	0,756	73,03
46	Бахрейн	1971	0,71	1,5	Манама (0,2)	Конституційна монархія	Унітарна	44 250	0,852	51,17

Продовження додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Держава Бахрейн)									
47	Вірменія (Республіка Вірменія)	1991	29,47	3,0	Єреван (1,1)	Республіка	Унітарна	14 500	0,776	69,31
48	Грузія (Республіка Грузія)	1991	69,49	3,7	Тбілісі (1,1)	Республіка	Унітарна	15 260	0,812	59,49
49	Держава Палестина (Палестинські Території)	1948	6,26	5,0	Східний Єрусалим (Рамалла) (0,3)	Внутрішнє самоуправління	Унітарна	7 510	0,708	15,88
50	Ємен (Єменська Республіка)	1918	527,97	29,8	Сана (2,8)	Республіка	Унітарна		0,470	64,41
51	Ізраїль (Держава Ізраїль)	1948	20,70	9,2	Єрусалим (0,9)	Республіка	Унітарна	42 700	0,919	74,33
52	Ірак (Республіка Ірак)	1932	434,13	39,7	Багдад (6,8)	Республіка	Федерація	11 310	0,674	54,91
53	Йорданія (Йорданське Хашімітське Королівство)	1946	88,95	10,7	Амман (2,1)	Конституційна монархія	Унітарна	10 520	0,729	81,21
54	Катар (Держава Катар)	1971	11,44	2,8	Доха (0,6)	Абсолютна монархія	Унітарна	91 670	0,848	70,02
55	Кіпр (Республіка Кіпр)	1960	9,25	1,2	Нікосія (0,3)	Республіка	Унітарна	39 830	0,887	78,11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
56	Кувейт (Держава Кувейт)	1961	17,82	4,7	Ель-Кувейт (3,0)	Конституційна монархія	Унітарна	58 550	0,806	66,26
57	Ліван (Ліванська Республіка)	1943	10,40	6,8	Бейрут (2,4)	Республіка	Унітарна	14 920	0,744	67,74
58	Об'єднані Арабські Емірати (Об'єднані Арабські Емірати)	1971	83,60	9,8	Абу-Дабі (1,4)	Федерація абсолютних монархій	Федерація	70 430	0,890	64,98
59	Оман (Султанат Оман)	1970	309,50	4,7	Маскат (1,5)	Абсолютна монархія	Унітарна	26 210	0,813	50,13
60	Саудівська Аравія (Королівство Саудівська Аравія)	1926	2248,00	35,0	Ер-Ріяд (6,9)	Абсолютна теократична монархія	Унітарна	49 520	0,854	66,41
61	Сирія (Сирійська Арабська Республіка)	1941	185,18	19,4	Дамаск (2,3)	Республіка	Унітарна		0,567	58,09
62	Туреччина (Турецька Республіка)	кін. XII ст.	779,45	83,7	Анкара (4,9)	Республіка	Унітарна	27 660	0,820	92,70
<i>Центральна Азія</i>										
63	Казахстан (Республіка Казахстан)	1991	2724,90	18,7	Нур-Султан (1,1)	Республіка	Унітарна	24 080	0,825	70,76

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
64	Киргизстан (Киргизька Республіка)	1991	198,50	6,6	Бішкек (1,0)	Республіка	Унітарна	5 080	0,697	61,87
65	Таджикистан (Республіка Таджикистан)	1991	143,10	9,4	Душанбе (0,9)	Республіка	Унітарна	4 110	0,668	56,83
66	Туркменістан (Туркменістан)	1991	488,00	6,0	Ашгабат (0,8)	Республіка	Унітарна	14 570	0,715	39,08
67	Узбекистан (Республіка Узбекистан)	1991	447,40	34,2	Ташкент (2,5)	Республіка	Унітарна	7 420	0,720	49,89
68	Афганістан (Ісламська Республіка Афганістан)	1747	652,23	38,9	Кабул (4,0)	Республіка	Унітарна	2 190	0,511	45,61
Південна Азія										
69	Бангладеш (Народна Республіка Бангладеш)	1971	147,57	169,8	Дакка (19,6)	Республіка	Унітарна	5 200	0,632	73,98
70	Бутан (Королівство Бутан)	сер. XVII ст.	47,00	0,7	Тхімпху (0,2)	Конституційна монархія	Унітарна	11 230	0,654	26,95
71	Індія (Республіка Індія)	1947	3287,26	1400,1	Нью-Делі (0,3)	Республіка	Федерація	6 920	0,645	92,13
72	Іран (Ісламська Республіка Іран)	1502	1645,16	84,2	Тегеран (8,9)	Республіка	Унітарна	12 950	0,783	78,96
73	Мальдіви	1965	0,30	0,5	Мале (0,2)	Республіка	Унітарна	18 380	0,740	26,07

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Мальдівська Республіка)									
	Непал									
74	(Федеративна Демократична Республіка Непал)	1769	147,18	30,0	Катманду (1,3)	Республіка	Федерація	3 610	0,602	64,86
75	Пакистан (Ісламська Республіка Пакистан)	1947	796,10	220,9	Ісламабад (1,1)	Республіка	Федерація	4 800	0,557	84,76
76	Шрі-Ланка (Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка)	III ст.	65,61	21,9	Шрі-Джаявар-денепура-Котте (0,1)	Республіка	Унітарна	13 260	0,782	77,00
<i>Східна Азія</i>										
77	Китай (Китайська Народна Республіка)	XIV ст.	9537,59	1402,4	Пекін (19,6)	Республіка	Унітарна	16 790	0,761	90,29
78	Корея Південна (Республіка Корея)	1948	99,27	51,8	Сеул (10,0)	Республіка	Унітарна	44 390	0,916	90,60
79	Корея Північна (Корейська Народно-Демократична Республіка)	1948	122,76	25,8	Пхеньян (3,0)	Республіка	Унітарна			
80	Монголія (Монголія)	1921	1566,50	3,4	Улан-Батор (1,5)	Республіка	Унітарна	11 420	0,737	68,82

Продовження додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
81	Японія (Японія)	1948	372,82	126,0	Токіо (37,5)	Конституційна монархія	Унітарна	45 180	0,919	87,51
<i>Південно-Східна Азія</i>										
82	Бруней (Держава Бруней- Даруссалам)	1984	5,77	0,5	Бандар-Сері- Бегаван (0,04)	Абсолютна монархія	Унітарна	66 590	0,838	48,06
83	В'єтнам (Соціалістична Республіка В'єтнам)	1945	331,04	96,2	Ханой (4,3)	Республіка	Унітарна	7 910	0,704	73,76
84	Індонезія (Республіка Індонезія)	1945	1919,32	271,7	Джакарта (10,5)	Республіка	Унітарна	11 970	0,718	87,60
85	Камбоджа (Королівство Камбоджа)	1953	181,04	15,5	Пномпень (2,0)	Конституційна монархія	Унітарна	4 320	0,594	60,16
86	Лаос (Лаоська Народно- Демократична Республіка)	1953	236,80	7,2	В'єнтьян (0,7)	Республіка	Унітарна	7 980	0,613	41,25
87	Малайзія (Федерація Малайзія)	1957	329,73	32,8	Путраджая (0,1)	Конституційна монархія	Федерація	28 830	0,810	84,88
88	М'янма (Союз М'янма)	1948	676,58	54,7	Найп'їдо (0,5)	Республіка	Федерація	5 170	0,583	52,48
89	Сінгапур (Республіка Сінгапур)	1965	0,65	5,8	Сінгапур (5,8)	Республіка у складі співдружності	Унітарна	92 270	0,938	68,14
90	Тімор-Лешті	2002	14,60	1,3	Ділі	Республіка	Унітарна	4 970	0,606	27,04

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Тімор-Лешті)				(0,3)					
91	Таїланд (Королівство Таїланд)	1238	513,12	66,5	Бангкок (10,2)	Конституційна монархія	Унітарна	18 570	0,777	81,29
92	Філіппіни (Республіка Філіппіни)	1946	300,08	109,6	Манила (13,5)	Республіка	Унітарна	10 230	0,718	81,88
<i>Північна Африка</i>										
93	Алжир (Алжирська Народна Демократична Республіка)	1962	2381,74	43,4	Алжир (2,7)	Республіка	Унітарна	11 720	0,748	79,88
94	Єгипет (Арабська Республіка Єгипет)	1922	1001,45	99,1	Каїр (1,8)	Республіка	Унітарна	11 840	0,707	91,47
95	Лівія (Держава Лівія)	1951	1759,54	6,8	Тріполі (1,2)	Республіка	Унітарна	16 130	0,724	62,18
96	Марокко (Королівство Марокко)	1956	458,73	35,6	Рабат (1,8)	Конституційна монархія	Унітарна	7 680	0,686	87,02
97	Судан (Республіка Судан)	1956	1886,07	42,8	Хартум (5,5)	Республіка	Унітарна	3 990	0,510	59,48
98	Туніс (Туніська Республіка)	1956	164,15	11,7	Туніс (2,3)	Республіка	Унітарна	10 850	0,740	83,22
<i>Західна Африка</i>										
99	Бенін	1960	112,62	11,8	Порто-Ново (0,3)	Республіка	Унітарна	3 400	0,545	70,14

Продовження додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Бенін)									
100	Буркіна-Фасо (Буркіна-Фасо)	1960	267,91	20,3	Уагадугу (2,5)	Республіка	Унітарна	2 180	0,452	71,09
102	Гана (Республіка Гана)	1957	238,53	30,3	Аккра (2,4)	Республіка	Унітарна	5 530	0,611	81,82
102	Гамбія (Республіка Гамбія)	1965	11,30	2,3	Банжул (0,4)	Республіка	Унітарна	2 280	0,496	57,72
103	Гвінея (Гвінеяська Республіка)	1958	245,86	12,2	Конакрі (1,8)	Республіка	Унітарна	2 650	0,477	69,12
104	Гвінея-Бісау (Республіка Гвінея-Бісау)	1973	36,13	1,9	Бісау (0,6)	Республіка	Унітарна	1 990	0,480	39,52
105	Кабо-Верде (Республіка Кабо-Верде)	1975	4,03	0,6	Прая (0,2)	Республіка	Унітарна	7 330	0,665	45,66
106	Кот-д'Івуар (Республіка Кот-д'Івуар)	1960	320,76	25,5	Ямусукро (0,2)	Республіка	Унітарна	5 300	0,538	73,04
107	Ліберія (Республіка Ліберія)	1848	111,37	4,9	Монровія (1,4)	Республіка	Унітарна	1 320	0,480	54,33
108	Мавританія (Ісламська Республіка Мавританія)	1960	1030,70	4,5	Нуакшот (1,2)	Республіка	Унітарна	5 360	0,546	63,12
109	Малі	1960	1248,57	19,7	Бамако (2,4)	Республіка	Унітарна	2 350	0,434	69,18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Малі)									
110	Нігер (Республіка Нігер)	1960	1186,41	23,3	Ніамей (1,2)	Республіка	Унітарна	1 330	0,394	63,35
111	Нігерія (Федеративна Республіка Нігерія)	1960	923,77	201,0	Абуджа (2,9)	Республіка	Федерация	5 190	0,539	85,24
112	Сенегал (Республіка Сенегал)	1960	196,71	16,3	Дакар (3,0)	Республіка	Унітарна	3 470	0,512	82,81
113	Сьєрра-Леоне (Республіка Сьєрра-Леоне)	1961	71,74	7,8	Фрітаун (1,1)	Республіка у складі Співдружності	Унітарна	1 770	0,452	57,16
114	Того (Тоголезька Республіка)	1960	56,79	8,1	Ломе (1,7)	Республіка	Унітарна	1 670	0,515	64,03
<i>Східна Африка</i>										
115	Бурунді (Республіка Бурунді)	1962	27,83	11,5	Бужумбура (0,9)	Республіка	Унітарна	790	0,433	56,97
116	Джібуті (Республіка Джібуті)	1977	23,20	1,0	Джібуті (0,6)	Республіка	Унітарна	5 620	0,524	54,88
117	Еритрея (Держава Еритрея)	1993	121,14	3,5	Асмера (0,9)	Республіка	Унітарна		0,459	28,48
118	Ефіопія (Федеративна Демократична	XIII ст.	1127,10	112,1	Аддіс-Абеба (4,4)	Республіка	Федерация	2 310	0,485	77,06

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Республіка Ефіопія)									
119	Замбія (Республіка Замбія)	1964	752,61	17,9	Лусака (2,5)	Республіка	Унітарна	3 560	0,584	70,65
120	Зімбabwe (Республіка Зімбabwe)	1980	390,75	14,6	Хараре (1,5)	Республіка	Унітарна	2 740	0,571	69,16
121	Кенія (Республіка Кенія)	1963	582,65	52,6	Найробі (4,4)	Республіка	Унітарна	4 430	0,601	79,19
122	Комори (Союз Коморських Островів)	1975	1,86	0,9	Мороні (0,1)	Республіка	Федерація	3 210	0,554	35,89
123	Маврій (Республіка Маврій)	1968	1,87	1,3	Порт-Луї (0,1)	Республіка	Унітарна	26 840	0,804	55,78
124	Мадагаскар (Республіка Мадагаскар)	1960	587,04	27,0	Антананаріву (3,1)	Республіка	Унітарна	1 660	0,528	59,75
125	Малаві (Республіка Малаві)	1964	118,48	18,6	Лілонгве (1,0)	Республіка	Унітарна	1 080	0,483	60,25
126	Мозамбік (Республіка Мозамбік)	1975	799,38	30,4	Мапуту (1,1)	Республіка	Унітарна	1 310	0,456	56,92
127	Південний Судан	2011	640, 00	11,1	Джуба (0,4)	Республіка	Унітарна		0,433	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Південний Судан)									
128	Руанда (Руандійська Республіка)	1962	26,34	12,6	Кіталі (1,1)	Республіка	Унітарна	2 250	0,543	64,74
129	Сейшельські Острови (Республіка Сейшельські Острови)	1976	0,46	0,1	Вікторія (0,03)	Республіка	Унітарна	29 470	0,796	39,48
130	Сомалі (Сомалійська Демократична Республіка)	1960	637,66	15,4	Могадішо (2,1)	Республіка	унітарна			32,02
131	Танзанія (Об'єднана Республіка Танзанія)	1961	945,09	58,0	Додома (0,3)	Республіка	Унітарна	2 700	0,529	76,00
132	Уганда (Республіка Уганда)	1962	241,04	44,3	Кампала (3,0)	Республіка	Унітарна	2 220	0,544	71,24
<i>Центральна Африка</i>										
133	Ангола (Республіка Ангола)	1975	1246,70	31,4	Луанда (7,8)	Республіка	Унітарна	6 380	0,581	51,44
134	Габон (Габонська Республіка)	1960	267,67	2,2	Лібревіль (0,8)	Республіка	Унітарна	14 350	0,703	63,13
135	Демократична Республіка	1960	2344,89	86,8	Кіншаса (13,2)	Республіка	Унітарна	1 110	0,480	68,54

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Конго (Демократична Республіка Конго)									
136	Екваторіальна Гвінея (Республіка Екваторіальна Гвінея)	1968	28,05	1,4	Малабо (0,3)	Республіка	Унітарна	14 640	0,592	34,71
137	Камерун (Республіка Камерун)	1960	475,44	25,9	Яунде (3,7)	Республіка	Унітарна	3 730	0,563	72,82
138	Конго (Республіка Конго)	1960	342,00	5,4	Браззавіль (2,2)	Республіка	Унітарна	2 980	0,574	60,84
139	Сан-Томе і Прінсіпі (Демократична Республіка Сан- Томе і Прінсіпі)	1975	1,00	0,2	Сан-Томе (0,1)	Республіка	Унітарна	4 130	0,625	30,44
140	Чад (Республіка Чад)	1960	1284,00	16,4	Нджамена (1,3)	Республіка	Унітарна	1 620	0,398	59,30
141	Центрально- африканська Республіка (Центрально- африканська Республіка)	1960	622,44	4,7	Бангі (0,9)	Республіка	Унітарна	1 060	0,397	49,61
<i>Південна Африка</i>										
142	Ботсвана	1966	185,89	2,3	Габороне (0,3)	Республіка	Унітарна	17 140	0,735	46,19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Ботсвана)									
143	Есватіні (Королівство Есватіні)	1968	17,36	1,1	Мбабана (0,1)	Абсолютна монархія	Унітарна	8 090	0,611	39,22
144	Лесото (Королівство Лесото)	1966	30,35	2,1	Масеру (0,2)	Конституційна монархія	Унітарна	3 330	0,527	38,62
145	Намібія (Республіка Намібія)	1960	824,12	2,5	Віндгук (0,4)	Республіка	Унітарна	9 780	0,646	62,38
146	Південна Африка (Південно-африканська Республіка)	1910	1219,09	58,6	Преторія (2,4); Блумфонтейн (0,5); Кейптаун (4,4)	Республіка	Унітарна	12 670	0,709	89,18
<i>Австралія і Нова Зеландія</i>										
147	Австралія (Австралійський Союз)	1901	7682,30	25,3	Канберра (0,45)	Королівство Співдружності	Федерація	51 680	0,944	88,81
148	Нова Зеландія (Нова Зеландія)	1907	270,53	5,0	Веллінгтон (0,41)	Королівство Співдружності	Унітарна	44 090	0,931	77,56
<i>Мікронезія</i>										
149	Маршаллові Острови (Республіка Маршаллові Острови)	1991	0,18	0,06	Далап-Уліга-Даррті (0,02) (номінальна – Маджуро) (0,03)	Республіка	Унітарна	5 090	0,704	16,71
150	Науру	1968	0,02	0,01	неофіційна – Ярен	Республіка	Унітарна	17 820		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Науру)				(0,001)	у складі Співдружності				
151	Палау (Республіка Палау)	1994	0,49	0,02	Нгерулмуд (0,0003)	Республіка	Унітарна	19 580	0,826	11,14
152	Федеративні Штати Мікронезії (Федеративні Штати Мікронезії)	1991	0,71	0,1	Палікір (0,01)	Республіка	Федерація	3 640	0,620	12,84
153	Вануату (Республіка Вануату)	1980	12,19	0,3	Порт-Віла (0,05)	Республіка у складі Співдружності	Унітарна	3 320	0,609	27,10
<i>Меланезія</i>										
154	Папуа-Нова Гвінея (Незалежна Держава Папуа-Нова Гвінея)	1975	462,84	8,8	Порт-Морсбі (0,37)	Королівство Співдружності	Унітарна	4 360	0,555	54,48
155	Соломонові Острови (Соломонові Острови)	1978	28,37	0,7	Хоніара (0,08)	Королівство Співдружності	Унітарна	2 750	0,567	29,49
156	Фіджі (Республіка Фіджі)	1970	18,27	0,9	Сува (0,18)	Республіка у складі Співдружності	Унітарна	13 120	0,743	50,92
<i>Полінезія</i>										
157	Кірібаті (Республіка Кірібаті)	1979	0,81	0,1	Південна Тарава (0,06)	Республіка у складі Співдружності	Унітарна	4 650	0,630	13,98

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
158	Самоа (Незалежна Держава Самоа)	1962	2,83	0,2	Апіа (0,04)	Республіка у складі Співдружності	Унітарна	6 500	0,715	33,49
159	Тонга (Королівство Тонга)	1970	0,75	0,10	Нукалофа (0,02)	Конституційна монархія; монархія у складі Співдружності	Унітарна	7 000	0,725	23,41
160	Тувалу (Острови Тувалу)	1978	0,02	0,01	Фунафуті (0,007)	Королівство Співдружності	Унітарна	6 180		
<i>Північна Америка</i>										
161	Канада (Канада)	1867	9970,61	37,4	Оттава (1,4)	Республіка у складі Співдружності	Федерація	51 140	0,929	92,32
162	Сполучені Штати Америки (Сполучені Штати Америки)	1776	9372,61	329,2	Вашингтон (5,2)	Республіка	Федерація	66 080	0,926	92,59
<i>Центральна Америка</i>										
163	Беліз (Беліз)	1981	22,97	0,4	Бельмопан (0,02)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	6 700	0,716	42,09
164	Гондурас (Республіка Гондурас)	1821	112,09	9,7	Тегусігальпа (1,4)	Республіка	Унітарна	5 530	0,634	66,27
165	Гватемала	1881	108,89	17,6	Гватемала (2,9)	Республіка	Унітарна	8 870	0,663	76,85

Продовження додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	(Республіка Гватемала)									
166	Коста-Ріка (Республіка Коста-Ріка)	1821	51,10	5,1	Сан-Хосе (1,4)	Республіка	Унітарна	20 470	0,810	74,23
167	Мексика (Мексиканські Сполучені Штати)	1810	1958,20	126,6	Мехіко (21,9)	Республіка	Федерація	20 340	0,779	87,76
168	Нікарагуа (Республіка Нікарагуа)	1821	131,81	6,5	Манагуа (1,0)	Республіка	Унітарна	5 440	0,660	58,38
169	Панама (Республіка Панама)	1903	75,52	4,2	Панама (1,8)	Республіка	Унітарна	30 690	0,815	65,67
170	Сальвадор (Республіка Ель-Сальвадор)	1821	21,04	6,5	Сан-Сальвадор (1,1)	Республіка	Унітарна	8 720	0,673	73,35
<i>Карибський регіон</i>										
171	Антигуа та Барбуда (Антигуа та Барбуда)	1981	0,44	0,1	Сент-Джонс (0,02)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	21 780	0,778	33,40
172	Багамські Острови (Співдружність Багамських Островів)	1973	13,94	0,4	Нассау (0,28)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	37 420	0,814	35,39
173	Барбадос (Барбадос)	1966	0,43	0,3	Бріджтаун (0,09)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	15 770	0,814	53,14

Продовження додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
174	Гаїті (Республіка Гаїті)	1804	27,00	11,3	Порт-о-Пренс (2,6)	Республіка	Унітарна	3 040	0,510	47,95
175	Гренада (Гренада)	1974	0,34	0,1	Сент-Джорджес (0,04)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	16 080	0,779	31,59
176	Домініка (Співдружність Домініка)	1978	0,75	0,07	Розо (0,02)	Республіка	Унітарна	12 250	0,742	32,12
177	Домініканська Республіка (Домініканська Республіка)	1844	48,44	10,4	Санто-Домінго (3,2)	Республіка	Унітарна	18 300	0,756	71,11
178	Куба (Республіка Куба)	1898	110,86	11,2	Гавана (2,1)	Республіка	Унітарна		0,783	78,49
179	Сент-Вінсент і Гренадіни (Сент-Вінсент і Гренадіни)	1979	0,34	0,1	Кінгстаун (0,03)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	12 930	0,738	28,81
180	Сент-Кітс і Невіс (Федерація Сент-Кітс і Невіс)	1983	0,27	0,05	Бастер (0,01)	Монархія у складі Співдружності	Федерація	26 360	0,779	25,64
181	Сент-Люсія (Сент-Люсія)	1979	0,62	0,2	Кастрі (0,02)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	15 180	0,759	34,95
182	Тринідад і Тобаго (Республіка Тринідад і Тобаго)	1962	5,13	1,4	Порт-оф-Спейн (0,5)	Республіка у складі Співдружності	Унітарна	27 140	0,796	55,73

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
183	Ямайка (Ямайка)	1962	10,99	2,8	Кінгстон (0,6)	Монархія у складі Співдружності	Унітарна	9 940	0,734	55,87
<i>Південна Америка</i>										
184	Аргентина (Аргентинська Республіка)	1816	2780,09	44,9	Буенос- Айрес (15,0)	Республіка	Федерація	22 120	0,845	90,97
185	Болівія (Багатонаціо- нальна Держава Болівія)	1825	1098,58	11,5	Сукре (офіційно; (0,28)) Ла-Пас (фактично; (1,8))	Республіка	Унітарна	8 930	0,718	72,28
186	Бразилія (Федеративна Республіка Бразилія)	1822	8512,00	209,3	Бразіліа (4,5)	Республіка	Федерація	14 890	0,765	89,83
187	Венесуела (Боліварська Республіка Венесуела)	1821	912,05	28,5	Каракас (2,9)	Республіка	Федерація		0,711	71,11
188	Гайана (Кооперативна Республіка Гайана)	1966	215,08	0,8	Джорджтаун (0,1)	Республіка	Унітарна	13 540	0,682	45,40
189	Еквадор (Республіка Еквадор)	1809	272,05	17,3	Кіто (1,8)	Республіка	Унітарна	11 540	0,759	77,22
190	Колумбія (Республіка Колумбія)	1810	1141,75	50,4	Санта-Фе-де- Богота (10,6)	Республіка	Унітарна	15 510	0,767	79,16

Закінчення додатка В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
191	Парагвай (Республіка Парагвай)	1811	406,75	7,2	Асунсьйон (3,2)	Республіка	Унітарна	12 790	0,728	72,56
192	Перу (Республіка Перу)	1821	1 285,22	31,8	Ліма (10,4)	Республіка	Унітарна	12 790	0,777	84,07
193	Сурінам (Республіка Сурінам)	1975	163,82	0,6	Парамарібо (0,2)	Республіка	Унітарна	15 310	0,738	37,21
194	Уругвай (Східна Республіка Уругвай)	1825	176,22	3,5	Монтевідео (1,7)	Республіка	Унітарна	21 180	0,817	81,47
195	Чілі (Республіка Чілі)	1810	756,10	19,1	Сантьяго (6,7)	Республіка	Унітарна	25 920	0,851	86,51

Міжнародні організації

Офіційна назва міжнародної організації	Учасники міжнародної організації	Штаб-квартира	Сайт
1	2	3	4
Глобальні			
Універсальні Організація об'єднаних націй, ООН United Nations, UN	193 держави, спостерігачі – Ватикан, Держава Палестина	Нью-Йорк	https://www.un.org/
Співдружність націй Commonwealth of Nations	Велика Британія, Ангвіла і Барбуда, Австралія, Багами, Барбадос, Беліз, Канада, Гренада, Ямайка, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадіни, Соломонові острови, Тувалу, Ботсвана, Камерун, Гамбія, Гана, Кенія, Малаві, Маврікій, Мозамбік, Намібія, Нігерія, Руанда, Сейшельські острови, Сьєрра-Леоне, Південна Африка, Уганда, Замбія, Танзанія, Бангладеш, Індія, Мальдіви, Пакистан, Сингапур, Шрі-Ланка, Домініка, Гайана, Трінідад і Тобаго, Кіпр, Мальта, Фіджі, Кірібати, Науру, Самоа, Вануату, Есватіні, Лесото, Бруней, Малайзія, Тонга	Лондон	https://thewealth.org/

1	2	3	4
Група - 77 G77	133 держави, переважно з групи, що розвиваються	Нью-Йорк	http://g77.org/
<i>Військово-політичні</i>			
Організація Північноатлантичного договору, НАТО North Atlantic Treaty Organization, NATO	Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, США, Туреччина, Угорщина, Франція, Чехія, Литва, Латвія, Естонія, Румунія, Болгарія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чорногорія, Албанія, Північна Македонія	Брюссель	https://www.nato.int/
Міжпарламентський союз Inter-Parliamentary Union, IPU	163 держави разом з 10 регіональними парламентськими асамблеями, які є асоційованими членами	Женева	http://www.ipu.org/
Стамбульська ініціатива співробітництва, СІС Istanbul Cooperation Initiative, ICI	Держави-члени НАТО та Бахрейн, Катар, Кувейт, ОАЕ	Періодичні саміти	
Оборонний союз AUKUS	Австралія, Велика Британія, США		
<i>Економічні</i>			

1	2	3	4
Велика сімка Group of Seven, G7	США, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада	Щорічні зустрічі глав урядів	http://www.g7.org/
Велика двадцятка G20	Австралія, Аргентина, Бразилія, Велика Британія, Індія, Індонезія, Італія, Канада, Китай, Мексика, Республіка Корея, Німеччина, Південна Африка, Росія, Саудівська Аравія, США, Туреччина, Франція, Японія, ЄС. Постійні учасники зустрічей – МВФ, Світовий банк, Європейський центральний банк	Щорічні зустрічі міністрів фінансів і голів центрально-банків	https://www.g20.org/
Організація економічного співробітництва і розвитку, ОЕСР Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD	США, Велика Британія, Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Чілі, Чехія, Естонія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Іспанія, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Ізраїль, Італія, Японія, Республіка Корея, Латвія, Литва, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Польща, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Словаччина, Словенія, Швеція, Швейцарія, Туреччина	Париж	http://www.oecd.org/
БРІКС BRICS	Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка	Регулярні саміти	https://brics.ctni.hgov/
Ісламська вісімка	Бангладеш, Єгипет, Індонезія, Іран, Малайзія, Нігерія, Пакистан, Туреччина	Стамбул	https://developing8.org/

1	2	3	4
Organization for Economic Cooperation, D-8			
Світова організація торгівлі, СОТ World Trade Organization, WTO	160 держав та 4 митні території	Женева	https://www.wto.org/
Міжнародний валютний фонд, МВФ International Monetary Fund, IMF	189 держав	Вашингтон	http://www.imf.org
Група Світового банку World Bank Group	Світовий банк (Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародна асоціація розвитку (МАР)); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (БАГІ); Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦІС)	Вашингтон	http://www.worldbank.org
Всесвітній економічний форум, ВЕФ World Economic Forum	Понад 1000 великих компаній та урядових організацій з різних держав	Женева	https://www.weforum.org/
Паризький клуб кредиторів Paris Club	Постійні члени: Німеччина, США, Італія, Японія, Франція, Швейцарія, Іспанія, Австралія,	Париж	https://clubdeparis.org/

1	2	3	4
Новий банк розвитку БРІКС New Development Bank BRICS	Австрія, Бельгія, Велика Британія, Данія, Ізраїль, Ірландія, Канада, Нідерланди, Норвегія, Росія, Республіка Корея, Фінляндія, Швеція, Бразилія	Шанхай	http://ndb.int/
<i>Природоохоронні</i>			
Програма ООН з довкілля, ЮНЕП United Nations Environment Programme, UNEP	Члени ООН	Найробі	https://www.unep.org/
Міжнародний союз охорони природи, МСОП International Union for Conservation of Nature, IUCN	Понад 1400 членів з 170 держав світу	Гланд (Швейцарія)	https://www.iucn.org/
Всесвітній фонд природи World Wide Fund for Nature, WWF	Працює в понад 130 державах світу	Морж (Швейцарія)	https://wwf.org/
Грінпіс Greenpeace	Національні і регіональні організації у 47 державах Європи, Азії та Америки	Амстердам	https://www.greenpeace.org/global/
<i>Спеціалізовані</i>			

1	2	3	4
Організація країн-експортерів нафти, ОПЕК	Алжир, Ангола, Венесуела, Габон, Екваторіальна Гвінея, Ірак, Іран, Конго, Кувейт,	Відень	https://www.oprec.org/oprec_web/en/
The Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC	Лівія, Нігерія, ОАЕ, Саудівська Аравія		
Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, ФАО Food and Agriculture Organization, FAO	Члени ООН	Рим	http://www.fao.org
Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку, ЮНІДО United Nations Industrial Development Organization, UNIDO	170 держав	Відень	https://www.unido.org/
Міжнародна агенція з атомної енергії, МАГАТЕ International Atomic Energy Agency, IAEA	170 держав	Відень	https://www.iaea.a.org/
Універсальні		Регіональні	

1	2	3	4
Європейський Союз, ЄС European Union, EU	Бельгія, Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція, Данія, Ірландія, Греція, Португалія, Іспанія, Австрія, Фінляндія, Швеція, Латвія, Литва, Естонія, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія, Угорщина, Кіпр, Болгарія, Румунія, Хорватія	Брюссель	https://europa.eu/eu/eur-union/index_en
Центральноєвропейська ініціатива, ЦЄІ Central European Initiative, CEI	Албанія, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Чехія, Угорщина, Україна, Італія, Північна Македонія, Молдова, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Чорногорія	Трієст	https://www.cei.int/
Вишеградська група (Вишеградська четвірка) Visegrad Group, V4	Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина	Ротаційне головування	https://www.visegradgroup.eu/
Рада держав Балтійського моря, РДБМ Council of the Baltic Sea States, CBSS	Данія, Естонія, ЄС, Фінляндія, Німеччина, Литва, Польща, Ісландія, Латвія, Норвегія, Росія, Швеція	Стокгольм	http://www.cbs.org/
Організація за демократію та економічний розвиток, ГУАМ	Азербайджан, Грузія, Молдова, Україна	Київ	http://guam-organization.org/

1	2	3	4
Organization for Democracy and Economic Development, GUAM			
Асоціація держав Південно-Східної Азії, ASEAN Association of South East Asian Nations, ASEAN	Філіппіни, Малайзія, Індонезія, Сінгапур, Таїланд, Бруней, В'єтнам, Лаос, М'янма, Камбоджа. Папуа-Нова Гвінея як країна-спостерігач	Джакарта	http://www.asean.org
АСЕАН плюс три ASEAN Plus Three, АРТ	Члени АСЕАН плюс Китай, Японія, Республіка Корея		http://www.asean.org/asean/external-relations/asean-3
Африканський Союз, AC African Union, AU	Алжир, Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Кабо-Верде, Камерун, ЦАР, Чад, Комори, ДРК, Конго, Кот-д'Івуар, Джибуті, Єгипет, Екваторіальна Гвінея, Ерітрея, Есватіні, Ефіопія, Габон, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кенія, Лесото, Ліберія, Лівія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мавританія, Мавритій, Марокко, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Руанда, Західна Сахара, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сейшельські Острови, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Південна Африка, Південний Судан, Судан, Танзанія, Того, Туніс, Уганда, Замбія, Зімбабве	Аддіс-Абеба	https://au.int/en

1	2	3	4
<p>Організація ісламського співробітництва, ОІС Organisation of the Islamic Cooperation, ОІС</p>	<p>Афганістан, Албанія, Алжир, Азербайджан, Бахрейн, Бангладеш, Бенін, Бруней, Буркіна-Фасо, Камерун, Чад, Комори, Кот-д'Івуар, Джибуті, Єгипет, Габон, Гамбія, Гвінея, Гвінея-Бісау, Гайана, Індонезія, Іран, Ірак, Йорданія, Казахстан, Кувейт, Киргизстан, Ліван, Лівія, Малайзія, Мальдіви, Малі, Мавританія, Марокко, Мозамбік, Нігер, Нігерія, Оман, Пакистан, Палестина, Катар, Саудівська Аравія, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Судан, Суринам, Сирія, Таджикистан, Того, Туніс, Туреччина, Туркменістан, Уганда, ОАЕ, Ємен, Узбекистан</p>	<p>Джидда</p>	<p>https://www.oic-oci.org/</p>
<p>Ліга Арабських Держав League of Arab States</p>	<p>Алжир, Бахрейн, Джибуті, Єгипет, Ємен, Ірак, Йорданія, Катар, Комори, Кувейт, Ліван, Лівія, Мавританія, Марокко, ОАЕ, Оман, Палестинська держава, Саудівська Аравія, Сомалі, Судан, Туніс</p>	<p>Каїр</p>	<p>http://www.leagueofarabstates.net/ar/Pages/default.aspx</p>
<p>Рада співробітництва держав Перської затоки Gulf Cooperation Council, GCC</p>	<p>Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, Саудівська Аравія, ОАЕ</p>	<p>Ер-Ріяд</p>	<p>http://www.gcc-sg.org/</p>
<p>Асоціація регіонального співробітництва Південної Азії</p>	<p>Афганістан, Бангладеш, Бутан, Мальдіви, Непал, Пакистан, Індія, Шрі-Ланка</p>	<p>Катманду</p>	<p>https://www.sarc-sec.org/</p>

1	2	3	4
South Asian Association for Regional Cooperation, SAARC			
Конференція із взаємодії і заходів зміцнення довіри в Азії Conferece on Interaction and Confidence-building Measures in Asia, CICA	Афганістан, Азербайджан, Бахрейн, Бангладеш, Камбоджа, Китай, Єгипет, Індія, Іран, Ірак, Ізраїль, Йорданія, Казахстан, Республіка Корея, Киргизстан, Монголія, Пакистан, Палестина, Катар, Росія, Шрі-Ланка, Таджикистан, Таїланд, Туреччина, ОАЕ, Узбекистан, В'єтнам	Алмаги	http://www.s-cica.org/
Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво, АТЕС Asia-Pacific Economic Cooperation, АРЕС	Австралія, Бруней, Індонезія, Канада, Малайзія, Нова Зеландія, Республіка Корея, Сінгапур, США, Таїланд, Філіппіни, Китай, Гонконг (Китай), Японія, Тайбей (Тайвань), Мексика, Папуа-Нова Гвінея, Чілі, В'єтнам, Перу, Росія	Сінгапур	https://www.ap-ec.org/
Організація Американських Держав, ОАД Organization of American States, OAS	Антигуа і Барбуда, Аргентина, Багамські Острови, Барбадос, Беліз, Болівія, Бразилія, Венесуела, Гаїті, Гондурас, Гаяна, Гватемала, Гренада, Домініка, Домініканська Республіка, Еквадор, Сальвадор, Канада, Колумбія, Коста-Ріка, Куба, Мексика, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, США, Суринам, Тринідад і Тобаго, Уругвай, Чілі, Ямайка	Вашингтон	http://www.oas.org/tg/en/

1	2	3	4
Союз південноамериканських націй Union of South American Nations Unión de Naciones Suramericanas, UNASUR	Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Гайана, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Венесуела	Кіто	http://www.unasurs.org/
Система центральноамериканської інтеграції Sistema de la Integración Centroamericana, SICA	Беліз, Коста-Ріка, Гватемала, Гондурас, Нікарагуа, Панама, Сальвадор; асоційований член – Домініканська Республіка	Сан-Сальвадор	https://www.sica.int/
Співдружність Незалежних Держав, СНД Commonwealth of Independent States, CIS	Росія, Білорусь, Молдова, Азербайджан, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Узбекистан	Мінськ	https://e-cis.info/
Тюркська рада Turkic Council	Азербайджан, Казахстан, Киргизстан, Туреччина, Узбекистан	Анкара	https://www.turkcon.org/en
<i>Військово-політичні</i>			
Рада Європи Council of Europe	Велика Британія, Бельгія, Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція, Данія, Ірландія, Греція, Португалія, Іспанія, Австрія, Фінляндія, Швеція, Латвія, Литва, Естонія, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія,	Страсбург	https://www.coe.int/en/web/portals/home

1	2	3	4
	Угорщина, Кіпр, Болгарія, Румунія, Хорватія, Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія, Україна, Туреччина, Росія, Албанія, Андорра, Сан-Маріно, Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Сербія, Монако, Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія		
Організація з безпеки і співробітництва в Європі, ОБСЄ Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE	57 держав: усі держави Європи, Південного Кавказу, Центральної Азії, США, Канада, Туреччина, Кіпр, Росія, Монголія	Відень	https://www.osce.org/
Тихоокеанський пакт безпеки, АНЗЮС Security Treaty - Australia, New Zealand, United States, ANZUS	Австралія, Нова Зеландія, США	Періодичні зустрічі глав військових і зовнішньополітичних відомств	
Організація договору про колективну безпеку, ОДКБ (Ташкентський договір) Collective Security Treaty Organization, CSTO	Росія, Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан	Москва	https://odkb-csto.org/

1	2	3	4
Міжнародна конференція з проблем регіону Великих озер International Conference on the Great Lakes Region, ICGLR	Ангола, Бурунді, ЦАР, ДРК, Конго, Кенія, Руанда, Південний Судан, Судан, Танзанія, Уганда, Замбія	Бужумбур (Бурунді)	http://www.icglr.org/
<i>Економічні</i>			
Європейська асоціація вільної торгівлі, ЄАВТ European Free Trade Association, EFTA	Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія	Женева	https://www.efta.int/
Організація Чорноморського економічного співробітництва, ОЧЕС Organization of Black Sea Economic Cooperation, BSEC	Україна, Азербайджан, Албанія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Туреччина, Північна Македонія	Стамбул	http://www.bsec-organization.org/
Центральноєвропейська асоціація вільної торгівлі Central European Free Trade Agreement, CEFTA	Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Молдова, Сербія, Чорногорія, Косово	Брюссель	https://cefta.int/
Угода між США, Мексикою та Канадою	США, Канада, Мексика		https://ustr.gov/usmca

1	2	3	4
United States-Mexico-Canada Agreement, USMCA			
Економічний союз країн Південної Америки, МЕРКОСУР	Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай, Венесуела. Асоційовані члени: Чілі, Болівія,	Монтевідео	http://www.mercosur.int/
Mercado Común del Sur, MERCOSUR	Перу, Колумбія, Еквадор		
Асоціація латиноамериканської інтеграції Asociación Latinoamericana de Integración, ALADI	Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Куба, Чілі, Колумбія, Еквадор, Мексика, Парагвай, Перу, Уругвай.	Монтевідео	http://www.aladi.org/sitioaladi/
Андське співтовариство ісл. Comunidad Andina, CAN англ. Andean Community of Nations, ACN	Болівія, Колумбія, Еквадор, Перу	Ліма	http://www.comunidadandina.org/
Карибська співдружність, КАРІКОМ Caribbean Community, CARICOM	Гаяна, Барбадос, Ямайка, Тринідад і Тобаго, Гаїті, Антигуа і Барбуда, Монсеррат, Сент-Кітс і Невіс, Домініка, Гренада, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадіни, Беліз, Суринам, Багамські Острови	Джорджтаун	https://caricom.org/

1	2	3	4
<p>Форум Тихоокеанських островів Pacific Islands Forum</p>	<p>Австралія, Острови Кука, Фіджі, Французька Полінезія, Кірібаті, Маршалові Острови, Ніуе, Мікронезія, Науру, Нова Каледонія, Нова Зеландія, Палау, Папуа-Нова Гвінея, Самоа, Соломонові Острови, Тонга, Тувалу, Вануату</p>	<p>Сува (Фіджі)</p>	<p>http://www.forumsec.org/</p>
<p>Шанхайська організація співробітництва, ШОС Shanghai Cooperation Organisation, SCO</p>	<p>Китай, Індія, Казахстан, Киргизстан, Пакистан, Росія, Таджикистан, Узбекистан</p>	<p>Пекін</p>	<p>http://www.sectsco.org/</p>
<p>План Коломбо Colombo Plan</p>	<p>Афганістан, Австралія, Бангладеш, Бруней, Бутан, В'єтнам, Індія, Індонезія, Іран, Лаос, Малайзія, Мальдіви, Монголія, М'янма, Непал, Нова Зеландія, Пакистан, Папуа-Нова Гвінея, США, Саудівська Аравія, Сінгапур, Тайланд, Фіджі, Філіппіни, Шрі-Ланка, Республіка Корея, Японія</p>	<p>Коломбо</p>	<p>https://colombo-plan.org/</p>
<p>Всеохоплююче регіональне економічне партнерство, ВРЕП Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP</p>	<p>Австралія, Нова Зеландія, Бруней, Лаос, В'єтнам, Китай, Камбоджа, М'янма, Японія, Республіка Корея, Тайланд, Філіппіни, Індонезія, Малайзія, Сінгапур</p>	<p>Ханой</p>	<p>https://rcepsec.org/</p>
<p>Союз Арабського Магрибу Arab Maghreb Union, UMA</p>	<p>Алжир, Мавританія, Марокко, Лівія, Туніс</p>	<p>Рабат</p>	<p>https://maghreb-arabe.org/</p>

1	2	3	4
Економічне співтовариство країн Східної та Південної Африки Common Market for Eastern and Southern Africa, COMESA	Бурунді, Комори, Джибуті, Єгипет, Замбія, Зімбабве, Кенія, ДРК, Лівія, Маврікій, Мадагаскар, Малаві, Руанда, Есватіні, Сейшельські Острови, Судан, Уганда, Ерітрея, Ефіопія, Сомалі, Туніс	Лусака	https://www.comesa.int/
Східноафриканське співтовариство East African Community, EAC	Бурунді, Кенія, Танзанія, Руанда, Уганда, Південний Судан	Аруша (Танзанія)	https://www.eac.int/
Співтовариство держав Сахелю та Сахари Community of Sahel-Saharan States, CEN-SAD	Бенін, Буркіна-Фасо, Кабо-Верде, ЦАР, Чад, Комори, Джибуті, Єгипет, Ерітрея, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кот-д'Івуар, Кенія, Лівія, Лівія, Малі, Мавританія, Марокко, Нігер, Нігерія, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Судан, Того, Туніс	Тріполі	http://www.cen-sad.org/
Економічне співтовариство країн Західної Африки Economic Community of West African States, ECOWAS	Кабо-Верде, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Лівія, Малі, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Бенін, Буркіна Фасо, Кот-д'Івуар, Нігер, Нігерія, Того	Абуджа	https://www.ecowas.int/
Економічне співтовариство країн Центральної Африки Economic Community of Central African States, ECCAS	Ангола, Бурунді, Габон, ДРК, Екваторіальна Гвінея, Камерун, Конго, Сан-Томе і Принсіпі, Руанда, ЦАР, Чад	Лібревіль	https://eeac-ecscas.org/en/

1	2	3	4
Південноафриканський митний союз Southern African Customs Union, SACU	Південна Африка, Ботсвана, Лесото, Намібія, Есватіні	Віндгук	https://www.sacu.int/
Співтовариство розвитку Півдня Африки Southern African Development Community, SADC	Ангола, Ботсвана, Комори, ДРК, Есватіні, Лесото, Маврікій, Мадагаскар, Малаві, Мозамбік, Намібія, Сейшелські Острови, Південна Африка, Танзанія, Замбія, Зімбабве	Габороне	https://www.sadc.int/
Міжурядовий орган з питань розвитку Intergovernmental Authority on Development, IGAD	Джібуті, Ерітрея, Кенія, Ефіопія, Сомалі, Судан, Уганда, Південний Судан	Джібуті	https://igad.int/
<i>Природоохоронні</i>			
Європейська агенція довкілля European Environment Agency, EEA	27 країн ЄС, Велика Британія, Ісландія, Сербія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія, Туреччина. Співпрацюють з ЕЕА Албанія, Чорногорія, Косово, Боснія та Герцеговина, Північна Македонія,	Копенгаген	https://www.eea.europa.eu/
Договір Амазонської кооперації (Амазонський пакт) Amazon Cooperation Treaty Organization, ACTO	Бразилія, Бразилія, Венесуела, Еквадор, Перу, Гаяна, Колумбія, Суринам	Бразилія	http://www.otc-a-official.info/

Головні ознаки держави

<ol style="list-style-type: none"> 1. Чітко визначена територія 2. Постійне населення 3. Суверенітет (самостійна політична влада): внутрішній (визнання влади населенням) зовнішній (незалежність у зовнішніх відносинах) 	Суверенна держава
--	-------------------

Квазідержави

<i>Типи</i>	<i>Головні ознаки</i>	<i>Приклади</i>
Неутверджені держави, крихкі держави (failed states)	Володіють усіма атрибутами державності. Проте внутрішній суверенітет обмежений – не здатні забезпечувати базову безпеку та надавати населенню усі державні послуги, корумповані, жорстке ставлення до меншин та опозиції, неефективний режим влади	Афганістан, Сирія, Ірак, Ємен, Сомалі, Південний Судан
Частково визнані держави (de facto states)	Території, які проголосили себе державами, володіють такими атрибутами державності, як населення, територія, уряд, збройні сили, державна символіка, національна валюта та ін., але визнані дипломатично не усіма державами світу	Західна Сахара, Косово, Палестина, Тайвань
Невизнані держави	Володіють усіма атрибутами держави, але зовнішній суверенітет обмежений, офіційно не визнані більшістю державами світу	Абхазія, Ва, Північний Кіпр, Шан, Придністров'я, Сомаліленд
Держави-юрисдикції, екстериторіальне державне утворення	Держави, які володіють внутрішнім і зовнішнім суверенітетом, але не мають державної території, існує інститут громадянства	Суверенний Мальтійський Орден, Ватикан
Протодержави (proto-state)	Території з домінуванням певного етносу, що змагається за суверенітет. Часто мають автономією у складі інших держав, або є окремими адміністративними одиницями. Володіють лише окремими атрибутами державності	Курдистан, Країна Басків, Логон

Форми політичної організації держав

Типи політичних режимів

<i>Типи</i>	<i>Підтипи</i>
Демократичний	Ліберальний
	Соціал-ліберальний
	Християнсько-демократичний
	Національно-демократичний
Авторитарний	Монархістський
	Теократичний
	Персоналістський
	Військово-бюрократичний
	Путінізм
Тоталітарний	Фашизм
	Нацизм
	Сталінізм
	Радянський тоталітаризм
	Комунізм
	Сучасний тоталітаризм
Гібридний	Анократія
	Демократура
	Охлократія
	Олігархія
Анархічний	

Форми державного правління

Форми	Головні ознаки	Приклади
<i>Республіка</i> – всі вищі органи державної влади або обираються, або формуються загальнонаціональною представницькою установою (парламентом)		
<i>Президентська</i>	Прямі вибори парламенту і президента. Президент є главою держави і її виконавчої влади	США, Індонезія, Мексика
<i>Парламентська</i>	Прямі вибори парламенту, який формує уряд. Парламент обирає президента. Посади президента іноді немає	Австрія, Німеччина, Італія, ПАР
<i>Змішана</i>	Прямі вибори парламенту і президента. Президент є главою держави. Главою виконавчої влади є прем'єр-міністр, уряд призначається парламентом	Україна, Франція, Португалія, Польща, Росія
<i>Монархія</i> – форма правління, за якої верховна державна влада юридично належить одній особі – монарху (королю, імператору тощо) і передається в порядку престолонаслідування		
<i>Конституційна</i>	Влада монарха обмежується конституцією. Прямі вибори парламенту. Виконавча влада належить уряду	Велика Британія, Норвегія, Японія
<i>Абсолютна</i>	Уся державна влада в руках монарха, немає представницьких органів влади. Уряд призначає монарх	Оман, Катар, Бруней
<i>Теократична</i>	Абсолютна влада релігійного лідера поєднується з державною владою	Мальтійський Орден, Ватикан, Саудівська Аравія
<i>Виборна</i>	Монархи обираються серед правителів-спадкоємців на певний термін або довічно	Камбоджа, Малайзія, ОАЕ, Есватіні

Типи держав за формою територіального устрою

<i>Типи</i>	<i>Головні ознаки</i>	<i>Приклади</i>
<i>Унітарна форма</i>	адміністративно-територіального устрою – зв'язки між державою і АТО* мають адміністративний характер, здійснюються за принципом субординації	
<i>Симетрична унітарна держава</i>	Територія країни поділяється на АТО, які не мають політичної самостійності. АТО мають однаковий статус	Японія, Польща
<i>Асиметрична унітарна держава</i>	Територіальні частини (АТО й окремі автономії) мають різний правовий статус	Україна, Китай, Данія
<i>Регіональна унітарна держава</i>	Поділена на автономні утворення з обмеженими повноваженнями, керуються з центру. Або автономією наділені лише окремі території, або автономією володіють АТО середнього і найнижчого рівня	Іспанія, Італія
<i>Федеративна форма</i>	політико-адміністративного устрою – політичні зв'язки між державою і суб'єктами федерації відбуваються за принципом субсидіарності	
<i>Симетрична федеративна держава</i>	Усі суб'єкти федерації наділені рівним політичним і правовим статусом	Німеччина, Нігерія
<i>Асиметрична федеративна держава</i>	Суб'єкти федерації мають нерівномірний політико-правовий статус, поряд з автономіями існують території (АТО) з меншими повноваженнями	США, Канада, Індія, Бразилія
<i>Складна федеративна держава</i>	Одночасно діють різні моделі адміністративно-територіального устрою, територіальні одиниці мають різний правовий і політичний статус та різні принципи внутрішнього поділу	Бельгія, Боснія і Герцеговина

*АТО – адміністративно-територіальні одиниці.

Співдружність націй

Співдружність націй (англ. *Commonwealth of Nations*), раніше відома як Британська Співдружність – асоціація суверенних держав, які раніше входили до Британської імперії, визнають британського монарха як символ вільного єднання. Співдружність націй не є політичним союзом, це міждержавна організація, до якої належить 54 країни-члени.

Формально держави-члени Співдружності не вважаються чужоземними одна щодо іншої, тому дипломатичні місії в цих країнах визначаються не як посольства, а як «високі комісії».

Символ вільної асоціації держав – Глава Співдружності націй, церемоніальні обов'язки якого виконує королева Єлизавета II.

Станом на 2020 рік існує 16 *королівств Співдружності*: Антигуа і Барбуда, Австралія, Багами, Барбадос, Беліз, Канада, Гренада, Ямайка, Нова Зеландія, Папуа-Нова Гвінея, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадіни, Соломонові острови, Тувалу, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Незалежно від своїх обов'язків Глави, Єлизавета II є також монархом шістнадцяти держав-членів, відомих як королівства Співдружності.

Республіками є 31 країни-члени Співдружності Націй. Це суверенні держави з республіканською формою правління: Ботсвана, Камерун, Гамбія, Гана, Кенія, Малаві, Маврікій, Мозамбік, Намібія, Нігерія, Руанда, Сейшельські острови, Сьєрра-Леоне, ПАР, Уганда, Замбія, Танзанія, Бангладеш, Індія, Мальдіви, Пакистан, Сінгапур, Шрі-Ланка, Домініка, Гайана, Трінідад і Тобаго, Кіпр, Мальта, Фіджі, Кірібаті, Науру, Самоа, Вануату. Республіки у складі Співдружності – колишні колонії Британської імперії (крім Мозамбіку і Руанди), що здобули незалежність. Єлизавета II не є главою держав-республік Співдружності націй, не має владних повноважень, а лише є символом вільної асоціації членів Співдружності.

Держави у складі Співдружності націй, що мають власного монарха – Есватіні, Лесото, Бруней, Малайзія, Тонга.

За час існування організації дві держави припинили членство – Ірландія (1949) та Зімбабве (2003).

Перспективними членами організації є Сомаліленд (заявка 2009 року, як спостерігач), Південний Судан (2011), Сурінам (2012), Бурунді (2013), Зімбабве (2018).

Індекс глобалізації КОФ

<i>Субіндекси, показники</i>	<i>Ваги , %</i>	<i>Субіндекси, показники</i>	<i>Ваги, %</i>
<i>Економічна глобалізація, de facto</i>	33,3	<i>Економічна глобалізація, de jure</i>	33,3
<i>Торговельна глобалізація, de facto</i>	50,0	<i>Торговельна глобалізація, de jure</i>	50,0
Торгівля товарами (% ВВП)	37,1	Торговельне регулювання	26,2
Торгівля послугами (% ВВП)	43,4	Податкові надходження від міжнародної торгівлі (% від поточних доходів)	27,9
Диверсифікація торговельних партнерів	19,5	Середній рівень тарифів	27,5
		Торговельні угоди	18,4
<i>Фінансова глобалізація, de facto</i>	50,0	<i>Фінансова глобалізація, de jure</i>	50,0
Прямі іноземні інвестиції (% ВВП)	26,4	Інвестиційні обмеження	30,6
Портфельні інвестиції (% ВВП)	16,8	Відкритість руху капіталів і кредитів	39,0
Зовнішній борг (% від ВВП)	28,1	Міжнародні інвестиційні угоди	30,4
Міжнародні резерви (% від ВВП)	1,3		
Міжнародний баланс платежів (% від ВВП)	27,3		
<i>Соціальна глобалізація, de facto</i>	33,3	<i>Соціальна глобалізація, de jure</i>	33,3
<i>Міжособистісна глобалізація, de facto</i>	33,3	<i>Міжособистісна глобалізація, de jure</i>	33,3

Міжнародний потік голосового зв'язку (вхідні і вихідні дзвінки зі стаціонарних і мобільних телефонів, хвилин на особу)	20,5	Телефонна передплата (кількість абонентів передплаченого стаціонарного і мобільного зв'язку, % від населення)	39,4
Міжнародні перекази (на особу)	22,0	Свобода візитів (частка країн, для громадян якої потрібна віза, щоб відвідати дану країну)	32,3
Міжнародний туризм (в'їзний і виїзний, % від населення)	21,5	Міжнародні аеропорти (на особу)	28,4
Іноземні студенти	18,9		
Міграція (частка осіб, народжених поза межами держави, % від населення)	17,1		
<i>Інформаційна глобалізація, de facto</i>	33,3	<i>Інформаційна глобалізація, de jure</i>	33,3
Використання широкосмугового інтернет постачання	41,4	Телебачення (% домогосподарств)	37,5
Патентні заявки (% населення)	29,2	Інтернет-користувачі (індивідуальні, % від населення)	42,6
Високотехнологічний експорт товарів (% від експорту товарів)	29,4	Свобода преси	19,9
<i>Культурна глобалізація, de facto</i>	33,3	<i>Культурна глобалізація, de jure</i>	33,3
Торгівля культурним продуктом (вартість експорту й імпорту)	28,6	Гендерний паритет (відношення дівчаток до	31,1

		хлопчиків у початковій школі)	
Торгівля особистими послугами (експорт і імпорт особистих послуг)	24,7	Людський капітал	41,6
Заявки на використання торгових знаків (кількість заявок нерезидентів, % усіх заявок)	8,2	Громадянські свободи (свобода висловлювань і віросповідання, прав організацій і об'єднань громадян, верховенство права і особистої незалежності, індивідуальні права людини)	35,2
Кількість ресторанів МакДональдс (на особу)	21,9		
Кількість магазинів ІКЕА (на особу)	16,5		
Політична глобалізація, de facto	33,3	Політична глобалізація, de jure	33,3
Посольства (кількість у країні)	37,1	Міжнародні організації (кількість міжнародних організацій, членом яких є країна)	36,5
Участь у миротворчих місіях ООН (% від населення)	24,7	Міжнародні угоди (кількість підписаних найвищими органами влади з 1945 року)	32,6
Міжнародні неурядові організації (кількість міжнародних НУО, членами яких є громадяни країни)	38,2	Кількість партнерів інвестиційних угод (кількість партнерів підписаних двосторонніх угод)	30,9

Укладено за:

KOF Globalization Index: Further Information [Electronic resource]. – Mode of access : https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Medienmitteilungen/Globalisierungsindex/KOFGI_2020_structur.pdf

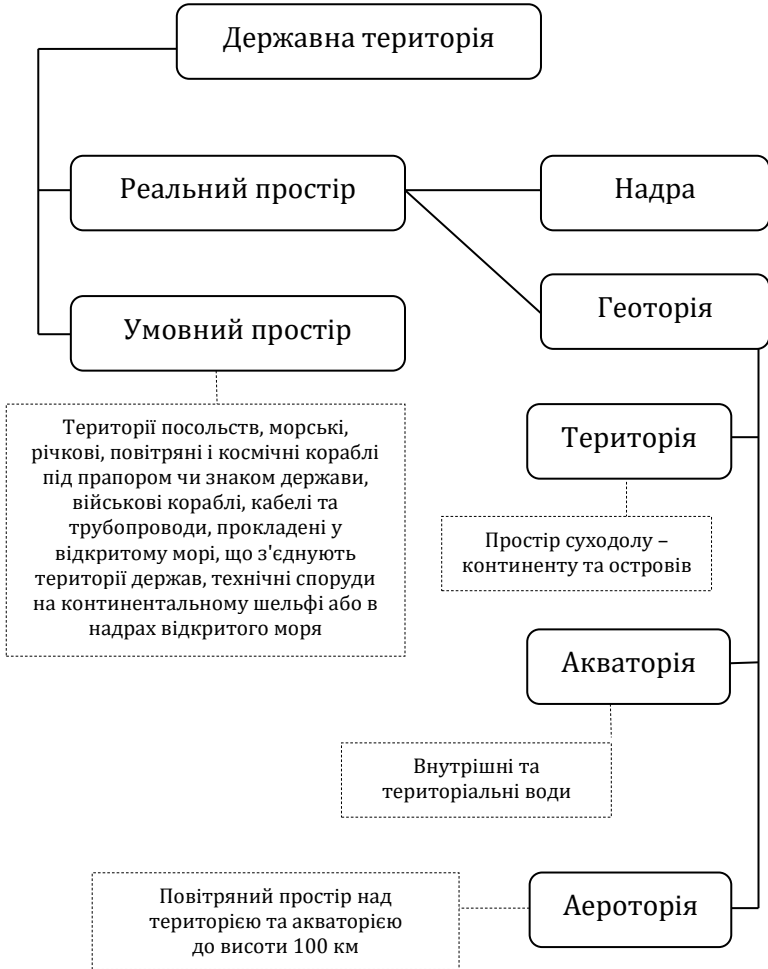
Індекс крихких держав, 2020 р.

Номер за/п	Держава	Номер за/п	Держава
1	Ємен	89	Бутан
2	Сомалі	90	Еквадор
3	Південний Судан	91	Ґабон
4	Сирія	92	Туркменістан
5	ДРК	93	Україна
6	ЦАР	94	Сальвадор
7	Чад	92	Саудівська Аравія
8	Судан	93	Туніс
9	Афганістан	94	Індонезія
10	Зімбабве	161	Франція
11	Бурунді	162	Бельгія
12	Камерун	163	Сінгапур
13	Гаїті	164	Словенія
14	Нігерія	165	Австрія
15	Ґвінея	166	Португалія
16	Малі	167	Німеччина
17	Ірак	168	Нідерланди
18	Ерїтрея	169	Ірландія
19	Нігер	170	Австралія
20	Лівія	171	Люксембург
21	Ефіопія	172	Канада
22	М'янма	173	Швеція
23	Ґвінея-Бісау	174	Нова Зеландія
24	Уганда	175	Ісландія
25	Пакистан	176	Данія
26	Конго	177	Швейцарія
27	Мозамбік	178	Норвегія
28	Венесуела	179	Фінляндія

Укладено за:

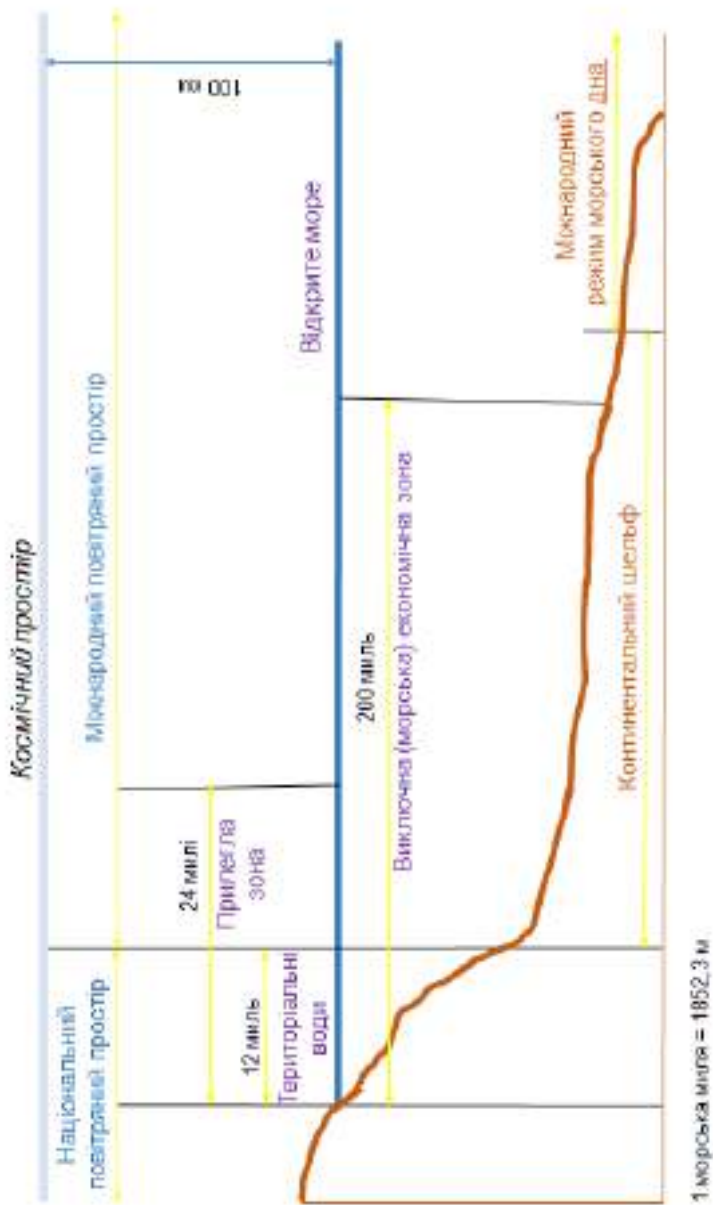
Fragile States Index 2020/ The Fund for Peace [Electronic resource]. – Mode of access : <https://fragilestatesindex.org/data/>

Елементи державної території

Додаток К

Морський і повітряний простір держави за Конвенцією ООН з морського права 1982 року

Групування держав за площею території, 2020 рік

Група (од.)	Площа	Держави
Надвеликі (7)	Понад 3 млн км ²	Росія (17,1 млн), Канада (10), Китай (9,6), США (9,4), Бразилія (8,5), Австралія (7,7), Індія (3,3)
Дуже великі (22)	1–3 млн км ²	Аргентина, Казахстан, Алжир, ДРК, Саудівська Аравія, Мексика, Індонезія, Судан, Лівія, Іран, Монголія, Ангола, Ефіопія, Мавританія, Малі, Чад, Південна Африка, Нігер, Перу, Колумбія, Болівія, Єгипет
Великі (22)	0,5–1 млн км ²	Танзанія, Нігерія, Венесуела, Намібія, Мозамбік, Пакистан, Туреччина, Чілі, Замбія, М'янма, Афганістан, Південний Судан, Сомалі, ЦАР, Україна, Мадагаскар, Ботсвана, Кенія, Франція, Ємен, Таїланд, Іспанія
Середні (33)	200–500 тис. км ²	Туркменістан, Камерун, Папуа-Нова Гвінея, Швеція, Узбекистан, Марокко, Ірак, Парагвай, Зімбабве, Японія, Німеччина, Конго, Фінляндія, В'єтнам, Малайзія, Норвегія, Польща, Кот-д'Івуар, Італія, Філіппіни, Еквадор, Буркіна Фасо, Нова Зеландія, Габон, Гвінея, Велика Британія, Гана, Румунія, Лаос, Уганда, Гайана, Оман, Білорусь
Малі (66)	20–200 тис. км ²	Киргизстан, Сенегал, Сирія, Камбоджа, Уругвай, Туніс, Суринам, Непал, Бангладеш, Таджикистан, Греція, Нікарагуа, КНДР, Малаві, Еритрея, Бенін, Гондурас, Болгарія, Куба, Гватемала, Ісландія, Південна Корея, Ліберія, Угорщина, Португалія, Йорданія, Сербія, Азербайджан, Австрія, ОАЕ, Чехія, Панама, Сьєра-Леоне, Ірландія, Грузія, Шрі-Ланка, Литва, Латвія, Того, Хорватія, Боснія та Герцеговина, Коста-Ріка, Словаччина, Домініканська Республіка, Бутан, Естонія, Данія, Нідерланди, Швейцарія, Гвінея-Бісау, Молдова, Бельгія, Лесото, Вірменія, Албанія, Соломонові Острови, Екваторіальна Гвінея, Бурунді, Гаїті, Руанда, Північна Македонія, Джибуті, Беліз, Сальвадор, Ізраїль, Словенія
Дуже малі (18)	1–20 тис. км ²	Фіджі, Кувейт, Есватіні, Багамські Острови, Вануату, Катар, Ямайка, Гамбія, Ліван, Кіпр, Бруней, Тринідад і Тобаго, Кабо-Верде, Західне Самоа, Люксембург, Маврійські, Комори, Сан-Томе і Принсіпі
Мікро-держави (24)	Менше 1 тис. км ²	Кірібаті, Тонга, Федеративні Штати Мікронезії, Домініка, Бахрейн, Сінгапур, Сент-Люсія, Палау, Андорра, Сейшельські Острови, Антигуа і Барбуда, Барбадос, Сент-Вінсент і Гренадіни, Гренада, Мальта, Мальдіви, Сент-Кітс і Невіс, Маршаллові Острови, Ліхтенштейн, Сан-Маріно, Тувалу, Науру, Монако, Ватикан

Головні форми державної території

<i>Форма, конфігурація</i>	<i>Приклади</i>
<i>Компактна форма</i>	Франція, Польща, Румунія, Ефіопія
<i>Видовжена форма</i>	Чілі, Італія, Норвегія, В'єтнам
<i>Складна конфігурація</i>	Узбекистан, Хорватія, Індія, Лаос, Киргизстан
<i>Фрагментована територія</i>	
<i>острівна держава</i>	Індонезія, Велика Британія, Мальта, Шрі-Ланка
<i>півострівна держава</i>	Іспанія, Південна Корея, Португалія
<i>«подвійна» держава</i>	Малайзія, Данія, Греція, Італія
<i>З анклавом та ексклавами</i>	
<i>анклавні</i>	Лесото, Сан-Маріно, Ватикан
<i>напіванклавні</i>	Гамбія, Бруней, Монако
<i>з ексклавами</i>	Росія, Азербайджан, США, Ангола
<i>З коридорами в інших державах</i>	Афганістан, Намібія, Нідерланди, Колумбія

Типи столиць

<i>Типи</i>	<i>Приклади</i>
<i>Історичні</i>	Київ, Лондон, Париж, Рим, Будапешт, Прага
<i>Родові</i>	Чигирин, Батурин, Краків, Толедо, Цетине, Кіото
<i>Ситуативні</i>	Кам'янець-Подільський, Чунцін, Пусан
<i>Штучні</i>	Харків, Глухів
<i>Політичні</i>	Вашингтон, Канберра, Бразілія, Оттава, Манагуа

Індекси компактності території

$$1. \quad I_{k1} = \sqrt{\frac{S}{0,282L}},$$

де S – площа території; L – довжина державних кордонів.

$$2. \quad I_{k2} = \frac{L}{S} 100$$

Це довжина державних кордонів у розрахунку на 100 км^2 площі.

$$3. \quad I_{k3} = \frac{1,27S}{L^2_{max}},$$

де S – площа державної території (км^2); L_{max} – найдовша лінія, яка проходить через центр території (діаметр описаного кола) в км.

I_{k3} варіює від 0 до 1. Для квадрата його значення становить 0,64, трикутника – 0,42, шестикутника – 0,83.

4. Індекс витягнутості території

$$I = 2 \sqrt{\frac{S}{\pi}} L_{max}$$

Держави з кількома столицями

<i>Держава</i>	<i>Столиці</i>	<i>Примітки</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Бенін	Порто-Ново	Офіційна столиця
	Котону	Резиденція уряду
Болівія	Сукре	Офіційна столиця; резиденція верховного суду
	Ла-Пас	Резиденція уряду та парламенту
Бурунді	Гітега	Офіційна столиця
	Бужумбура	Резиденція уряду
Грузія	Тбілісі	Офіційна столиця
	Кутаїсі	Резиденція парламенту
Есватіні	Мбабане	Офіційна столиця
	Лобамба	Резиденція парламенту, королівського двору
Ізраїль	Тель-Авів	Столиця згідно резолюції ООН
	Єрусалим	Офіційна столиця
Кот-д'Івуар	Ямусукро	Офіційна столиця
	Абіджан	Резиденція уряду
Малайзія	Куала-Лумпур	Офіційна столиця
	Путраджая	Резиденція уряду, верховного суду
Нідерланди	Амстердам	Офіційна столиця
	Гаага	Резиденція уряду, парламенту, верховного суду, королівського двору
Південна Африка	Преторія	Резиденція уряду
	Кейптаун	Резиденція парламенту
	Блумфонтейн	Резиденція верховного суду
Росія	Москва	Офіційна столиця
	Санкт-Петербург	Резиденція конституційного суду

Продовження додатка М.3

1	2	3
Тайвань	Нанкін	Столиця згідно з конституцією, розташована в Китаї
	Тайбей	Фактична «тимчасова» столиця
Танзанія	Додома	Офіційна столиця
	Дар-ес-Салам	Резиденція уряду
Чілі	Сантьяго	Офіційна столиця; резиденція уряду, верховного суду
	Вальпараїсо	Резиденція парламенту
Чорногорія	Подгориця	Офіційна столиця
	Цетинє	Резиденція президента
Шрі-Ланка	Шрі-Джаяварденепура-Котте	Офіційна столиця
	Коломбо	Резиденція уряду, верховного суду

Типологія кордонів у політичній географії

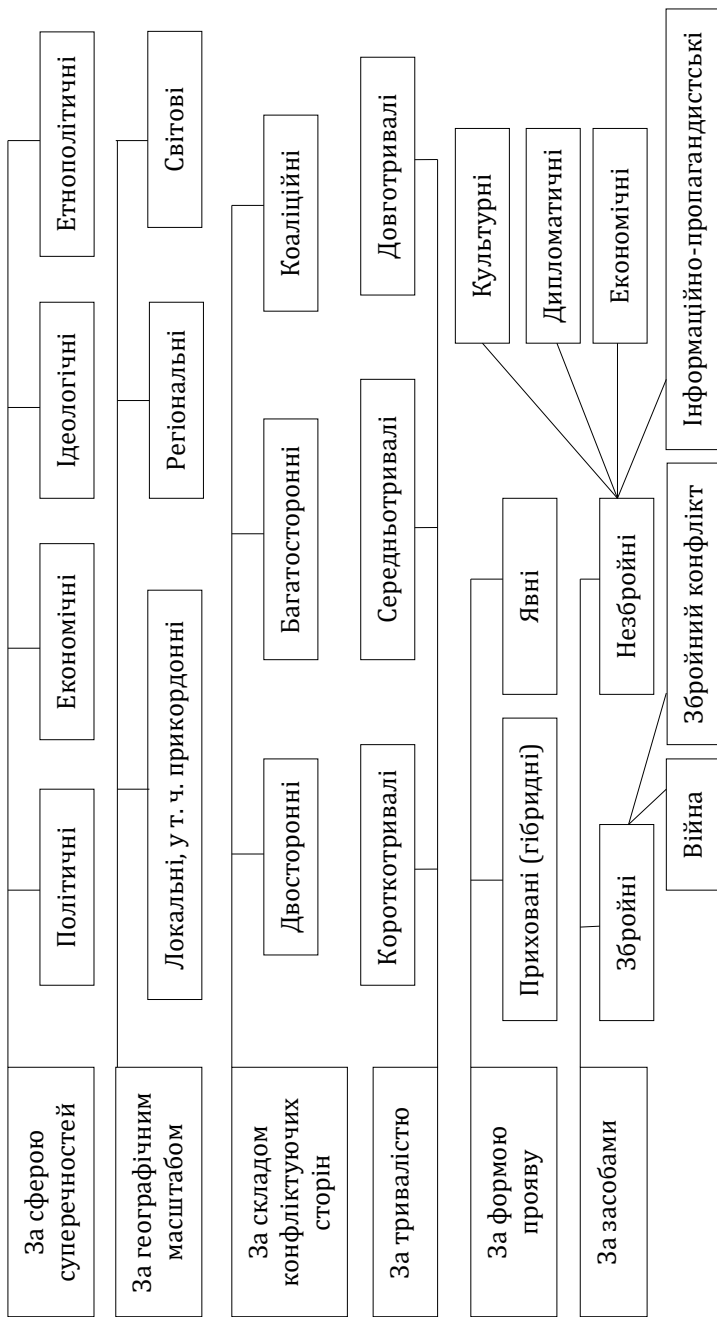

Морфологічні моделі держав

<i>Елементи морфології</i>	<i>Старий світ</i>	<i>Новий світ</i>	<i>Третій світ</i>
Гене́за кордонів	Субсеквентні	Анте́цедентні	Нав'язані
Ча́стка кордонів по фізико-географічних межах	Понад 50 %	30 – 50 %	Менше 30 %
Положення історичного ядра держави	Центральне	Периферійне	Периферійне
Функціональний ранг столиці	Пропорційний	Непривілейований або домінуючий	Домінуючий
Положення столиці	Центральне	Проміжне або периферійне	Периферійне
Ефективна територія	Велика (понад 50 % с-г. угіддя)	Середня (1–30 % с-г. угіддя)	Мала (менше 10 % рілля)

Пирожник И. И. Проблемы политической географии и геополитики : учеб. пособие. – Минск : БГУ, 2004. – С. 36.

Типологія конфліктів у політичній географії

Додаток Р.1

Військові витрати і військовий тягар у світі, 2009–2018 роки

Регіони	2009	2010	2015	2018	
	Військові витрати				
	у постійних цінах, млрд \$ США				млрд \$ США ¹
Світ загалом	1689	1722	1715	1780	1822
Африка ²	35,9	37,6	43,8	39,2	40,6
Північна Африка	11,5	12,5	21,2	19,9	22,2
Субекваторіальна Африка	24,4	25,0	22,5	19,3	18,4
Америка	840	864	701	723	735
Центральна Америка та Карибський регіон	6,1	6,5	8,9	8,4	8,6
Північна Америка	783	802	635	655	670
Південна Америка	51,5	55,1	57,5	59,7	55,6
Азія та Океанія	338	346	438	494	507
Центральна і Південна Азія	64,3	65,2	72,3	87,2	85,9
Східна Азія	218	225	298	336	350
Південно-Східна Азія	30,8	31,2	40,2	41,0	41,9
Океанія	24,4	24,7	27,5	29,2	29,1
Європа	337	331	338	348	364
Центральна Європа	19,4	18,7	21,3	26,1	28,3
Східна Європа	55,5	56,4	84,6	71,9	69,5
Західна Європа	263	256	232	250	266
Близький Схід	137	143
	<i>Військовий тягар, % від світового ВВП</i>				
Світ загалом	2,6	2,5	2,3	2,1	
Африка	2,0	1,8	1,9	1,7	
Америка	1,6	1,5	1,4	1,4	
Азія та Океанія	1,8	1,7	1,8	1,7	
Європа	1,8	1,6	1,6	1,6	
Близький Схід	4,6	4,3	5,4	4,4	

¹ У поточних цінах.

² Загальна сума країн, витрати яких становлять не менше 90 % регіональних.

Укладено за: СІПРІ 2019: Щорічник: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2020. – С. 180–181.

Держави з найвищими військовими витратами у 2018 році

Ранг у світі		Держави	Військові витрати, 2018 (млрд \$)	Зміни, 2009–2018 (%)	Частка ВВП (%)		Частка у світових військових витратах, 2018 (%)
2018	2017				2018	2009	
1	1	США	649	-17	3,2	4.6	36
2	2	Китай	250	83	1,9	2.1	14
3	4	Саудівська Аравія	67,6	28	8,8	9.6	3.7
4	3	Індія	66,5	29	2,4	2.9	3.7
5	6	Франція	63,8	1,6	2,3	2.5	3.5
Разом топ 5			1097				60
6	4	Росія	61,4	27	3,9	3.9	3.4
7	7	Велика Британія	50,0	-17	1,8	2.4	2.7
8	9	Німеччина	49,5	9,0	1,2	1.4	2.7
9	8	Японія	46,6	2,3	0,9	1.0	2.6
10	10	Південна Корея	43,1	28	2,6	2.7	2.4
Разом топ 10			1347				74
11	13	Італія	27,8	-14	1,3	1.6	1.5
12	11	Бразилія	27,8	17	1,5	1.5	1.5
13	12	Австралія	26,7	21	1,9	1.9	1.5
14	14	Канада	21,6	12	1,3	1.4	1.2
15	15	Туреччина	19,0	65	2,5	2.5	1.0
Разом топ 15			1470				81
Світ			1822	5.4	2,1	2,6	100

Укладено за: СІПРІ 2019: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. – Київ : Заповіт, 2020. – С. 186.

Світові ядерні сили, на січень 2019 року

Країна	Рік першого ядерного випробування	Розгорнуті боеголовки ^a	Боеголовки на зберіганні ^b	Інші боеголовки	Усього запасів
США	1945	1 750 ^c	2050 ^d	2 385 ^e	6 185
Росія	1949	1 600 ^f	2 730 ^g	2 170 ^e	6 500
Велика Британія	1952	120	80	-	200
Франція	1960	280	10	10	300
Китай	1964	-	290	-	290
Індія	1974	-	130-140	-	130-140
Пакистан	1998	-	150-160	-	150-160
Ізраїль	..	-	80-90	..	80-90
Північна Корея	2006	-	..	(20-30)	(20-30) ^h
Загальна кількість ⁱ		3 750	5 550	4 565	13 865

".." – дані не доступні або не придатні для використання; () – непевні дані; "–" – нуль.

a Боеголовки на ракетах чи на військових базах.

b Боеголовки в центральному сховищі, потребують певної підготовки (наприклад, транспортування та завантаження на пускові установки) для приведення їх у повну боєготовність.

c Ця величина враховує близько 1 600 стратегічних боеголовок (близько 1 300 – на балістичних ракетах і 300 – на базах бомбардувальників), а також близько 150 нестратегічних (тактичних) атомних бомб, розгорнутих у Європі, носіями яких є бойові літаки США та інших країн НАТО.

d Величина враховує близько 80 нестратегічних атомних бомб, що зберігаються у США.

e Кількість знятих з озброєння боеголовок, що чекають на демонтаж.

f Ця величина враховує близько 1 400 стратегічних боеголовок на балістичних ракетах і близько 200 – на базах важких бомбардувальників.

g Ця величина враховує близько 900 боеголовок для стратегічних бомбардувальників та атомних підводних човнів з балістичними ракетами (АПЧБР) в ремонті та близько 1 830 нестратегічних ядерних боєприпасів для засобів ВМС, ВПС і ППО.

h Підтвердженень з відкритих джерел, що Північна Корея виготовила чи розгорнула боєготові ядерні боеголовки, немає.

i Сумарні величини враховують верхні оцінки з наведених діапазонів. Дані КНДР не враховані.

Укладено за: СІПРІ 2019: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / пер. з англ.; Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проекту) та ін. Київ : Заповіт, 2020. – С. 274.

Електоральні системи

<i>Пропорційна</i>	<i>Мажоритарна</i>	<i>Змішана</i>
З жорсткими списками	Система абсолютної більшості	З пріоритетом мажоритарної системи виборів
З преференціями	Система відносної більшості	З пріоритетом пропорційної системи виборів
Напівжорсткими списками	Система кваліфікованої більшості	Врівноважені мажоритарна та пропорційна система
		Для виборів різних органів державної влади використовуються різні види системи

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

абсолютна монархія 68, 108, 109, 112, 119, 145
абсолютна теократична монархія 106, 109
автономія 65, 74–77, 87, 91, 96, 100, 143, 146
авторитарний режим 89, 144
ад'юдикація 13, 70, 71
адміністративно-територіальний устрій 13, 34, 56, 144, 146
адміністративно-територіальні одиниці 146
аероторія 69, 152
академічна геополітика 15
акваторія 67, 69, 152
акреція 13, 70, 71, 73
американська школа геополітики 11, 29, 77
Американський вектор української геополітики 16
анархічний політичний режим 144
англійська школа геополітики 11, 29
анексія 13, 70, 71, 90
анклав 71, 155
анклавна форма державної території 155
Антарктична територія 13, 101
антецедентний кордон 73, 159, 160
Арабська весна 90
арбітражний кордон 73, 159
асиметрична унітарна держава 146
асиметрична федеративна держава 146
астрономічний кордон 72, 73, 159
атлантизм 54
атомна дипломатія 16

Б

багатосторонні конфлікти 15, 161
бар'єрні кордони 73, 159
безпекова ситуація 43
бігейвіористський підхід в політичній географії 11, 29, 52, 62, 63
біженці 36, 43, 80, 89
біполярний світ 16
буферна зона 102

В

ВВП 57, 84, 88, 94, 148, 162, 163
велепростір 12, 18, 29

великі (за площею) держави 154
Версальська геополітична епоха 16
верховенство права 80, 85, 150
Вестфальська геополітична епоха 16
вибори 14, 145, 165
виборна монархія 145
видовжена форма території 155
виключна (морська) економічна зона 13, 70, 153
віддалені території 100
Віденська геополітична епоха 16
відкрите море 13, 70, 101, 152, 153
війна 15, 17, 23, 38, 56, 66, 74–77, 87, 88, 91, 95, 161
військова база 57, 164
військовий потенціал держави 34, 37, 39, 40, 47
військовий тягар 162
військові витрати 88, 93–95, 162, 163
військово-стратегічний потенціал 57
вільні території 102
ВНД (ПКС) 36, 103
внутрішнє самоуправління 106
внутрішні води 13, 152
внутрішній суверенітет 69, 143
внутрішньодержавний конфлікт 15, 36, 39, 43

Г

гартленд 63, 77, 79
Гейдельберзький Інститут досліджень міжнародних конфліктів (ФРН) 27, 74–76, 80, 81, 86, 93
географія адміністративно-територіального устрою 10, 97
географія міжнародних відносин 10, 97
географія міжнародних конфліктів 10, 97
географія міжнародних організацій 10, 97
географія політичних сил та політичної активності 10, 97
географія представництва 59
географія тероризму 10
геоекономічний потенціал 39, 57
геоекономічні зв'язки і залежності 34, 37, 40, 43, 47
геоконфліктологія 8, 9, 15, 59, 74
геометричний кордон 72, 73, 159
геополітика 4–6, 8, 9, 11, 12, 15–22, 30, 49, 50, 52, 54, 58, 61–64, 77, 78, 97
геополітична доктрина 19, 53, 54, 78

геополітична концепція 5, 10, 16, 49, 53, 77, 78
геополітична нестабільність 36
геополітична ситуація 15, 78
геополітична стратегія 15, 57, 78
геополітична структура світу 15, 16
геополітичне оточення держави 15, 78
геополітичне позиціонування держави 31, 39, 40
геополітичне положення 12
геополітичне положення України 18, 29, 30
геополітичний вектор 15, 78
геополітичний код 15, 78
геополітичний потенціал 39
геополітичний розвиток держави 15
геополітичні зв'язки і залежності 34, 37, 40, 43, 47
геополітичні інтереси 15, 17, 20, 37, 40, 41, 78
геополітичні лінії 15
геополітичні стосунки 15, 78
геополітична стратегія держави 57, 78
геопросторова організація політичної сфери суспільства 4, 10, 33, 36, 39, 43, 46, 60, 61
геостратегічний регіон 15, 78
геостратегія 4, 11, 16, 54, 60, 64, 97
геоторія 13, 69, 70, 152
гібридна війна 15, 56, 59
гібридний політичний режим 144
гідрографічний кордон 72, 159
глобальна безпека 34, 35, 56
глобальна держава 46, 47
глобальна міжнародна організація 31, 57, 59, 126
глобальний 4, 5, 8, 9, 12, 15, 19, 25, 39, 40, 45, 62, 63, 65
глобальні політичні індекси 5, 31, 32, 42, 79
голосування і підзвітність 85
громадські послуги 80
громадсько-політичне об'єднання 14
гуманістичний підхід в політичній географії 11, 29, 52, 62, 63

Д
двосторонні конфлікти 15, 161
деескалація конфлікту 77
деколонізація 74–77, 87, 90, 91, 95, 96
делімітація кордону 14, 73

демаркація кордону 14, 73
демлітаризація 95
демографічний тиск 80
демократичний політичний режим 144
держава 4, 5, 10–16, 31–34, 36, 37, 39, 40, 43, 46, 47, 49, 51–73, 76, 78–80, 83–96, 98, 99, 101–103, 126, 127, 129–137, 141, 143–147, 149, 151–155, 157, 160, 163
держава агресор 34
держава-юрисдикція 67, 143
держави з невизначеним статусом 99
державна територія 4, 13, 65, 76, 78, 79, 151, 160, 163
державний лад 39, 62, 152
дипломатичні конфлікти 161
довготривалі конфлікти 15, 161
довжина державних кордонів 156
доктрина «Великої Шахівниці» 16, 49, 78
дуже великі (за площею) держави 154
дуже малі (за площею) держави 154
духовна сфера 98

Е

екологічний підхід в політичній географії 11, 29, 52, 62, 63
економічна глобалізація 81, 148
економічна нерівність 80
економічні конфлікти 15, 161
економічні показники 39, 80
ексклав 71, 72, 155
екстериторіальні об'єкти 70
електоральна географія 8–10, 14, 59, 60, 61, 97
електоральна культура 56
електоральне районування 59
електоральний процес 4, 5, 14
електоральні системи 46, 47, 165
елементи державної території 13, 59, 152
елементи політичної карти 13, 67, 99
еміграція 80
енергетична залежність 34, 37, 40, 43, 47, 56
еносіз 15
ескалація конфлікту 77
етнічна ідентичність 12, 53, 54
етнополітична географія 10, 61, 97

етнополітичні конфлікти 37, 161

ефективна територія 14, 34, 160

ефективність уряду 85

Є

Євразійська шахівниця 78

Євроатлантичний вибір України 16

З

загальна політична географія 10, 61, 97

загальний об'єкт політичної географії 61, 98

залежна територія 13, 39, 99, 100

заморські департаменти 100

заморські території 99, 100

збройні конфлікти 15, 45, 55, 161

звивистий кордон 159

змішана електоральна система 14, 165

змішана республіка 145

зовнішнє втручання 80

зовнішній суверенітет 69, 143

І

ідеологічні конфлікти 15, 161

ідеологія 74–77, 87, 90, 91, 95, 96

ідея «Третього світу» 16

іконографія держави 11, 53

імперія 12, 50, 67, 89, 147

індекс витягнутості території 156

індекс глобалізації 31, 81, 83, 148

індекс компактності території 156

індекс крихких держав 31, 79–81, 84, 151

індекс людського розвитку 103

індекс миру 31, 84

індекс політичної глобалізації 31, 82, 83, 85, 86, 90, 92, 95, 103

індекс урядування 31, 84, 85

індикатори економічної глобалізації 81, 82, 148

індикатори індексу крихких держав 80

індикатори політичної глобалізації 82, 83, 150

індикатори соціальної глобалізації 82, 148–150

інкорпоровані території 99, 101

Інститут економіки і миру (Австралія, США) 27

Інститут політичних досліджень (Франція) 27

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса
НАН України 27
інституційна організація влади 144
інтеграційне об'єднання 5, 44
інтеграційні процеси 4, 33, 39, 40, 43, 46, 56
інформаційна глобалізація 149
інформаційна сфера 98
інформаційно-пропагандистські конфлікти 161
иредентизм 15
історична столиця 155

К

квазідержави 143
квазіпростір держави 13, 70
кількість населення 94, 103
коаліційні конфлікти 15, 161
колоніальна імперія 67
колоніальна система 66
колонізація країни 66
колонія 12, 147
компактна форма території 155
компенсаційні кордони 73, 159
конкретний об'єкт політичної географії 10, 60, 61, 98
конституційна монархія 68, 103, 104, 106–110, 112, 113, 119, 121, 145
контактний кордон 73, 159
континентальна держава 64, 70
континентальний шельф 13, 102, 152, 153
контроль корупції 85
конфлікт 5, 15, 41, 43, 55, 57, 59, 74–77, 86–92, 95, 96, 161
концепція мультикультуралізму 12, 52, 54
концепції територіальності 12, 53
концепція «динамічного стримування» 16
концепція «Примор'я–Рімленд» 77, 79
кордон 4, 13, 14, 19, 33, 43, 54–57, 59, 61, 69, 70, 72, 73, 78, 79, 89, 96,
156, 159, 160
королівство Співдружності 119–121, 147
Королівський інститут міжнародних справ (Велика Британія) 28
коронні землі 99
короткотривалі конфлікти 15, 161
космічний простір 102, 152

країна 11, 13, 31, 36, 54, 56, 57, 60, 66, 67, 69, 73, 74, 77, 79, 82–84, 88, 89,
94, 95, 139, 141, 142, 146, 147, 149–151, 162, 164
країни, що розвиваються 21, 127
критична геополітика 77
крихка держава 31, 90, 151
ксенофобія 86, 87
культурна глобалізація 149
культурна сфера 98
культурні конфлікти 161

Л
латентний конфлікт 15, 74
легітимність влади 56
легітимність держави 80
локальні конфлікти 15, 161

М
мажоритарна електоральна система 14, 165
малі (за площею) держави 154
миротворча місія 81–83, 150
миротворча операція ООН 55, 82
митна територія 129
міждержавні конфлікти 34, 36, 37, 39, 40, 43, 47, 57, 73, 74, 87
міждержавні організації 10, 61, 98
міжнародна влада 75–77, 87, 90, 91, 95, 96
Міжнародна група із запобігання криз (США) 28
міжнародний повітряний простір 101, 153
міжнародний порядок 16
міжнародний режим морського дна 101, 153
міжнародні канали 13, 102
міжнародні конфлікти 4, 15, 21, 36, 43, 74–76, 86, 93
міжнародні неурядові організації 59, 83, 150
міжнародні організації 4, 5, 13, 23, 32, 59, 60, 67, 150
міжнародні протоки 13, 102
міжнародні ріки 13, 102
міжособистісна глобалізація 148
мікродержави 154
модель геополітичного світоустрою 77
монархія у складі Співдружності 121–124, 147
морська держава 64, 66
морська миля 70, 153
морське дно 101, 153

морське дно і його надра за межами виключних економічних зон і континентального шельфу прибережних держав 101
морський кордон 55, 96,
морфологічна модель держави 13, 14, 59, 160
морфологія державної території 13, 14, 59
мультикультуралізм 12, 52, 54

Н

нав'язаний кордон 73, 159, 160
надвеликі (за площею) держави 71, 154
наддержавна територіально-політична система 10, 54, 58, 60
надра 69, 101, 152
надра відкритого моря 101
напіванклав 71, 155
напіванклавна форма державної території 155
напівпропорційна електоральна система 14, 165
насильницька криза 74
насильство 74, 84, 86, 91, 92
національна держава 12
Національний інститут проблем міжнародної безпеки 27
Національний інститут стратегічних досліджень 27
національний повітряний простір 13, 70, 152, 153
національна територія України 12
невизнані держави 56, 67, 143
Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел 27
незалежні держави 93, 99
незбройний конфлікт 15, 161
неінкорпоровані території 99, 101
ненасильницька криза 74
неоєвразійство 54
несамоуправна територія 13, 55, 58
неутверджена держава 143
німецька школа геополітики 11, 29, 77

О

обмежена війна 74–77, 91, 92, 95, 96
ознаки держави 58, 69, 143
окупація 13, 99
органістична теорії держави 64, 78
оренда території 13
орографічний кордон 72, 73, 159

острівна держава 155

острівні території США 99

П

парламентська республіка 145

партійна система 14

периферійне положення 160

периферія 14

півострівна держава 155

післявоєнні кордони 73, 159

плебісцитні кордони 159

площа території 13, 56, 67, 70, 71, 92, 103, 154, 156

поведінка керівних еліт 80

повітряний простір держави 13, 70, 152, 153

повітряний простір за межами державних територій 101

«подвійна» держава 155

позиційний прикордонний конфлікт 15

політико-географічна геотерія 13

політико-географічна глобалістика 10, 60, 97

політико-географічна лімологія 8–10, 14, 59, 61, 72, 97

політико-географічна регіоналістика 1010, 60, 97

політико-географічна ситуація 5, 14, 33, 34, 36, 39, 43, 46, 47

політико-географічне відношення території 13

політико-географічне державознавство 60, 61, 97

політико-географічне країнознавство 10

політико-географічне положення держави 33

політико-географічне положення України 18, 29, 30

політико-географічні властивості території 13

політико-географічні знання 4, 6, 64

політико-географічні концепції 5, 10

політико-географічні територіальні процеси 13

політична географія 3–5, 8–13, 15 – 17, 19, 21, 22, 29, 51–53, 58, 60 – 64, 69, 72, 78, 97, 98, 159, 161

політична глобалізація 150

політична діяльність 98

політична еліта 56

політична ідентичність 12, 53, 54

політична карта світу 4, 5, 12, 13, 21, 58, 65, 66, 68, 97, 99, 103

політична партія 10, 12, 14, 56

політична поведінка населення 14, 59

політична самостійність 65

політична свідомість 98
політична свобода 65
політична система 39, 58–60,
політична система держави 13
політична ситуація 5, 14, 31, 56
політична стабільність і відсутність насильства 85
політична столиця 155
політична сфера суспільства 4, 5, 10, 46, 60, 61, 98
політичний блок 56
політичний простір 12
політичний режим 13, 36, 144
політичні відносини 61, 98
політичні інституції 98
політичні конфлікти 15, 93, 161
політичні процеси 10, 60, 98
політичні сили 10, 98
політичні явища 10, 60, 98
політологія 10, 15, 61
положення історичного ядра держави 14, 160
постбіополярний світ 16
Потсдамська геополітична епоха 16
права людини 80, 150
правова сфера 98
практична геополітика 15
предмет політичної географії 5, 10, 58, 60–61
президентська республіка 145
прикордонний конфлікт 15, 39, 59, 161
прикордонний регіон 14
прилегла зона держави 13, 70, 71
природна акреція 70, 71
природоохоронна міжнародна організація 5, 59, 130, 142
приховані (гібридні) конфлікти 15, 161
причини політичних конфліктів 5, 15, 75, 76, 86, 87, 91, 96
проміжне положення 160
пропорційна електоральна система 14, 165
простір суходолу 152
протодержави 67
прямі кордони 159
пункт пропуску через кордон 56

Р

реальний простір держави 13, 70, 152
регіон світу 75
регіональна міжнародна організація 34, 37, 59, 131
регіональна унітарна держава 146
регіональний конфлікт 15, 161
редемаркація кордону 14
режим кордону 55
реліктовий кордон 73
республіка 103–125, 145, 147
республіка у складі Співдружності 112, 115, 120, 121, 123, 147
ресурси 74–77, 87, 90, 91, 95, 96
ресурсний прикордонний конфлікт 15
референтні кордони 159
Римський клуб 16, 18, 28, 49
рівень життя 81
рівень застосування насильства 74, 86, 92
рівень політичної глобалізації 90, 95
родова столиця 155
розмір території 59, 64, 94

С

самоврядна територія 39, 99
самоврядна територія у вільній асоціації 100
самопроголошена держава 55, 56
«світовий острів» 63
світовий порядок 4, 16, 49, 50, 78,
світоглядні концепції 5
сепаратизм 15, 55, 59
середні (за площею) держави 154
середньотривалі конфлікти 15, 161
«серцевинна країна» 63
сецесія 15, 74–77, 87, 90, 91, 95, 96
симетрична унітарна держава 146
симетрична федеративна держава 146
ситуативна столиця 155
складна конфігурація території 155
складна федеративна держава 146
соціалістична система 66–68
соціальна глобалізація 81–83, 148
спеціалізована міжнародна організація 59, 130
спірна територія 67, 100

Стокгольмський інститут дослідження проблем миру 23, 28, 162–164
столиця 4, 14 56, 57, 59, 62, 68, 69, 72, 88, 89, 103, 155, 157, 158, 160
сторони конфлікту 15, 74, 161
стратегія анаконди 16
структура політичної географії 5, 10, 58, 97
суб'єкти федерації 146
субдержавні конфлікти 74, 87
субіндекс економічної глобалізації 81, 148
субіндекс політичної глобалізації 81, 150
субіндекс соціальної глобалізації 81, 148
субіндекси глобалізації 81, 83, 148–150
субіндекси індексу миру 84
субіндекси індексу урядування 84, 85
субнаціональне домінування 75–77, 87, 95, 96
субрегіон 92, 103
субсеквентний кордон 73, 159, 160
суверенітет 57, 66, 67, 69, 143
суверенна держава 66–68, 143, 147
суспільні рухи 10, 14
сухопутний простір держави 13, 69, 70, 152

Т

теократична монархія 68, 145
теорія «єдиного поля» 11
теорія «конструювання» простору 12, 52, 54
теорія «світових систем» 12, 14, 54
теорія доміно 16
теорія етнічної і політичної ідентичності 12, 53
теорія мондіалізму 16, 49, 54, 78
територіальний прикордонний конфлікт 15
територіальні води 13, 70, 152, 153
територіальні претензії 100
територіальні суперечки 15, 66
територіально-політична організація світу 58, 67
територіально-політична система 10, 54, 58, 62, 98
території з міжнародним режимом 13, 101
території зі спеціальним режимом 102
території, що оспорується декількома державами 101
території, які не мають постійного населення 101
територіальна організація влади 144
територія 8, 9, 13, 69, 70, 75–77, 87, 90, 91, 95, 96, 143, 152, 155

територія з особливим статусом 100, 101
територія зі змішаним режимом 13, 102
територія мирного проходження 13
тип виборчої системи 14, 46–48, 59
типи державних кордонів 14, 43, 56, 59, 159
типи конфліктів 15, 74, 87, 161
типи політичних конфліктів 15, 74
типи політичних режимів 13, 144
типи столиць 59, 155
торговельна глобалізація 148
тоталітарний політичний режим 144
трансдержавні конфлікти 74, 87
транскордонне співробітництво 14
транскордонний регіон 14, 59
трифінія 73

У

Український центр економічних та політичних досліджень
ім. О. Разумкова 27
українсько-білоруський кордон 55
українсько-молдовський кордон 55
українсько-польський кордон 55
українсько-російський кордон 55
українсько-румунський кордон 55
українсько-словацький кордон 55
українсько-угорський кордон 55
умовний простір держави 13, 70, 152
унітарна держава 146
унітарна форма політико-адміністративного устрою 146
унітарний устрій 69, 103–125
урядові витрати 88, 95

Ф

федералізм 65
федеративна держава 146
федеративна форма політико-адміністративного устрою 146
федерація 58, 103–106, 108–112, 115, 116, 119–124, 146
федерація абсолютних монархій 109
фільтруючі кордони 159
фінансова глобалізація 148
Фонд громадської дипломатії 27
Фонд миру (США) 28, 79

форма адміністративно-територіального устрою 56, 103, 146
форма державної території з ексклавами 155
форма державної території з коридорами в інших державах 155
форма правління 13, 34, 56, 58, 103, 144, 145, 147
форма території 13, 155
форма устрою 33, 103
форми державної території 155
форми політичної організації держав 13, 58, 144
фрагментована територія 155
французька школа геополітики 11, 53
фундаментальний об'єкт політичної географії 10, 60
функціональна держава 11
функціональна організація влади 144
функціональний прикордонний конфлікт 15
функціональний ранг столиці 160

Ц

Центр воєнної політики та політики безпеки 27
центральне положення 160
цесія 13, 70, 71
цивілізаційна концепція 49, 79
частково визнані держави 143

Ш

Швейцарський економічний інститут 28, 74, 79, 81–84
штучна акреція 70, 71
штучна столиця 155

Я

явні конфлікти 15, 161
ядерна держава 93
ядерні сили 164
якість законодавства 85
японська школа геополітики 11

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ГУДЗЕЛЯК Ірина Іванівна
ВАНДА Ірина Володимирівна

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

Навчальний посібник

Редактор *Наталія Плиса*
Комп'ютерний набір *Ірина Гудзеляк, Ірина Ванда*

Формат 60x84 /₁₆.
Умовн. друк. арк. 10,46. Наклад 20 прим. Зам.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000.

Свідоцтво

Про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.